

၇၇

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသာသနာ
ရောင်ဝါနေသို့ထွန်းစေသော်

တရားထူးရလှသော

၇၆၄

ဓမ္မဒါနပြုသည့်

သဒ္ဓါဒေသနာ-တရားစာ

(ယောဂီလက်စွဲ)

သာသနာရေး ဦးစီးဌာန
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်
~~ရန်ကုန်မြို့နယ်သာသနာ~~

ရောင်ဝါနေသို့ ထွန်းစေသော်

တရားတူးရရှိသော်

ဓမ္မဒါနပြုသည့်

သဲအင်းဒေသနာ-တရားစာ

(ယောဂီလင်္ကစ်)

အကုသိုလ် မည်း ညစ်၊ တဆယ်နှစ်ကို၊
စွန့်ပစ်ပယ်ခဲ့၊ လွတ်ကြောင်းရှာသား၊ ခန္ဓာ
ငါးဝ၊ သမ္မဟကို 'ကဝိဇဇ' ဟု နာမမှည့်ခေါ်
တပည့်တော်သည်၊ ဤယခု ပဉ္စမ အကြိမ်
မြော်၊ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်၊ တိုးချဲ့၍ စီစဉ်ရေး
သား၊ ပြုစုထားသော 'သဲအင်းဒေသနာ
တရားစာ' ဖြင့်၊ ကျေးဇူးကြီးမား၊ သဲအင်း
ဆရာတော် ဘုရားကြီးအား၊ ကျိုးနွံမသွေ၊
ရိုသေလှစွာ၊ သဒ္ဓါဖြိုးဖြိုး၊ လက်စုံမိုး၍ ရှိခိုး
ပူဇော်ပါ၏၊ အရှင်ဘုရား....။

မွှော်ဘီခရိုင်၊ မွှော်ဘီမြို့၊ နွေကုန်းရွာဂါမ
သဲအင်းဂူမဟာဝိဟာရ၏၊ ပဓါန နာယက၊

လဇ္ဇဝိပေသလ၊ သိက္ခာကာမ၊ ပရိပတ္တိ ဝိသာဒရ ဓမ္မဝါစက
ကမ္မဋ္ဌာနာစရိယ၊ ဝိနယဓိကဂရုက၊ သီလဝန်၊ ငိပဿနာ
ပညာဝန်၊ ပုဂ္ဂိုလိမ္မန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်တော်မူသော
ကျေးဇူးတော်ရှင် သဲအင်းဆရာတော် ဦးဥက္ကဋ္ဌ ပုံ။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်
သုခမ္မာမဟာလေသာဂိုဏ်းကြီး၏ အကျိုးတော်ဆောင်ချုပ်

သထုံခရိုင်၊ ဘီးလင်းမြို့၊ လေသာပရိယတ္တိစာသင်တိုက်ကြီး၏
ပဓာန နာယက လဇ္ဇိ^၀ ပေသလ၊ သိက္ခာကာမ၊ ပရိယတ္တိ၊
ဝိသာရဒ၊ ဝိနယဓရ၊ ဖြစ်တော်မူသော တည်းဖြတ်သည့်
ဆရာတော် ဦးဝါယမ ပုံ။

တရားထူးရလိုသော် သဲအင်းဒေသနာ
တရားစာ ယောဂီလက်စွဲကျမ်းကို
ရေးသားပြုစုသော
သဲအင်း-ဦးကဝိဇော အရှင်သူမြတ်ပုံ။

မာ တိ ကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁	နိဒါန်းလွှာ	၅
၂	တရားတောင်း	၁၁
၃	ရုပ်-နာမ်တို့၏ သဘောတရား	၁၃
၄	မဟာဘုတ် ဓါတ်ကြီး လေးပါး သဘောလက္ခဏာ။	၁၆
၅	ဓါတ်ကြီးလေးပါး မြေနဂါး များနှင့် နှိုင်းထားပုံ။	၁၈
၆	သောတာပန်အစားစား	၂၄
၇	တရားထူးရရန်တိုက်တွန်းချက် ...	၄၀
၈	အရိမေတ္တေယျဘုရားကို စောင့်မျှော် ခြင်း။	၅၁
၉	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လယ်တဲတရား	၅၇
၁၀	သံယောဇဉ်အနှောင်အဖွဲ့	၅၈
၁၁	ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်ပေါ်ပုံ	၆၃
၁၂	မီး(၁၁)ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ	၆၃
၁၃	သံသရာ ရှေ့ အစွန်း-နောက်အစွန်း	၆၅
၁၄	ဒိဋ္ဌိအစွန်း(၂)ပါး	၆၆
၁၅	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်တဲတရား	၆၇
၁၆	သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး	၆၈

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၇	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လွတ်မြောက်တဲ့တရား....	၇၁
၁၈	သမထနှင့်ဝိပဿနာ	၇၃
၁၉	သမာဓိနှင့်ပညာ....	၇၄
၂၀	အကြောင်းသတ်တရား- အကျိုးသတ် တရား ဥပမာပေးပုံ။	၇၅
၂၁	ခါတ်ကြီးလေးပါး အကြောင်းအကျိုး	၇၉
၂၂	ဗိုလ်ငါးပါး	၈၀
၂၃	ကျေးဇူးရှင်သဲအင်းဂူဆရာတော်ဘုရား ကြီး၏ အဖိုးထိုက်တန်လှသော ဩဝါဒ ကထာများ။	၈၃
၂၄	ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး ထံ မှောက်၌ တရား အားမထုတ်မှီ ပရိကံ ယူပုံ။	၈၇
၂၅	စီစဉ်ရေးသားသူ၏ဆုတောင်း	၁၀၈

နိဒါန်းလွှာ

နမောဗ္ဗဿ၊ သာဂပတော၊ အရဟတော၊

ဓမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဗုဒ္ဓဂုဏောအနန္တော၊ ဓမ္မဂုဏောအနန္တော။

သံဃဂုဏောအနန္တော၊ မာဇာပိတဂုဏော
အနန္တော။

အာစရိယဂုဏောအနန္တော၊ ဧကသုအနန္တ
ဂုဏသမ္ပန္န

အာဒေရန-နဇာမဟံ။

ပုဗ္ဗကိစ္စ၊ အနန္တငါးဖြာ ဝန္တနသဟင်္ဂာ။

(●) သုံးပါးရတနာ၊ မြတ်ဆရာနှင့်၊
နှစ်ဖြာမိဘ၊ အနန္တကို၊
တုပ်ကွရိကြီး၊ လက်စုံမိုး၊
ရှိခိုးပါ၏၊ အရှင်ဘုရား။

(၂) ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မာ၊ မြတ်သံဃာနှင့်၊
ဆရာမိဘ၊ အနန္တကို၊
စိတ်ကရည်ခရင်၊ ရှိပူဇော်၊
ဖူးမြော်ပါ၏၊ အရှင်ဘုရား။ ။

- (၃) ရတနာသုံးဖြာ၊ ခြင်ဆရာနှင့်၊
မာတာပိတာ၊ အနန္တကို၊
စိတ်ကအစဉ်၊ မြတ်နိုးပင်၊
ဦးတင်ပါ၏၊ အရှင်ဘုရား။

မွှော်ဘီခရိုင်

မွှော်ဘီမြို့နှင့်နီးစပ်သော ချမ်းအေးသာယာသစ်
ဇီး-ပန်းထွေ ဝေဝေဖြာလို့၊ သဲအင်းရေ ပတ်ခါ
စီးလျက်၊ ကြေးစည် ထိုးစည် ဗဟိုရံစည်နှင့်သံသာချို
မြည် “မာကြူရီ” ရောင်ပြာလဲ ဝင်းထိန်၊ ဂုဏ်ရှိန်
မညို၊ စေတီပုထိုးနှင့်၊ ‘ဂူ’၊ ကျောင်း၊ ‘သိမ်’လည်း၊
အံ့ချီးမကုန်၊ မွှောရံကြီး၊ အရိယာဇာတ်၊ မွေးထုတ်
လတ်ရီ၊ ဇရပ်ကြီးငယ်၊ အသွယ်သွယ်ဖြင့်၊ နှလုံးမွေ့
လျော်ဖွယ် ရှိလှတယ်လို့၊ မြို့နယ်ပေါင်းစုံမှ၊ ယောဂီ
အများ ခိုလှုံဘို့လာ၊ ဝိပဿနာ-ပညာပဒေသာ ဆွတ်
ခူးရာ၊ ဘူမိနက်သန်၊ မှန်ကန်ပေစွ၊ နှောကုန်းရွာဂါမ
သဲအင်းဂူ မဟာဝိဟာရ၌၊ သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်
မူသော၊ ပဋိပတ္တိ သာသနာတော်ဘက်တွင်၊ အကျင့်

စခန်း၌၊ ရှာမှ ရှားလှသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး၊ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်
 ဖြစ်ပေထသော၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ အာစာရ၊ ဓဂါ
 စရ၊ စသည်တို့၌ အညစ်အကြေးမတင်၊ လွန်စွာဖြူစင်
 သန့်ရှင်း တော်မူသည့် အားလျော်စွာ၊ သီလဂုဏ်၊
 သမာဓိဂုဏ်၊ ပညာဂုဏ်စသော၊ ဂုဏ်တို့နှင့် မွေးထုံ
 သင်းပျံ့ရနံ့ကိတ္တိ ကျော်စောခြင်း ရှိတော် မူပေ
 ထသော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာစရိယ 'ဦးဥက္ကဋ္ဌ' ဟု နာမမည်တွင်
 ကျေးဇူးတော်ရှင်၊ ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟည်၊ များ
 လှတုက်ရေ၊ ဝေနေဟိန္ဒဂူ၊ ရှင်လူအင်္ဂါဝါဒ်၊ များ
 မြှောင်လောက၊ ဝေနေယျတို့ကို၊ မင်္ဂလိုသိအမြိုက်၊
 ရထိုက်သင့်သူ ရစေဟူ၍ကြည်ဖြူသော ဂရုဏာတော်
 ရင်း နှလုံးသွင်း ရှိတော်မူပါသည်နှင့်အညီ။ ။

ဤမည်သော—နှောကုန်းရွာ ဂါမ၊ အုန်း နှဲ ပင်
 မူလ၌၊ အရိုးကြေကြေ အရေခမ်းခမ်း၊ “လူသေလျှင်
 သေ၊ မသေ တရားရ” ဟု နှစ်ဆယ် တလ ရေတွက်
 ဆမျှ၊ ထိုင်ရာမထ၊ အံ့မခန်းလိလိ၊ ငဲ့သတ္တိနှင့်ကျင့်ကြံ
 ကြိုးကုတ် အားထုတ်လာခဲ့ရာမှ၊ မိမိခန္ဓာ၌ ရှာဖွေရရှိ
 ထားသောရုပ်-နာမ်တို့၏သဘာဝလက္ခဏာသောမည်
 လက္ခဏာ အစရှိသော၊ ကိုယ်တွေ့ တရားထူး၊ တရား
 မြတ်တို့ကို၊ ပါဠိမဘက်၊ မြန်မာဘာသာ - သိသာမတ်
 လွယ် အဓိပ္ပာယ်ထုတ်ဖော် စကားပြေ သက်သက်ဖြင့်

နေ့မအား—ညဉ့်မအား၊ ဟောကြား အပ်သော “သဲအင်းဒေသနာ” ထုံးတီးနည်းနာ အဖြာဖြာတို့မှ အရေးကြီးလှည့် အနှစ်အရသာ၊ အဆီအသားများကို ကောင်းနိုးရာရာ ထုတ်နှုတ်၍ ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ဆန္ဒနှင့် ခွင့်ပြုချက်အရ၊ (က) ကာလ မြင့်ကြာ၊ အခွင့်ရှိသည်စွာ၊ ပဋိပတ္တိ သာသနာတော် တည်ထွန်းပြန့်ပွား၍ ရှင်လူအများ ကြည့်ရှုမှတ်သား နားလည်သဖြင့် ဟုတ်မှန်စွာ သိမြင်ကြရခြင်း အကျိုး ငှာ၎င်း၊ (ခ) ထို့ပြင်တဝ၊ တကယ်တန်း ဆရာတော် ဘုရားကြီးအား ကြည်ညို လေးစား ကြသူ ဟူသမျှတို့ သည် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ နေ့စဉ်နှင့် အမျှ ဆုံးမသြဝါဒပေးလျက်ရှိသော တရားဒေသနာ အဖြာဖြာတို့ကို၊ မမေ့မလျော့ ကောင်းစွာသတိပြု၍ လိုက်နာ ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ဖော်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေ၍၊ ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား ကျေးဇူးတုံ့ပြန်ပေးဆပ်ရန်အနေကျစေခြင်းငှာ၎င်း၊ ဤသို့ထောက်ဆ၍၊ အာမိဿ ဒါနတကာတို့ထက်၊ ရာထောင်မက၊ ဆဆလွန်သော၊ အကျိုးအာနိသင် ရှိသော ဓမ္မာနု ဓမ္မပဋိပဒါ၊ သာသနာနုက္ခဟ၊ ဓမ္မဒါန ကုသိုလ်ထူးပညာကို ဖြည့်လိုရသော၊ မနောပဏိဓိရှိကြီး ရှိလှသဖြင့် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟောကြားပုံ၊ ဟောကြားနည်း အတိုင်း၊ မိမိကိုယ်တိုင်

သဲအင်းဒေသနာတရားစာ

(၉)

စီစဉ်ရေးသား“နိဗ္ဗာနသုခ၊ ဓမ္မဒါန” အဖြစ်ဖြင့် ဖြန့်ချိ
လိုက်ပါသတည်း။

ဦးကင်္ခဏ

(ယခင်) ဦးနန်းညွန့်

ဗုဒ္ဓသာသနာ အကျိုးဆောင်

တရားဇယာဝိ

သဲအင်းဂူကျောင်းတိုက်

နှောကုန်းကျေးရွာ

မွှင်ဘိုမြို့၊ မွှင်ဘိုခရိုင်။

သာသနာသက္ကရာဇ်- ၂၅၁၂။

၁၃၃၀-ခု၊ တော်သလင်းလဆန်း။

(၁၁)ရက်၊ တနင်းလာနေ့။

၁၉၆၈-ခု၊ စက်တင်ဘာလဆန်း ၂ ရက်နေ့။

အထူးသတိပြုရန်

ယခု “နိဗ္ဗာနသုခ” “ဓမ္မဒါန” အဖြစ်ဖြင့် ထုတ်ဝေသော တရားစာအုပ်တွင် တစုံတရာ အမှားအယွင်း တွေ့ရှိပါက၊ စီစဉ် ရေးသား သူ၏ တာဝန်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အထူးစောင့်ပန်ချက်

အနုဿယာ၊ သုတပါးတို့အား၊ ငြူစူချုပ် ချယ်ခြင်းမရှိကုန်ထသော၊ ဝဏ္ဏိတော၊ ပညာရှိ တို့သည်ချီးမွမ်းအပ်ကုန်ထသော၊ သုတသမ္ပန္နာ သုတနှင့်ပြည့်စုံကုန်ထသော၊ သဇ္ဇနာ၊ သူတော် ကောင်းစင်စစ် ဖြစ်ကုန်ထသော၊ ပဏ္ဏိတော၊ ပညာရှိတို့သည်၊ ဧတ္ထ ဤအကျွန်ုပ် ရေးစီရင် အပ်သော “သံအင်းဒေသနာ တရားစာ” ဌ၊ ဝါကျာနုသန္ဓိ၊ ရှေ့နောက်စကား၊ အထား အသို၊ အဆိုအမြက်၊ အဆက်အဟပ်တို့ကို၊ မိနေတော-ပညာဖြင့်နှိုင်းချိန်၍၊ သစေအံ့ယုတ္တံ၊ အကယ်၍ မသင့်သော အရာထင်အံ့၊ တံ၊ ထိုမ သင့်သောအရာကို၊ သဇ္ဇန္တု၊ လောင်းနှုတ်စီရင် ပြင်ဆင်တော် မူစေကုန်သတည်း။

တရားတောင်း

ဘန္တေ၊ သိက္ခာသုံးပါး၊ တရားလက်ကိုင်၊ မယိုင်
မယိမ်း၊ ထိန်းသိမ်း ဖြည့်ကျင့်တော် မူလေ့ ရှိသဖြင့်၊
ဒက္ခိဏေယျ၊ ပရမတ္ထန္တယ်လာ၊ အရိယာဝံသ၊ ကလျာဏ
ထေရ်ရှင်၊ သီလဝန် သခင်၊ ဝိပဿနာ ပညာဝန်၊
ပုဂ္ဂိုလ်မှန် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်တော်မူသော၊ ကျေးဇူး
ကြီးမား သဲအင်းဆရာတော်ကြီးဘုရား။ ။

လေးပါးဩဃ၊ နိဝရဏအဝိဇ္ဇာ၊ ပိတ်ကာဖုံးအုပ်
နာမ်-ရုပ်နှစ်ပါး သက္ကာယလှည့်ဖြား၍၊ လိုက်စားမေ့
မော်၊ မေ့လျော်ကြသော၊ တပည့်တော်-တပည့်တော်
မှ အပေါင်းတို့သည်၊ ခနောင်းအဏ္ဏဝါ၊ သံသရာပွက်
ဝဲဂယက်မှ၊ လွတ်ထွက်ကူးမြောက်လိုသောဆန္ဒ၊ အာ
လယနှလုံးသွင်းဖြင့်၊ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ ဖွားမြင်ခြင်း၊
အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းတို့မှ၊ ကင်းလွတ်ဝေးကွာ၊
ချမ်းသာစေကြောင်း၊ ကောင်းမြတ်သောဓမ္မသုစရိတ
ဆယ်ပါး၊ စျာန်မဂ်ဖိုလ်တရား၊ သွားရောက်ရန်ခရီး၊
ဝေးနီးဝေဘန်၊ ခြိုးခြံကျင့်သုံး၊ နှလုံးမပေါ့၊ မမေ့
လျော့အပ်သော၊ ဘာဝနာပရာယန၊ ပုညဗေဇယ၊
ဝိပဿနာ-ခန္ဓာဉာဏ်တွေတရားတော်ကို၊ ယခုရောက်
လာ တပည့် ဒါယကာ - ဒါယိကာမတို့အား၊ သနား
ဂရုဏာ၊ ရှေးရှုတော်မူပါသဖြင့်၊ အသုတရာ နက်လှ

စွာသော၊ သေလာချောက်ကြားမှ၊ ပုဏ္ဏားကိုပင်၊
လောင်းတော်ကျောပြင်၊ ဝေါအသွင်သို့၊ ကယ်တင်
သည့်အတူ၊ နိဗ္ဗာန် ပါ ရင် ကမ်း သောင် ပြင် သို့၊
“ဖေါက” လေယာဉ်၊ ကဲ့အသွင်ဖြင့်၊ ဆောလျင်
စွာပင်၊ ကယ်တင်နှုတ်၊ ချေချွတ်တရား၊ ထူးထူး
ခြားခြား၊ ဟောကြားဆုံးမ၊ ပို့ဆောင်တော်မူပါမည့်
အကြောင်းကို၊ ဦးခေါင်းထိပ်ထက်၊ ဆယ်စုံရွက်၍၊
ကပ်ဆက်ဝန္တနာ၊ လျှောက်ဝံ့ပါသည်။ ။

သဲအင်းဆရာတော်သခင် အရှင်သူမြတ်ကြီးဘုရား...။

ဒါယကာကြီးတို့-ဒါယိကာမကြီးတို့

တရားအချိုး။ ယခုအခါ မနုဿတ္တဒုလ္လဘ-ရခဲ
သောတရား၊ လူရယ်လွှဲဖြစ်လာရပြီး၊ ဓမ္မရတနာတွေလဲ
ပွင့်လင်းလို့ နေပြီ၊ ‘ဂေါတမ’ ရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏
နောက်ပိတ်ဆုံးသောသနာတော်ကြီးနှင့်လဲကြုံကြိုက်၍
နေပြီဤကဲ့သို့အကြောင်းသုံးပါးဆုံဆည်းလို့ နေခိုက်
မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့တုန်တုန်နှင့် မနေကြနှင့်၊
သားတွေ သမီးတွေနှင့်ပျော်၊ စိန်တွေ ရွှေတွေနှင့်
ပျော်၊ တိုက်တွေ တာတွေနှင့်ပျော်၊ မော်တိုကား
ကြီးတွေနှင့်ပျော်၊ ဘိုင်စကုတ်တွေနှင့်ပျော်၊ လောက်
အာရုံ ကာမဂုဏ်တွေနှင့် ပျော်ပါးပြီး မနေကြနှင့်၊

ဓမ္မတာ ဒါနမူကလေးတွေ၊ ဓမ္မတာ သီလမူကလေးတွေ၊ ဓမ္မတာ သမထမူ ကလေးတွေနှင့် တင်းတိမ်မနေကြနှင့်၊ ဓမ္မတာဒါန၊ ဓမ္မတာသီလတွေကကံအလုပ်၊ ကံပေါ်ချိန်မှာတော့ အကျိုးပေးလိမ့်မယ်။

ကံမပြတ်ဘူး၊ ကံပြတ်ဘို့က ‘ဉာဏ်’ အလုပ်လုပ်ရလိမ့်မယ်၊ ဉာဏ်အလုပ်ဆိုတာ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ဖြင့်သိအပ်သော ‘အနတ္တ’ကို အမှန်မြင်-အမှန်သိအမှန်ထင်ရမယ်၊ အမှန်မြင်ရမှာက-ရုပ်နှင့်နာမ်၊ အမှန်သိရမှာက ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘော-သဘာဝလက္ခဏာ၊ ဦးပဉ္စင်းကတော့ ‘ပါဠိ’တွေ မတတ်တော့ ပါဠိတွေ ရှုတ်မပြနိုင်ဘူး၊ အရိုးကြေကြေ အရေခမ်းခမ်း၊ လူသေလျှင်သေ၊ မသေတရားရဆိုတဲ့ ဇဉ်းသတ္တိနှင့်(၂၁)လလုံးလုံး ထိုင်ရာမထ ကျင့်ကြံ အားထုတ်လွှာခဲ့သဖြင့် မိမိခန္ဓာမှာရှာဖွေ ဇေတုရှိထားတဲ့ သဘောတရားတွေကိုသာ ဟောမယ်၊ သဘောဟုတ်မှ လောကုတ်လို့ ဆိုဘယ်၊ တရားနာတာ ‘အသိ’ကို မနာကြနှင့် ‘သဘော’ကိုသာ ကောင်းစွာလှလုံးသွင်းပြီး နာယူမှတ်သားကြပါ။

ရုပ်-နာမ်တို့၏ သဘောတရား

ဗျက်စိကလဲ—သဘောတရား။

နားကလဲ—သဘောတရား။

နှာခေါင်းကလဲ—သဘောတရား။

ပါးစပ်ပေါက်ကလဲ-သဘောတရား။

ကိုယ်ပေါက်ကလဲ-သဘောတရား။

မနောပေါက်ကလဲ-သဘောတရား။

တလောကလုံး-ရုပ်-နာမ် သဘောတရားသာရှိတယ်။

(က) ရုပ်၏ သဘောတရားက-သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာ။

(ခ) နာမ်၏ သဘောတရားက သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာ။

(ဂ) အသုဘ၏ သဘောတရားက-သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာ။

ဒီလက္ခဏာ သဘာဝ တရား သဘောတွေကိုသာ အမှန်အတိုင်း သိနေလျှင်တော့ ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာသေမှာ ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာသေမှာသာ နိဗ္ဗာန် ရောက်နိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာတို့သတ်ဘို့လိုတယ်။ ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့ သံသရာ လဆန်းက သိလာကြတာက-

လူတိုင်း လူတိုင်း အသိ အမြင်*

မြင်တယ်လို့ သိလျှင် ငါမြင်တယ်။

ကြားတယ်လို့ သိလျှင် ငါကြားတယ်။

နံတယ်လို့ သိလျှင် ငါနံတယ်။

စားတယ်လို့ သိလျှင် ငါစားတယ်။

ထိတယ်လို့ သိလျှင် ငါထိတယ်။
သိစိတ်ကလေးက သိလျှင် ငါသိတယ်လို့ သာ သိ
လာကြတယ်။

ဒီလိုသိတာက လူတိုင်းလူတိုင်း အသိသာ ဖြစ်
တော့တယ်။ လူတိုင်းလူတိုင်း သိသလိုသာ သိနေရင်
တော့၊ လူတိုင်းလူတိုင်း သွားရမဲ့ လမ်းကိုသာ သွား
ရမှာဘဲ၊ ‘ငါ’ လွတ်အောင် လုပ်ကြ၊ ‘ငါ’ လွတ်မှ
အပါယ်လွတ်မယ်၊ သိရမှာက သဘာဝခါတ်ဘဲ။

သဘာဝခါတ်

- (၁) မျက်စိက မြင် တာ က သဘာဝခါတ်၊
အဆင်းကလဲ သဘာဝခါတ်။
- (၂) နားကကြားတာက သဘာဝခါတ်၊ အသံ
ကလဲ သဘာဝခါတ်။
- (၃) နှာခေါင်းကနံတာက သဘာဝခါတ်၊ အနံ့
ကလဲ သဘာဝခါတ်။
- (၄) ပါးစပ်က စား တာ က သဘာဝခါတ်၊
ရသာကလဲ သဘာဝခါတ်။
- (၅) ကိုယ်က ထိတိုက်တာက သဘာဝခါတ်၊
အတွေ့ကလဲ သဘာဝခါတ်။
- (၆) မနောကံ သိလိုက်တာက သဘာဝခါတ်၊
ဓမ္မကံလဲ သဘာဝခါတ်။

ဒီလိုအမှန်အတိုင်း သိရမှာ ဖြစ်တယ်။ ဒီတော့မှ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာနတရားတွေ မဝင်မှ၊ ဘုရားက ကေဝစနံ၊ တခွန်းတည်းသောစကား မိန့်ကြားခဲ့တယ်။ ‘ခါတ်’ တဲ့။ ခန္ဓာထဲက ပစ္စုပ္ပန်ပေါ် ပြတဲ့သဘောဟာ ခါတ်ဘဲ။ မိမိခန္ဓာ၌ ခါတ်သဘော တွေကို ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဝိပဿနာပညာ ဖြစ်အောင် ရှုမှတ်ဆင်ခြင် ပွားများရမယ်။ ‘ခန္ဓာ’ ဆိုတာ ရုပ်နှင့် နာမ်ဘဲ။ ရုပ်လို့ ခေါ်ရတာက ပညတ်၊ နာမ်လို့ ခေါ်ရတာက ပညတ်၊ ရုပ်နှင့်နာမ်ကလဲ သဘောတရားသာ ရှိတယ်။ အသုဘရုပ်ပေါ်က ပုတ်တာ ပွတာပေါ်ပြ တဲ့ သဘောကလည်း ခါတ်ပါဘဲ။

‘အာနာပါန သတိ’ ကိုယူလိုက်တဲ့အခါ၊ ကနဦး စိတ်ကလေးဟာ မိမိရှိကြ ရှုနေသောလေကို၊ ဝင်တာ ကလေးကိုလဲသိ၊ ထွက်တာကလေးကိုလဲသိ၊ ‘အသိ တလုံး အမြတ်ဆုံးလို့’ ဘုရားက ဟောတယ်။ မိမိ နှာသီးဝဉ် ဝင်လေ - ထွက်လေကို အသိကပ်ကြရမယ်။ အသိမကင်းကြရဘူး၊ ဝင်လေကိုလဲ ဝင်တယ်၊ ထွက် လေကိုလဲ ထွက်တယ်လို့ မှတ်မနေရဘူး၊ ဝင်လေကို ဗဟိဒ္ဓမှကန်တဲ့သဘော၊ ထွက်လေကို အဇ္ဈတ္တမှတုန်းတဲ့ သဘောဟူ၍ -

မဟာဘုတ်ခါတ်ကြီးဇေးပါး၏သဘောလက္ခဏာ

(၁) ဝါယောခါတ်ရဲ့ သဘော လက္ခဏာကို

သာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရမယ်။ အဲဒီလို ဝါယောဓါတ်ရဲ့ သဘောလက္ခဏာကို ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရာမှ ကြာကြာ ဆိုင်လာတော့—

တင်းတာပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ တင်းတာပျက်ပြီး၊ တောင့်တာပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ တောင့်တာပျက်ပြီး၊ ထုံတာပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ ထုံတာပျက်ပြီးတော့၊ ကျင်တာ ပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ ကျင်တာ ပျက်ပြီးတော့၊ အောင့်တာ ပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ အောင့်တာပျက်ပြီး တော့၊ ကိုက်တာပေါ်လာမိမ့်မယ်၊ အဲဒါတွေက—

(၂) ပထဝီဓါတ်ရဲ့ သဘောလက္ခဏာတွေဘဲ၊ (စာလိုတော့ ပထဝီ၊ နူးညံ့ ပထဝီလို့ ဆိုတယ်)။ နောက်တကိုယ်လုံး ချိုးတွေယိုကျ ခဲ့တဲ့အုပ်တက်၊ ဆို့တက်၊ နှာရှေ့တွေဝိုးကျ၊ ဒါတွေက (၃) အာပေါဓါတ်ရဲ့ သဘောလက္ခဏာတွေဘဲ၊ နောက်တကိုယ်လုံး ပူတာပေါ်လာမယ်၊ ဧတာပေါ်လာမယ်၊ ဒါတွေက (၄) တေဇောဓါတ်ရဲ့ သဘောလက္ခဏာတွေဘဲ။

တင်းတာပေါ်လာလျှင် တင်းတာအစ၊ တင်းတာအလယ်၊ တင်းတာ အဆုံးကို လိုက်ပြီး သိလိုက်ကြ။ တောင့်တာပေါ်လာလျှင် တောင့်တာအစ၊ တောင့်တာအလယ်၊ တောင့်တာအဆုံးကို လိုက်ပြီး သိလိုက်ကြ။

ပေါ်သည့်ခါတ်တခုပေါ်၌ စလယ်ဆုံးလိုက်ရန်
ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်

အခြားဘာခါတ်ဘဲ ပေါ်ပေါ် အစ-အလယ်-
အဆုံး ကိုသာ (စာလိုတော့ ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင်လို့ဆို
တယ်) လိုက်ပြီး သိလိုက်ကြ၊ ဒါကသမထဘဲ၊ သင်တန်း
အစဘဲ စိတ်ကလေးတည်ငြိမ်အောင် ဒီတရားပေးတာ၊

ခါတ်သဘော ခါတ်ဆောင် နေတယ်ဆိုတာ
သဘော ပေါက်ကြရမယ်၊ ကနဦး ပေါ်လာတဲ့
ခါတ်က မိမိကို သတ်မည့်ခါတ်ဟု မှတ်ပါလေ။

ခါတ်ကြီးလေးပါး မြွေနဂါးများနှင့်
နှိုင်းထားပုံ

(၁) ပထဝီခါတ် ကသတ်မဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ကြတော့တင်း
တာ-တောင့်တာ-ထုံတာ- ကျင်တာ- အောင့်တာ-
ကိုက်တာ စသဖြင့် ပေါ်လာလိမ့်မယ်၊ အစ-အလယ်
အဆုံးကိုသာ လိုက်သိကြ။

(စာလိုတော့ 'ကဋ္ဌမုခ' မြေကိုက်သကဲ့သို့တောင့်
တင်း၊ မာကြော၊ ကြမ်းသည်ဖြစ်၏ဆိုတယ်)။

(၂) အာပေါခါတ်က သတ်မဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ကြတော့
ချွေးတွေယိုစီး၊ နှပ်တွေဖဲ့စည်း၊ ချွေတွေ ကြွပ်တက် စ
သဖြင့် ပေါ်လာလိမ့်မယ်၊ ပေါ်လာတဲ့ ခါတ်ကို
အစ-အလယ်-အဆုံးကိုသာ လိုက်သိကြ။

(စာလိုတော့ ‘ပုတိမ္မခ’ မြေကိုက်သကဲ့သို့ပူခြင်း၊ ရောင်ရမ်းခြင်း၊ ယိုစီးခြင်း ဖြစ်၏ ဆိုတယ်)။

(၃) တေဇောဓါတ် က သတ်မဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြတော့ တကိုယ်လုံးပူလာမယ်၊ လောမယ်၊ ပူတာအစ-ပူတာ အလယ်-ပူတာ အဆုံး၊ တော အစ-တော အလယ်၊ တောအဆုံးကို လိုက်သိကြ။

(စာလိုတော့ ‘အဂ္ဂိမ္မခ’ မြေကိုက်သကဲ့သို့ပူလောင် သည်ဖြစ်၏ဆိုတယ်)။

(၄) ဝါယောဓါတ် ကသတ်မဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကြတော့ လက်တွေ့ ခြေတွေ လှုပ်ရှားလာမယ်၊ ရင်တွေ့တုံလာ မယ်၊ ခေါင်းတွေ့မူးလာမယ်၊ ပေါ်လာတဲ့ဓါတ်ကို အစ-အလယ်-အဆုံးကိုသာ လိုက်သိကြ။

(စာလိုတော့ ‘သတ္တမ္မခ’ မြေကိုက်သကဲ့သို့ ထက် ဝန်းကျင် အပိုင်းပိုင်းပြတ်သည်ဖြစ်၏ဆိုတယ်)။

(က) ပထဝီကိုက်တော့ ကြမ်းလို့ သေ။

(ခ) အာပေါကိုက်တော့ ယိုစီးသေ။

(ဂ) တေဇောကိုက်တော့ ပူလောင်သေ။

(ဃ) ဝါယောကိုက်တော့ အပိုင်းပိုင်းပြတ်လို့ သေ ဓါတ်ကြီးလေးပါး၊ မြေနဂါးတွေ ဤကိုယ်ခန္ဓာ အမြဲတန်းစဲလို့ သေ တဲ့။

ဒကာကြီး-ဒကာမကြီးတို့၊ မိမိ ‘ခန္ဓာ’ မှာဓါတ် သဘော လက္ခဏာတွေ ရှုမှတ် ဆင်ခြင် ပြီးနောက်၊

သစ္စာလေးပါး ဖြတ်တရားကို ရှာကြရမယ်၊ မိမိခန္ဓာ၌
သစ္စာလေးပါး တရားကို အမှန် မြင်အောင်၊ ကိုယ်
တိုင်သိအောင်၊ ကိုယ်တိုင်ရအောင် ရှုမှတ် ဆင်ခြင်
ပွားများနေကြရမယ်။

သစ္စာလေးပါး

(က) ဓါတ်ကြီးလေးပါး ပေါ် လာ သ ဖြင့်၊
ရုပ်-နာမ်ကို ဆင်ခြင်သိမ်းဆည်း တတ်သော သတိ
သည်၊ ဒုက္ခသစ္စာ မည်တယ်။

(ခ) ထိုဒုက္ခသစ္စာကို ဖြစ်စေတတ်သော ပယ်ရမည့်
လောဘ စေတသိက်သည် သမုဒယသစ္စာ မည်တယ်။

(ဂ) ထိုသစ္စာ(၂)ပါးတို့၏ မဖြစ်ရာ၊ ချုပ်ရာ၊
တဏှာကုန်အုံးရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓ
သစ္စာ မည်တယ်။

(ဃ) ထိုနိရောဓသစ္စာကို အာရုံပြု၍ ပွားရမည်
ဖြစ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာ
မည်တယ်။

(၁) ပွားမှုသတိထင် - မဂ္ဂသစ္စာပင်။

(၂) ပေါ်မှုရုပ်နာမ်ထင် - ဒုက္ခသစ္စာပင်။

(၃) ပယ်မှုလောဘထင် - သမုဒယသစ္စာပင်။

(၄) ချုပ်မှုတဏှာထင် - နိရောဓသစ္စာပင်။ ယခု
ပြောဟော လိုက်တာက 'ပရိယတ်' ခန္ဓာ
မှအရှင်လိုက်တာက 'ပဋိပတ္တိ' တရားဘဲ။

ခန္ဓာငါးပါး

‘ခန္ဓာ’ က ငါးပါးရှိတယ်—

(၁) မြင်နေတာကရုပ် ‘ရူပက္ခန္ဓာ’၊ (စာလိုတော့ ရေမြုပ် ရေစိုင်းခဲနှင့်တူတယ်လို့ ဆိုတယ်)။

(၂) နာမ်က အာရုံသို့ ရှေးရှု ညွတ်တတ် ခံစား တတ်တာက ‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’၊ (စာလိုတော့ ရေပူဇော် နှင့်တူတယ်လို့ ဆိုတယ်)။

(၃) သညာက သညာပေးနေတာက ‘သညက္ခန္ဓာ’ (စာလိုတော့ တံလျှပ်နှင့်တူတယ်လို့ ဆိုတယ်)။

(၄) သင်္ခါရက ဝေဒနာကိုပြုပြင်ပေးနေတာက ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’၊ (စာလိုတော့ ငှက်ပျောစားနှင့် တူ တယ်လို့ ဆိုတယ်)။

(၅) သိမှုကလေး၊ သိပြီးတော့လဲ ပျက်တဲ့ သ ဘောမျှသာ ဖြစ်တယ်ဆိုတာက ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ (စာလိုတော့ မျက်လှည့်အမှုနှင့်တူတယ်လို့ ဆိုတယ်)။

ခန္ဓာငါးပါးအကြောင်းပြောပြီးတော့။

ရုပ်-နာမ်နှစ်ပါး၏သဘာဝလက္ခဏာတွေကိုပြော ပြမယ်။ ခန္ဓာငါးပါးဆိုတာ ရုပ်-နာမ်နှစ်ပါးပါဘဲ။

ရုပ်၏ သဘာဝ လက္ခဏာကတော့

ရုပ်၏ သဘာဝ လက္ခဏာ ပြောင်းလဲတဲ့သဘော

(၁) မျက်စိနှင့်အဆင်၊ နားနားထိုင် ပြောင်း လဲတဲ့သဘော။

သိမှု သိနားရိုးစိုးစိုးစိုး
စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်

(၂) နားနှင့်အသံ တိုက်ခိုက်တိုင်း ပြောင်းလွဲတဲ့
သဘော။

(၃) နှာခေါင်းနှင့်အနံ့ တိုက်ခိုက်တိုင်း ပြောင်း
လွဲတဲ့သဘော။

(၄) လျှာနှင့်ရသာ တိုက်ခိုက်တိုင်း ပြောင်းလွဲ
တဲ့သဘော။

(၅) ကိုယ်နှင့်အတွေ့ တိုက်ခိုက်တိုင်း ပြောင်း
လွဲတဲ့သဘော။

(၆) မနောနှင့် ဓမ္မ ပေါင်းဆုံတိုင်း ပြောင်းလွဲ
တဲ့သဘော စသည်ဖြင့် ရုပ်၏ သဘာဝလက္ခဏာတွေကို
အမှန်အတိုင်း သိနေရမယ်။

ရုပ်၏ သာမညလက္ခဏာ ဇာတော

ရုပ်၏ သာမညလက္ခဏာ ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော

(၁) အဆင်းကိုမြင်လျှင် ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော၊

(၂) အသံကိုကြားလျှင် ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော၊

(၃) အနံ့ကို နံလျှင် ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော၊

(၄) အရသာကို စားလျှင် ဖေါက်ပြန်တဲ့ သ
ဘော။

(၅) အတွေ့ကို ထိလျှင် ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော၊

(၆) မနောနှင့်ဓမ္မ ပေါင်းဆုံလျှင် ဖေါက်ပြန်
တဲ့သဘော၊ စသည်ဖြင့် ရုပ်၏ သာမညလက္ခဏာတွေကို
အမှန်အတိုင်း သိနေရမှာ။

မဟာဘုတ် ဓါတ်ကြီးလေးပါးကလဲ ပြောင်းလွဲ
တဲ့သဘော။

အသုဘတရား(၁၀)ပါးကလဲ ပြောင်းလွဲတဲ့ သ
ဘော။

ပြောင်းလွဲ ဖေါက်ပြန်တဲ့ သဘောကိုသာ မြင်နေ
လျှင်တော့။

ဆနကြွေတဲ့ သဘော

- (၁) အဆင်းပေါ်မှာလဲ ဆနသညာကြွေတယ်၊
- (၂) အသံပေါ်မှာလဲ ဆနသညာကြွေတယ်၊
- (၃) အနံ့ပေါ်မှာလဲ ဆနသညာကြွေတယ်၊
- (၄) အရသာပေါ်မှာလဲ ဆနသညာကြွေတယ်၊
- (၅) အတွေ့ပေါ်မှာလဲ ဆနသညာ ကြွေတယ်၊
- (၆) ဓမ္မပေါ်မှာလဲ ဆနသညာ ကြွေတယ်၊

ဤသို့လျှင် ဆနသညာ ကြွေသဖြင့် အာရုံ(၆)
ပါးနှင့် တိုက်ခိုက်တိုင်း တိုက်ခိုက်တိုင်း ရုပ်တို့၏
သဘာဝ လက္ခဏာက ပြောင်းလွဲတဲ့ သဘောတရား
ရုပ်တို့၏ သာမည လက္ခဏာက ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော
တရား၊ ၎င်းပစ္စုပ္ပန် သဘောတရားတွေကို အမှန်
အတိုင်း သိမြင်သောပုဂ္ဂိုလ် အပေါင်းဟာ နိဗ္ဗာန်နှင့်
ဝိစိကိစ္စ(၂)ပါးကို ပါယ်သတ်ပြီးဖြစ်၍၊ သောတာ
ပတ္တိမဂ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ် ဆိုက်ရောက်ကြသူများ
ဟု ဆိုအပ်ပါ၏။ (စာလိုတော့ သောတာပန် က

သောတာပန် အစားစား

- (၁) ကေမီ သောတာပန်၊
- (၂) ကောလံကောလ သောတာပန်၊
- (၃) သတ္တက္ခတ္တု ပရမ သောတာပန်-ဟူ၍ ဘာသာလိုတော့ အန့် စား၊ အလပ်စား၊ အမြတ်စား သောတာပန် သုံးမျိုးရှိတယ်။

ဒီအပြင်လဲ—

- (၁) တဒင်္ဂသောတာပန်၊
- (၂) ဝိက္ခမ္ဘနသောတာပန်၊
- (၃) သမုဇ္ဈေဒသောတာပန်၊
- (၄) ဓါတ်ကြီးလေးပါးမြင်တဲ့ သောတာပန်၊
- (၅) ခန္ဓာငါးပါးမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၆) အာယတန ၁၂ ပါးမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၇) သစ္စာလေးပါးမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၈) အကြောင်းအကျိုးမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၉) သဘာဝလက္ခဏာမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၁၀) နာမ်လက္ခဏာမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၁၁) ရုပ်လက္ခဏာမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၁၂) အသုဘလက္ခဏာမြင်တဲ့သောတာပန်၊
- (၁၃) ဓါတ် ၁၈ ပါးမြင်တဲ့သောတာပန်၊

သောတာပန်က အများကြီးဘဲ၊ စိတ်ဓာတ်ကိုပြောတာ၊ အရေးအကြီးဆုံး အချက်က ဆရာဘဲ၊ ဆရာ

မှန်လျှင် သံသရာ ကာပြန်နိုင်မယ်၊ ဆရာများနဲ့ တွေ့လျင်တော့ ရေစုံမျောမယ်။

ဦးပဇင်းကတော့-မိမိ ‘ခန္ဓာ’ မှာ ရှာဖွေလို့ ရရှိထားတဲ့ ကိုယ်တွေ့ တရားတွေကိုသာ ပြောဟောမှာ မိမိစိတ်ကို စင်ထားတော့ ‘စိတ်’ အစဉ်တွေကို အကုန်အစင် သိထားတယ်၊ ဒကာကြီးတို့ ဒကာမကြီးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်သိ-သိအို့ရာ ဉာဏ်စဉ်ကို ဟောပြောမယ်၊ သို့သော် ‘စာအုပ်ကြီး’ ထဲက ဉာဏ်စဉ်တွေ ဟုတ်ကိုယ်တွေ့ ဉာဏ်စဉ်တွေကို ပြောမှာ။

ကိုယ်တွေ့ဉာဏ်စဉ် ဥပဂါဒ-ဋီ-ဘင်

(၁) ယခုတရားအစက-ဘာမှ ဖတ်ဘဲပေ၊ ပေ၊ အစ-အလယ်-အဆုံးကိုလိုက်သိလိုက်ကြလို့ သင်တန်းအစမှာ စိတ်ငြိမ်အောင် သမထတရားပေးတယ် (စာလိုတော့ ဥပဂါဒ-ဋီ-ဘင်) ‘စ-လယ်-ဆုံး’ သိလိုက်ကြဆိုတော့ စိတ်(၃)လုံး ဖြစ်နေတယ်။

(၂) ဒီပြီးနောက် တင်းတာအစ-တင်းတာအဆုံးကိုသာ လိုက်-လိုက်ပြီး သိကြတော့ဆိုတော့ စိတ်(၂)စိတ်သာ ဖြစ်ပြီ။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

(စာလိုတော့ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်)၊ ဥဒယ-ဖြစ်ခြင်း (ဥပဂါဒ)၊ ဝယ-ပျက်ခြင်း(ဘင်)၊ ဆိုတဲ့ ဉာဏ်စဉ် ရလာတယ်။

(၃) ဒီမုတဆင့် တင်းတာအစ-တင်းတာအဆုံး၊
တောင့်တာအစ-တောင့်တာအဆုံး စသဖြင့်သိ-သိနေ
ရာမှ တင်းတာလလဲ ဖြစ်တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့သ
ဘော၊ တောင့်လာတာလဲ ဖြစ်တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့
သဘော စသည်ကိုသာ သိလိုက်ကြတော့ဟု ဆိုလိုက်
တော့။

ဖြစ်သသော ပျက်သဘော

(က) အဆင်းတခု မြင်လိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်တဲ့သ
ဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။

(ခ) အသံတခု ကြားလိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်တဲ့သ
ဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။

(ဂ) အနံ့တခုနံ့လိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်တဲ့သသော
ပျက်တဲ့သဘော။

(ဃ) အရသာတခု စားလိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်တဲ့
သဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။

(င) အတွေ့တခုထိလိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်တဲ့သဘော
ပျက်တဲ့သဘော။

(စ) မနောနှင့်ဓမ္မ ပေါင်းဆုံလိုက်တဲ့အခါ ဖြစ်
တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။ ဝေဒနာနိပါတ်ကချည်း
ဖြစ်တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။ ခန္ဓာထဲကြည့်လဲ
ဖြစ်တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့သသော။ ဗဟိဒ္ဓမှာကြည့်လဲ
ဖြစ်တဲ့သဘော၊ ပျက်တဲ့သဘော။ ဖြစ်သဘော၊ ပျက်

သဘောကိုသာ သိ-သိ နေတော့ ဝိပဿနာစိတ်၊
ဝိပဿနာဉာဏ် အမှန်ဖြစ်နေပြီ။

(၄) ဝိပဿနာဉာဏ်မှ ဝိပဿနာ ပညာ ဖြစ်
အောင် ဖြစ်သဘော၊ ပျက်သဘောကို ပြိုင်မသိနဲ့
တော့၊ ဓါတ်ကြီးလေးပါး ပေါက်ပြန်၍ ဝေဒနာ
ပေါ်က ‘အပျက်’ သဘောကိုသာ သိလိုက်ကြတော့
လို့ ဆိုလိုက်တော့။

အပျက်သဘော

(က) တင်းတာပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့ သဘော၊
တောင့်တာပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့သဘော။

(ခ) ချွေးတွေ ယိုကျတာလဲ-ပျက်တဲ့ သဘော၊
နွှာရေတွေယိုစီးတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော။

(ဂ) မူတာ ပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့ သဘော၊ တော
ပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့သဘော။

(ဃ) တွန်းတာပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊ ကန်
တာပေါ်လဲ-ပျက်တဲ့သဘော။

တံခါး(၆)ပေါက်မှာ အခုံ(၅) အခုံ(၆)နှင့်
တိုက်ခိုက်တိုင်း-တိုက်ခိုက်တိုင်း....

(က) မြင်တာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊

(ခ) ကြားတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊

(ဂ) အနံ့နံတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊

(ဃ) စားတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊

- (င) ထိတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (စ) သိတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဆ) ယှိတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဇ) ပေါက်တာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဈ) အိပ်တာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ည) ထိုင်တာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဋ) ထတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဌ) သွားတာလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊
- (ဍ) ခန္ဓာငါးပါးကလဲ-ပျက်တဲ့သဘော၊

ဘင်္ဂဉာဏ်

တလောကလုံး ပျက်တဲ့သဘောသို့သာ ဆိုက်စနု
လျှင် စာလိုတော့ ‘ဘင်္ဂဉာဏ်’ ဖြစ်နေပြီ။

ပျက်တဲ့သဘောကိုသာ သိနေတာက ‘လောကထ’
မှဘဲ ရှိနေသေးတယ်။ ဝိပဿနာအရာမှာ ပစ္စုပ္ပန်
‘အပျက်’ သိနေလျှင်၊ အနာဂတ်မှာလဲ ‘အပျက်’
ဘဲ တွေ့အုံးမယ်။

အတိတ်ကလဲ ‘အပျက်’ ဘဲသိလာခဲ့တယ်။ ‘အပျက်’
သဘော မဆုံးသေးဘူး။

(၅) ‘အပျက်’ နယ်၊ ‘အပျက်’ သဘောမှ
အပျက် လွတ်တဲ့ သဘောတရားကို ပြောပြမယ်။

အပျက်နယ်မှ အပျက်လွတ်တဲ့ သဘော
ပျက်တာမသိကြနဲ့တော့၊ သိရမှာက ခန္ဓာထဲမှာ

ခါတ်ကြီးလေးပါးရှိတယ်၊ (စာလိုတော့ မဟာဘုတ်
ခါတ်ကြီးလေးပါး၊ ဘုတ်ရုပ်လို့ လဲဆိုတယ်)။

(က) ပထဝီခါတ်သဘောက တင်းတာ-ထောင့်
တာ-ထုံ တာ-ကျင်တာ-အောင့်တာ-ကိုက်တာ။

(ခ) အာပေါခါတ်သဘောက ကြပ်တက်တာ-
ဆို တက်တာ-ယိုစီးတာ-ဖွဲ့စည်းတာ။

(ဂ) တေဇောခါတ်သဘောက ပူတာ-တော။

(ဃ) ဝါယောခါတ်သဘောက တွန်းတာ-ကန်
တာ-လှုပ်တာ-ရွတာ အစရှိသော ရုပ်သဘောတွေ
အစဉ်တစိုက် ပြောင်းလဲ-ပြောင်းလဲ နေတယ် ဆိုတဲ့
သဘောတွေကိုသာ သိလိုက်ကြတော့လို့ ဆိုလိုက်
တော့ ခါတ်ကြီးလေးပါးပေါ်က ဖိမဿနာပညာ
ဖြစ်သွားတယ်။

ပြောင်းလဲ-ပြောင်းလဲ နေတဲ့ သဘောတရားက

ရုပ်၏ပရမတ္ထသဘာဝလက္ခဏာ။

နာမ်ကတော့-ညွတ်တတ်တဲ့သဘောသာရှိတယ်။

နာမ်၏ညွတ်တတ်တဲ့ သဘောက ပရမတ္ထသဘာဝ
လက္ခဏာ၊ ရုပ်၏ ပြောင်းလဲ-ပြောင်းလဲ တတ်တဲ့
သဘောကိုစာလိုတော့-ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ခေါ်တယ်၊
နာမ်ကလဲ ညွတ်တတ်တဲ့ သဘောသာရှိတယ်ဆိုတာ
စာလိုတော့-နာမပရိစ္ဆေဒဉာဏ်လို့ ခေါ်တယ်၊ ဤကဲ့

သို့ နာမ်-ရုပ်(၂)ပါးတို့၏ သဘောတရား(၂)ပါးကို ပေါင်း၍ သိလာတာက—

နာမ-ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်

စာလို့ ‘နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်’ လို့ ခေါ်တယ်။
အဲဒီလိုဉာဏ်တွေသာပေါ်လာတော့၊ တံခါး(၆)
ပေါက်က အာရုံ(၅) အာရုံ(၆)နှင့် တိုက်ခိုက်လိုက်
တိုင်း ပြောင်းလွဲ-ပြောင်းလွဲတတ်တဲ့ သဘောတရား
တွေကိုသာ သိနေတော့တယ်။

ပြောင်းလွဲတဲ့သဘော

- (က) အဆင်းကိုမြင်လဲပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊
- (ခ) အသံကိုကြားလဲပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊
- (ဂ) အနံ့ကိုနံလဲပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊
- (ဃ) ရသာကိုစားလဲပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊
- (င) အတွေ့ကိုထိလဲပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊
- (စ) ဓမ္မကိုသိလဲ ပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊

အဲဒီလို ပရမတ္ထသဘော၊ သဘာဝတရားတခုပေါ်
မှာ ‘စိတ်’ တည်နေလျှင်၊ သမာဓိဋ္ဌိဖြစ်ပြီး၊ သက္ကာယ
ဓိဋ္ဌိကွာပြီ၊ အပါယ်တံခါးပိတ်ပြီ၊ ရုပ်နှင့်နာမ် ချုပ်
နေတဲ့စိတ် ဖြစ်နေပြီ၊ ဒါကို—

ရုပ်-နာမ်ချုပ်တယ်လို့ ဆိုတယ်။

မေ့နေတာကမောဟတရားဘဲ၊ မောဟတရားက
ပကတိ အမှန်သဘော သဘာဝတရားတွေ မသိမှုဘဲ၊

မဂ်က ကိလေသာ သတ်တဲ့ တရားဘဲ၊ မဂ်ဆိုတာက
မေ့မောနေတဲ့ တရားမဟုတ်ဘူး။

ပရမတ္ထရုပ်-ပရမတ္ထနာမ်ပေါ်စိတ်တည်နေတာက
ကာမာဝရစ ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်နေတော့တယ်။

ပြောင်းလဲ-ပြောင်းလဲတယ်လို့ ရုပ်၏ ပရမတ္ထ
သဘော သဘာဝ လက္ခဏာ တခုတည်းကိုသာသိ၍
၎င်းသဘောတရားတခုတည်းပေါ် စိတ်တည်နေလျှင်
ဖြစ်-ပျက်ဆုံးတယ်လို့ ဆိုတယ်။

ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့။

ပြောင်းလဲတဲ့ သဘောမှ တဆင့် ရုပ်ဝေဒနာ
ခံစားတာ နာမ်-ရုပ်(၂)ပါး တထပ်တည်း ဖြစ်နေ
တာကို ပြောပြမယ်။

(၆) ပြောင်းလဲတဲ့သဘောမှဝေဒနာကိုခံစားတဲ့
သဘောဟု စိတ်ပြောင်း၍ သိရမယ်။

ဝေဒနာသဘော

- (၁) အဆင်းကို မြင်တာလဲ ဝေဒနာ၊
- (၂) အသံကို ကြားတာလဲ ဝေဒနာ၊
- (၃) အနံ့ကို နံတာလဲ ဝေဒနာ၊
- (၄) အရသာကို စားတာလဲ ဝေဒနာ၊
- (၅) အတွေ့ကို ထိတာလဲ ဝေဒနာ၊
- (၆) ဓမ္မကို သိတာလဲ ဝေဒနာ၊

ပေါက်တာ၊ ယိုတာ၊ ထတာ၊ လှမ်းတာ၊ သွားတာ၊
ထိုင်တာ၊ အိပ်တာအားလုံး ဝေဒနာတွေဘဲ။

ဝေဒနာပေါ်မှာ စိတ်တည်နေတော့ ရုပ်-နာမ်
ချုပ်နေပြီ။ ဝေဒနာတွင် ရပ်နေပြီး ‘ဝေဒနာ’မှတစ်ဆင့်
မကူးတော့ဘူး။ အကုသိုလ်စိတ် ချုပ်နေပြီး ဝေဒနာ
ပေါ် မဂ်စိတ်ကျနေပြီး ဝေဒနာပေါ် သမာဓိဖြစ်နေ
တာက ‘ဉာဏ်’၊ ဉာဏ်ပေါ်ပြီ မှ ‘ပညာ’ ဖြစ်မှာ ဉာဏ်မှ
တဆင့် ပညာဖြစ်အောင် တင်ပေးတော့မယ်။

‘ဝေဒနာ’ကို ‘နာမ်’ လို့ ဘုရားကဟောတယ်။

ဝေဒနာမှ နာမ်စိတ်ကို ပြောင်းလိုက် ကြတော့
ဆိုလိုက်တော့-

နာမ်သဘော

- (၁) မြင်တာလဲနာမ်၊
- (၂) ကြားတာလဲနာမ်၊
- (၃) နံတာလဲနာမ်၊
- (၄) စားတာလဲနာမ်၊
- (၅) ထိတာလဲနာမ်၊
- (၆) သိတာလဲနာမ်၊
- (၇) တင်းတာပေါ်လဲနာမ်၊ တောင့်တာပေါ်
လဲနာမ်၊
- (၈) ယိုစီးတာပေါ်လဲနာမ်၊ ဖွဲ့စည်းတာပေါ်
လဲနာမ်၊

- (၉) ပူတာပေတိလဲနာမ်၊ တောပေတိလဲနာမ်၊
- (၁၀) တွန်းတာပေတိလဲနာမ်၊ လှုပ်တာပေတိလဲ
နာမ်၊ စသဖြင့် သိနေရင်တော့ အဇ္ဈတ္တ
သဏ္ဌာန်၌ ဝေဒနာမရှိတော့ဘူး။

ဝေဒနာမှ နာမ်စိတ်ကို ပြောင်းပေး လိုက်တော့
နာမ်စိတ်ပေတိ တည်နေပြီ၊ ကာမာဝစရက္ခသိုလ် စိတ်
ဖြစ်နေပြီ။

(၇) နာမ်စိတ်မှ လောကုတ္တရာ မဂ်ပညာ ဖြစ်
အောင်တင်ပေးမယ်၊ နာမ်၏ သဘောက ဘာလုပ်
တတ်သလဲလို့ ဆင်ခြင်ကြည့်။

နာမ်၏ သဘော သုခ-ဒုက္ခ ခံစားတဲ့သဘော
နာမ်၏ သဘောဟာ သုခ-ဒုက္ခ ခံစားတဲ့သဘော
သာရှိတယ်။

အဆင်းကိုမြင်တာက သုခခံစားတဲ့သဘော—

ရုပ်ဝေဒနာကိုမြင်တာက ဒုက္ခခံစားတဲ့သဘော၊
ကောင်းတာခံစားလျှင် သုခ၊ မကောင်းတာ ခံစား
လျှင် ဒုက္ခ၊ နာမ်၏သဘောဟာ ဒုက္ခ-သုခခံစားတဲ့
သဘောသာ ရှိတယ်လို့ သိလိုက်တော့ ‘ပညာစိတ်’
ဖြစ်နေပြီ။

ခံစားတဲ့သဘော

- (၁) မြင်တာပေတိခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ
ခံစားတဲ့သဘော)၊

- (၂) ကြားတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော)၊
- (၃) နံတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော)၊
- (၄) ရသာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော)၊
- (၅) တွေ့ထိတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော)၊
- (၆) သိတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော (ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော)၊

တံခါး(၆)ပေါက်ကို အာရုံ(၅)အာရုံ(၆)တိုက် ခိုက်တိုင်း ဒုက္ခ-သုခခံစားတဲ့သဘောသာသိနေတော့ ‘နာမ်ပျက်’ ခေါ်တယ်။ ခံစားတဲ့ သဘောတခုတည်း ပေါ် စိတ်တည့်နေလျှင်တော့ သုခ-ဒုက္ခ မရှိတော့ဘူး နာမ်ချုပ်နေပြီ။

(၈) ဉာဏ်စဉ်တွေကို ဒဏာကြီးတို့-ဒဏာမကြီး တို့ကိုပေးနေတာ။ အားထုတ်မှလဲ ဒီဉာဏ်စဉ်တွေပေါ် တာ။

ဦးပဇ်းပေးတဲ့ ဉာဏ်စဉ်တွေဟာ ခန္ဓာမှာ တွေ့ရှိ ရတဲ့ သဘောတရားတွေသာဖြစ်တယ်။ ပစ္စုပ္ပန်ပေါ် လာတဲ့ သဘောတရားကိုသာ ဓမ္မုပ္ပါယ်ဆင်ခြင်ရမယ်။

ခန္ဓာထဲက ပေါ်ပေါ်ပြည့် သဘောတရားဟာ
ခါတ်'ဘဲ။

‘ဖြစ်-ပျက်’ဆိုတာ မမြဲတဲ့ သဘော။

‘မမြဲတဲ့သဘော’က ‘ရုပ်’ ရုပ်၏သဘော သဘာဝ
ကို သိမှတ်ကာ ရုပ်သည် ပြောင်းလဲတဲ့ သဘောသာရှိ
တယ်။ အဆင်းရုပ် ‘အသုဘရုပ်’ သည်လည်းပြောင်းလဲ
တဲ့သဘောသာရှိတယ်လို့ ‘ရုပ်’၏ သဘာဝလက္ခဏာ
နှင့် ‘နာမ်’၏ သွတ်တတ်တဲ့သဘော၊ ခံစားတဲ့သဘော
သဘာဝ လက္ခဏာများကိုသာ အမှန်အတိုင်း ‘ခါတ်’
သဘော၊ ပရမတ္ထသဘောတရားတွေကိုသာ မြင်နေ
လျှင် -

ဒိဋ္ဌိသတ်

‘ဒိဋ္ဌိ’ သေတယ်အမြင်စင်ကြယ်မှစိတ်စင်ကြယ်မှာ
စိတ်စင်ကြယ်မှ သမာဓိရမယ်၊ သမာဓိရမှ ပညာဖြစ်
မယ်၊ ကိလေသာခေါင်း၊ ဟိ ဘုံ၊ တဏှာသေတိဆိုတာ
က ရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း မြင်ပါမှ ရုပ်ပေါ်တာသာ
ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်တာ မနေဘူး၊ ရက (၁)ရက်၊
အသုဘမှ (၁၁)ရက်၊ အသုဘကိုသာမြင်နေပြီ၊ အသုဘ
စိတ်ဖြစ်နေမှ ပုံပျက်မှာ၊ ပုံပျက်မှ စေ့မက်တော့ဘူး။

တဏှာသတ်

စေ့မက်မှ တဏှာသေမှာ သဏ္ဌာန်ပျက်မှ သန
ကြေမှာ။

(၉) ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာသေမှန်ဗျာန်ရောက်နိုင်တယ်။
ဒါကြောင့်ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ တွဲသတ်ဘို့ လိုတယ်။
တဏှာသေဘို့ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ရမှာက အသုဘတရား
(၁၀)ပါးဘဲ။ ဒီအသုဘတရား (၁၀)ပါးကို ထင်
အောင် မြင်အောင် ပွားယူရမယ်။ အသုဘတရား
(၁၀)ပါး ဆိုတာ=

အသုဘတရား

(၁) ရက်အသုဘ - ကာယကိုယ်ကြီး ပျော့ပျော့
ပြောင်းပြောင်း နွေးနွေးကလေး ရှိသေးတယ်။

(၂) ရက် အသုဘ-စက် တောင့်တင်းလာပြီး၊
အသားလဲဝါလိုက်လာပြီ။

(၃) ရက် အသုဘ-အသားဝါရာမှ အနီ၊ အညို၊
အမဲကွက်တွေပေါ်လာပြီး၊ ဖူးဖူးရောင်လာပြီး၊ မိုက်
ကြိုလဲ ဖေါင်းပွလာပြီ။

(၄) ရက် အသုဘ- အပုပ်နဲ့တွေ့ တဆောင်း
ထောင်ထွက်လို့ ဒွါရ(၉)ပေါက်က သွေးပုပ် ပြိုပုပ်
အပုပ်ရေတွေ ယိုကျလာပြီး၊ စက်ဆုတ်ဘွယ်ရှိသော
အကောင်ဖြစ်လာပြီ။

(၅) ရက် အသုဘ ပိုးလောက်တွေ တချွေ့နှင့် စား
နေပြီ။ အပေါက်အပေါက်၊ အထွင်းအထွင်း ရှိသော
မနှစ်သက်ဘွယ်အကောင် ဖြစ်နေပြီ။

(၆) ရက် အသုဘ မျက်စိအတွင်းသားတွေ ပြူးထွက်၊ ရှားကြီးကလဲ ထွက်ပြီး တစောင်းကြီးကိုက်လို့ ဝမ်းခေါင်းထဲမှာလဲ ပိုးလောက်တွေ တရွရွစားလို့ ဖြစ်နေပြီ။

(၇) ရက် အသုဘ တကိုယ်လုံး ဖေါင်းပွပြီး၊ မျက်နှာကလဲ စကောလောက်နီးနီး ရောင်ရမ်းပြီး၊ မကြည့်ဝန့် မနာသာ အကောင်ဖြစ်နေပြီ။

(၈) ရက် အသုဘ ပိုးလောက်တွေ စားလှသဖြင့် သွေးအလိမ်းလိမ်းနှင့် အသားတွေပဲ့ကျ ပျော်ကျ နေပြီ။

(၉) ရက် အသုဘ အသားတွေ အူတွေ တစိုင်း တစနှင့် အရိုးစုသာဖြစ်နေပြီ။

(၁၀) ရက် အသုဘ အသား၊ အသွေး၊ အကြော မကပ်သော ဖရိုဖရဲကြဲ နေတဲ့ အရိုးချည်းကျန်တော့ တယ်။

အဲဒီလို အသုဘလက္ခဏာ သဘာဝတရားအပေါ် သမာဓိ ဖြစ်နေရမယ်။

အသုဘသဘော

- (၁) မျက်စိကမြင်တာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၂) နားကကြားတာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၃) နှာခေါင်းကနံတာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၄) ပါးစပ်ကဝားတာလဲ အသုဘသဘော၊

- (၅) ကိုယ်ကထိလိုက်တာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၆) မနောကသိလိုက်တာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၇) တင်းတာ-တောင့်တာ ပေါ်လဲ အသုဘသဘော၊
- (၈) ယိုစီးတာ-ဖွဲ့စည်းတာ ပေါ်လဲ အသုဘသဘော၊
- (၉) ပူတာ-တောပေါ်လဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၀) လှုပ်တာ-ရွာ-ပေါ်လဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၁) ယိုတာ-ပေါ်လဲ ကြံတာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၂) အိပ်တာ-ဆတာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၃) ထိုင်တာ-ချပ်တာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၄) ဆွားတာ-လှမ်းတာလဲ အသုဘသဘော၊
- (၁၅) ဝေဒနာပေါ်လဲ အသုဘသဘော၊

တလောကလုံး ‘အသုဘ’ သဘောကိုသာ မြင်နေလျှင် ဘာခါတ်ဘဲပေါ်ပေါ် ‘အသုဘ’ သဘောကိုသာ သိနေလျှင်၊ အသုဘ သဘောကိုသာ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်နေလျှင်တော့ ‘တဏှာ’ သေလိမ့်မယ်။

ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥက္ကဟနိမိတ် စသော အဆင်းတွေ ဘုရားတွေ၊ ရဟန္တာတွေ၊ နတ်တွေ၊ ဘုန်းကြီးတွေ မယ်သီလတွေ၊ အကာမတွေ-အကာတွေ ဘာဘဲမြင်မြင် ဘာခါတ်ဘဲပေါ်ပေါ် ‘အသုဘ’ သဘောကိုသာ သိသူ သဘောနှင့်သူ ပေါ် ဟာတာဘဲလို့ သိရုံသိ

‘အသုဘ’ သဘောကို နှလုံးသွင်း၊ လိုက်ပြီးမမှတ်နှင့် မှတ်နေလျှင် ပညတ်ဖြစ်နေမယ်။

တဏှာသတ်တရား။ ။ အသုဘတရား(၃၀)ပါး၊ အသုဘ သဘောတရားတွေ ပြနေတာ ဝိပဿနာ တရားကို ပြနေတာ၊ တဏှာသေအံ့ပြနေတာ၊ တလောကလုံး(၁)ခုတ်ကလဲပြောင်းလွှဲ၊ ပြောင်းလွှဲမပါကပြန် နေတဲ့ သဘောတရား၊ (၂)နားကလဲလိုက်လိုက်ညွတ် ပြီးခဲစားနေတဲ့သဘောတရား၊ (၃) အသုဘရုပ်ကြီးက လဲပြောင်းလွှဲ မျက်စိး ပန်ယွင်း ပုပ်ပူဖူးရောင်နေတဲ့ လက္ခဏာ သဘောတရားတွေကိုသာ သဘောအမြင်၊ မနောအမြင်နှင့် မြင်နေလျှင်တော့ မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို ရှိရှာစက်ဆုတ်လာလိမ့်မယ်၊ ဒီတော့မှတဏှာသေမှာ တဏှာသေမှာသာ နိဗ္ဗာန်ရောက်နိုင်တယ်။

ကေယ်-ပူတယ်လို့ မရှိ ပညတ်ကိုရှုတာက သမထ၊ ရုပ်၊ နာမ်၊ အသုဘတို့၏ ပြောင်းလွှဲခြင်းသဘော မမြဲ သော သဘော သဘာဝ လက္ခဏာတို့ကို ရှုတာက ဝိပဿနာ။

‘အသုဘ’ သဘော သဘာဝကို အမြဲတစေ ရှု မှတ်ဆင်ခြင်နေလျှင်တော့-

(၁) မျက်စိကလဲ ပြောင်းလွှဲခြင်း သဘာဝ လက္ခဏာ။

(၂) နားကလဲပြောင်းလွှဲခြင်းသဘာဝလက္ခဏာ။

(၃) နှာခေါင်းကလဲ ပြောင်းလဲခြင်း သဘာဝ
လက္ခဏာ။

(၄) ပါးစပ်ကလဲ ပြောင်းလဲခြင်း သဘာဝ
လက္ခဏာ။

(၅) ကိုယ်ပေါက်ကလဲ ပြောင်းလဲခြင်းသဘာဝ
လက္ခဏာ စသည်တို့ကိုသာ ရှုခိုင်းတာက၊ ဒိန်း-ဒရံ-
ဒြပ် ပျက်ပြားပြုတ်သွားပြီး ‘သုည’ဖြစ်အောင် ပြပေး
တာဘဲ၊ ဒီတော့မှသာ—

ဆန္ဒ-ရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်

- (၁) မျက်စိပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်၊
- (၂) နှာပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့ စိတ်၊
- (၃) နှာခေါင်းပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်
- (၄) ပါးစပ်ပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်၊
- (၅) ကိုယ်ပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်၊
- (၆) မနောပေါက်ကလဲ ဆန္ဒရာဂပြုတ်တဲ့စိတ်၊

ဆန္ဒ-ရာဂဘွင်မက၊ ဒေါသ-မောအပါ ဖြုတ်ထဲ
စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မယ်။

တရားထူးရရန် ‘တိုက်တွန်းချက်’

ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့ကို ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာ
စိတ်တရားတွေ ချောယောပြီးနောက်၊ တိုက်တွန်းလို့
တော့ တရားထူးရလို့သော်-သောတာပန်မြန်မြန်

ဖြစ်လိုသော် ကောဓမ္မော တရုတ်ည်းသောသဘော
တရားကို စွဲစွဲမြဲမြဲရှုကြ။

(က) နာမ်ကို ရှုလျှင် ညွတ်တတ်ဟဲ့ သဘော၊
ခံစားတတ်တဲ့ သဘောကို စွဲအောင်ရှု။

(ခ) ရုပ်ကိုရှုလျှင်-ပြောင်းလွဲ ဖောက်ပြန်တဲ့
သဘောကို စွဲအောင်ရှု။

(ဂ) အဆင်းရုပ်၊ ပညတ် ရုပ်ကြီးကိုရှုလျှင်လဲ
ပြောင်းလွဲပျက်စီး ယိုယွင်း ပုပ်ပွဖူးရောင် ဖောဉ်ဖြင့်
အသုဘသဘောကို ပေါက်အောင်ရှု၊ အမှန်မြင်ဘို့ရာ
စိတ်အမြင်၊ မနောအမြင်၊ သဘောအမြင်နှင့် စွဲအောင်
ကြည့်၊ ဒါမှ အသုဘလက္ခဏာကို တွေ့ကြ မြင်ကြလိမ့်
မယ်။

အသုဘသဘောကလည်း ၄ မျိုးရှိတယ်။

ပထဝီအသုဘ-ပုပ်ပွ နွေးမြေ နေသော အရိုးစု
သဘော။

အာပေါအသုဘ-ပုပ်ပွ၍ဖူးဖူးရောင်ပြီး သွေးပုပ်
ပြည်ပုပ်၊ အပုပ်ရည်တွေ ယိုစီးနေတဲ့သဘော။

တေဇောအသုဘ-မီးပန်းမျှားလိုပေါက်ပေါက်၊
ပေါက်ပေါက်နှင့် လောင်ကျွမ်းနေတဲ့သဘော။

ဝါယောအသုဘ-ပိုးလောက်တွေကျနေပြီး၊ အ
သားအရိုး အပိုင်းပိုင်းပြတ်ကျနေတဲ့သဘော။

ဒီအသုတ သဘောများကို ပေါက်အောင်၊ ထင်အောင်၊ စုံအောင် ဂုဏ်ပြုကြရမယ်။

ဤကဲ့သို့ အရှုခံနှင့် အရှုအာရုံမှန်ရမယ်။

(၁၀)က။ ရုပ်၏လက္ခဏာမှာပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော။

ခ။ နာမ်၏လက္ခဏာမှာ ရုပ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကို ညွှတ်၍ ခံစားခြင်းသဘော။

နာမ်ပျက်-ရုပ်ပျက်

ခံစားတာက အကြောင်းတရား၊ ပေါက်ပြန်တာက အကျိုးတရား 'နာမ်အကြောင်း ရုပ်အကျိုး' ကိုယ်တိုင်ဖြစ်ပေါ်နေသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ဆင်ခြင်သည်ကို နာမ်ပျက်ခေါ်တယ်။

အပြင် ဗဟိဒ္ဓ၌ ရုပ်ရုပ်ခြင်း တိုက်ခိုက်ပြီး၊ သိလုံး နာမ်တရားက ဝေဒနာခံစားတာ၊ ရုပ်နာမ် သုခဝေဒနာခံစားခြင်းဘဲ၊ ရုပ်အကြောင်းတရားကြောင့် နာမ်အကျိုးထူထပ်စားခြင်းဖြစ်သည် 'ရုပ်အကြောင်း နာမ်အကျိုး' အဆင်းရုပ်ပေါ် ဆင်ခြင်ခြင်းကို ရုပ်ပျက်ခေါ်တယ် ရုပ်နှင့်နာမ်ဟာ ခွဲခွဲလို့ မရဘူး၊ တထပ်တည်းဖြစ်-တထပ်တည်းပျက်တယ်။

(က) တလောကလုံး ရုပ်နှင့် နာမ်ဘဲရှိတယ်လို့ အမှန်မြင်နေလျှင် ရုပ်နာမ်တို့၏ သဘော သဘာဝ လက္ခဏာတွေကိုသာ သိသိနေလျှင် အမှားမရှိ ဖြစ်

နေပြီ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ကွာပြီ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ
ကွာလျှင် အပါယ်တံခါးပိတ်ပြီ။

(၁) မိမိခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို 'အသုဘ' လက္ခဏာ
တင်ပြီး၊ ဝိဇ္ဇာအသိနှင့်ဒလဝပ်ကြီးဆင်ခြင်သုံးသပ်နေ
လျှင်တော့ မိမိခန္ဓာပုံပျက်ကို မြင်လာလိမ့်မယ်၊ မိမိ
ခန္ဓာ ပုံပျက်တော့မှ မစုံမက်တော့ဘူး၊ (၁)ရက်
အသုဘ(၁၀)ရက် အသုဘ သဘောတရားတွေ မိမိ
စိတ်ထဲမှာ စွဲအောင်ပွားများနေလျှင်တော့ ခန္ဓာပျက်
ကိုတွေ့လိမ့်မယ်၊ ခန္ဓာပျက်တွေ့တော့မှ တဏှာသေ
မယ်၊ တဏှာသေတော့မှ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်နိုင်မယ်။
နိဗ္ဗာန်ကို တခြားမှာရှောနှင့် ကိုယ်ထဲမှာရှာ တွေ့လိမ့်
မယ်၊ တလောကလုံး အသုဘ လက္ခဏာကိုသာ မြင်
နေမယ်ဆိုရင်ဒီတဘဝထဲနှင့်နိဗ္ဗာန်ကိုသွားနိုင်မယ်။

(၁၁) ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့ ယခုတရား
အစက 'အနတ္တ' ကို အမှန်မြင်၊ အမှန်သိ၊ အမှန်ထင်ရ
မယ်လို့ ဦးပဇင်းပြောခဲ့တယ် ရှင်ဘော်မြတ်ဘုရားက
အနိစ္စသဘော(က) သဗ္ဗေယဒီါရာ-အနိစ္စာ၊
ဒုက္ခသဘော(ခ) သဗ္ဗေယဒီါရာ-ဒုက္ခာ၊
အနတ္တသဘော(ဂ) သဗ္ဗေဓမ္မာ-အနတ္တာလို့ ဟော
ခဲ့တယ်။

အနိစ္စ-အနိစ္စ ဟု ရှုတ်ဆိုရုံနှင့်၊ ပုတီးစိပ်ရုံနှင့်
အနိစ္စမထင်၊ သုံးသပ်သည်မမည်။ ဒုက္ခ-ဒုက္ခ ဟု ရှုတ်

ဆိုရုံနှင့် ပုတီးစိပ်ရုံနှင့်ဒုက္ခမထင်၊ သုံးသပ်သည်မမည်။
 အနတ္တ-အနတ္တ ဟု ရှုတ်ဆိုရုံနှင့် ပုတီးစိပ်ရုံနှင့် အနတ္တ
 မထင်၊ သုံးသပ်သည်မမည်။ ‘အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ’လို့
 ခေါ်ဝေါ်ရတာကသည်။ ဘုရားကိုယ်တော်မြတ်က
 ‘အနိစ္စ’က စဟောတယ်၊ ဝိပဿနာတရား ကျင့်ကြံ
 အားထုတ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ကတော့ ‘ဒုက္ခ’ကိုအရင်မြင်တယ်၊
 ဝေဒနာတခုပေါ်လို့ သီးမခံနိုင်လို့ ဒေါသဖြစ်
 လျှင် စိတ္တက္ခဏကလေးနှင့် ငရဲခံရမှာ—

(က) ခန္ဓာမှာ ပေါ်လာ နှိပ်စက်လာသော တ
 ကယ်ဆင်းရဲရသည့် သဘော ဝေဒနာတခုကို အစ-
 အလယ်-အဆုံးသိလျှင် ဒုက္ခ-ဒုက္ခ တင်းတာ တောင့်
 တာပေါ်လျှင် အစ အလယ် အဆုံးလိုက်၊ ဝေဒနာ
 သညာလွတ်ပြီး ဝေဒနာပညာဖြစ်ရမှာ၊

(ခ) ဒုက္ခ-ဒုက္ခမှ သင်္ခါရဒုက္ခမြင်အောင်ရှုရမှာ
 စက္ကန့်မလပ် ဒလစပ်ကြီး ဖြစ်ပျက် သဘောတွေ နှိပ်
 စက်နေတာက သင်္ခါရဒုက္ခဘဲ၊ တင်းတာ တောင့်တာ
 စသဖြင့်ပေါ်လျှင် အစနှင့်အဆုံးကိုသာ လိုက်သိ၊ အ
 ပျက်စိတ်ဖြစ်နေရမှာ၊

(ဂ) သင်္ခါရအနိစ္စ က ဖြစ်သဘော ပျက်သ
 ဘောဘဲ၊ မမြဲတဲ့သဘောဘဲ၊

(ဃ) သင်္ခါရဒုက္ခမှ ‘သဗ္ဗေဓမ္မာအနတ္တာ’ ကိုမြင်
 အောင်ရှုရမှာက၊ အပျက်စိတ်မှ ပြောင်းလွှဲ ပြောင်း

လွဲတတ်တဲ့သဘောတရားကိုရှုတင်းတာမှတောင့်တာပေါ့၊ တောင့်တာမှ ထုံတာပေါ့၊ ထုံတာမှကျင့်တာပေါ့၊ ကျင့်တာမှ အောင်တာပေါ့၊ အောင်တာမှ ကိုက်တာပေါ့ စသဖြင့် ခန္ဓာထဲက ဓါတ်ကြီးလေးပါး ပြောင်းလွဲ ပြောင်းလွဲနေတဲ့သဘောတရားကိုပေါက်အောင်ရှု၊ ဒါမှ ‘ရုပ်အနတ္တ’ ကိုမြင်မှာ၊

ရုပ်အနတ္တ-နာမ်အနတ္တ

နာမ်ကလဲ ဝေဒနာပေါ့ ပြောင်းလဲ ပြောင်းလဲပြီး၊ ညွတ်တတ်တဲ့သဘောကိုသာ မြင်အောင်ရှု၊ ဒါမှ ‘ပစ္စုပ္ပန်နာမ်အနတ္တ’ ကိုမြင်မှာ၊ ‘အနတ္တဆိုတာ သူ့သဘော၊ ငါ့သဘောမဟုတ်’ ငါလဲ အစိုးမရ၊ အမာခံ အနှစ်သာရမဟုတ်၊ အတ္တမဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ် သဘောတရားတွေကို အမှန်အတိုင်း သိလာလျှင်တော့ ‘ရုပ်အနတ္တ’ ‘နာမ်အနတ္တ’ ကို ကိုယ်တိုင် မြင်နိုင်တယ်။

(က) (၁)အဆင်းတွေ၊ (၂)အသံတွေ၊ (၃)အနံ့တွေ၊ (၄)အရသာတွေ၊ (၅)ကိုယ်အတွေ့တွေ၊ (၆)မနေဘဲ အမြင်အသိတွေ၊ (၇)သဏ္ဌာန်တွေအားလုံး ပြောင်းလွဲတဲ့ သဘောတရား။

ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်

တလောကလုံး ပြောင်းလွဲတဲ့ သဘောတရားဟု ‘ရုပ်၏’ ပရမတ္ထသဘော သဘာဝ လက္ခဏာကိုသာ

အမှန်အတိုင်း သိနေလျှင် ရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပေါ်ပြီ။
 ၎င်းသဘောတရား တခုတည်းပေါ်၌ စိတ်တည်နေ
 လျှင် ဖြစ်ပျက်ဆုံးတယ် ခေါ်တယ်။

(ခ) ပြောင်းလဲတဲ့ သဘောမှ ခံစားတတ်တဲ့
 သဘော၊ ဝေဒနာ ကို မြင်အောင်ရှုရမယ်။ (၁)မြင်
 တာ (၂)ကြားတာ၊ (၃)နံ့သာ၊ (၄)စားတာ (၅)ထိ
 တာ၊ (၆)သိတာ အားလုံး 'ဝေဒနာ' တွေဘဲ။

နာမပရိစ္ဆေဒဉာဏ်

(ဂ) 'ဝေဒနာ' ကို 'နာမ်' လို့ သိရမယ်။ နာမ်၏
 သဘောက ခံစားတတ်တဲ့ သဘောသာရှိတယ်။ နာမ်
 ၏ သဘော သဘာဝ လက္ခဏာကိုသာ အမှန်အတိုင်း
 သိနေလျှင် နာမပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပေါ်ပြီ။ ခံစားတတ်
 တဲ့သဘောတခုတည်းပေါ် စိတ်တည်နေမယ်ဆိုလျှင်
 'သုခ-ဒုက္ခ' မရှိတော့ဘူး၊ နာမ်ချုပ်နေပြီ။

(ဃ) ရုပ်-နာမ်(၂)ပါး၏ ပြောင်းလဲ၊ ပြောင်း
 လွဲခြင်းသဘောတရား၊ သူ့သဘောကိုသာ လိုက်သိ
 လျှင်တော့ ရုပ်-နာမ်သဘော သဘာဝ တရားပေါ်၊
 စိတ်ကတည်သွားတော့ရာ 'ရုပ်အနုတ္တ' 'နာမ်အနုတ္တ'
 တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မြင်သွားသဖြင့် 'ရုပ်-နာမ်' တို့
 မှ လွတ်သွားသည့် စိတ်ဖြစ်နေပြီ။

ကောဓေမ္မာ

(င) အဇ္ဈတ္တခန္ဓာမှ စိတ်ကို ဝေဒနက္ခန္ဓာကို

ပြောင်း၊ ‘ဝေဒနာ’ သည် ‘နာမ်’ ဟုသိ၊ နာမ်သည်
ဘာလုပ်တတ်သလဲလို့ ဆင်ခြင်ကြည့်၊ ထိုအခါ ‘နာမ်’
သည် သုခ-ဒုက္ခ ခံစားတဲ့ သဘောသာ ရှိတယ်လို့
သိလာတော့ ဧ ကောဓမ္မော တည်သွားပြီ၊ ဒေကုသိုလ်
စိတ် မဖြစ်တော့ဘူး။

နာမ်၏ လက္ခဏာပစ္စုပ္ပန် ခံစားတယ်ဆိုတဲ့ စိတ်
ဖြစ်ပေါ်နေလျှင်—

- (၁) သိသသာသနာ၊ (၂) သမာဓိသာသနာ၊
 - (၃) ပညာသာသနာဖြစ်သွားတော့သည်။
- သဘာဝလက္ခဏာရေး (၃)ပါး

(၈) သဘာဝလက္ခဏာရေးသုံးပါးကို အမှန်မြင်
အမှန်သိ၊ အမှန်ထင်လျှင်တော့ သမာဓိ၌ ဖြစ်နေပြီ၊
အမှားမြင် အမှားသိ အမှားထင်တဲ့ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကွာပြီ။

(၁) နာမ်၏ လက္ခဏာ-အာရုံကို ညွှတ်မှု သုခ-
ဒုက္ခ ဝေဒနာကို ခံစားမှု လက္ခဏာ မရှိသော သ
ဘော သဘာဝကို အနိစ္စသဘောလို့ ရှုမှတ်။

(၂) မဟာဘုတ် ဖေါက်ကြီးလေးပါး ပရမတ္ထ
ရုပ်တရားများ တခုစီတခု ပြောင်းလွဲ ဖေါက်ပြန်
နေသည့် လက္ခဏာ သဘာဝကို ဒုက္ခသဘောစို့
ရှုမှတ်။

(၃) အဆင်းရုပ်ကြီးသည် ပညတ်ရုပ် ပြောင်း
လွဲ ပျက်စီးယိုယွင်းပုပ်ပူပျက်ရောင်အနှစ်သာရမရှိသော

အသုဘလက္ခဏာ သဘာဝ အနတ္တသဘောလို့ ရှုမှတ်၊
ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့။

(၁၂) သေခါနီး 'ဝေဒနာ' က ဆုံးဖြတ် လိမ့်
မယ်၊ ဝေဒနာပညာဖြစ်မှ သုဂတိဘုံသို့ လွှားရမယ်။

အားကိုးအားထားရှာကြပုံ

ဝေဒနာသညာဆိုလျှင် အပါယ်ဆင်းရဲမယ်၊ ဒါ
ကြောင့် သေခါနီး ဘာကို အားကိုးကြမလဲ၊ လူတိုင်း
လူတိုင်းကတော့ အားကိုးရှာကြတာဘဲ။

ပုထုဇဉ်များက 'အတိတ်' နှင့် 'အနာဂတ်' ကို
အားကိုးကြတယ်၊ အရိယာ သူတော်ကောင်းများက
တော့ ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ အားကိုးတယ် 'အတိတ်' အားကိုး
တာက ငါလူ့စွဲတာဘဲ၊ ငါသီလဆောက်တည်ခဲ့တာ
ဘဲ၊ လွန်ခဲ့လို့ ပျက်ခဲ့ပြီ၊ သဘောတရားတွေကို အား
ကိုးကြတယ်။

'အနာဂတ်' ကို အားကိုးတာက မဆောက်သေးတဲ့
ကုသိုလ်တွေကို အားကိုးကြတယ်။

'ပစ္စုပ္ပန်' ကို အားကိုးတာက မိမိ 'ခန္ဓာ' ရုပ်နှင့်
နာမ်ကိုသာ အားကိုးကြတယ်၊ ရုပ်နှင့်နာမ်ကိုသာ
အားကိုးတယ်ဆိုတာက ပစ္စုပ္ပန်၊ ရုပ်-နာမ်တို့၏ သ
ဘောသဘာဝလက္ခဏာတွေကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်နေ
ခြင်းဘဲ၊ ဒါကြောင့် အရိယာ သူတော်ကောင်းတွေ
ဟာ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်-နာမ် သဘောတရားတွေကို အမှန်

အတိုင်း သိလာတော့၊ ရုပ်အနတ္တ-နာမ်အနတ္တကို
ကိုယ်တိုင်မြင်နေပြီ၊ သေရမှာမကြောက်ကြံတော့ဘူး။

ဝေဒနာသညာမှ ဝေဒနာပညာဖြစ်အောင်ရှုနည်း

သေခါနီး ရုပ်-နာမ်ကိုသာ ဆင်ခြင် သုံးသပ်နေ
တော့တာတဲ့၊ ရုပ်-နာမ်ကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရမှာက
‘ဝေဒနာ’ တခုပေါ်လာလျှင် နာတယ်၊ တင်းတယ်၊
တောင့်တယ်၊ ထုံတယ်၊ ကျပ်တယ်၊ အောန်တယ်၊
ကိုက်တယ်၊ ကြပ်တယ်၊ ခန့်တယ်၊ ပူတယ်၊ ခဲတယ်၊
တုန်းတယ်၊ ကနဲတယ်၊ လှုပ်တယ်၊ ရွှေ့တယ် စသည်ဖြင့်
ဝေဒနာကို သညာမဖြစ်စေနှင့် မိမိ စိတ်ကလေးကို
ပြောင်းလိုက်၊ ဝေဒနာကို ပညာဖြစ်အောင် ‘ဝေဒ
နက္ခန္ဓာ’ ဟုရှု၊ ‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’ သည်၊ ‘နာမ်’ ဟု
အာရူးရှင်ကိုယ်တော်မြတ် ဖောဓတော်မူတယ်။ ‘နာမ်’
တခုတည်းပေါ်၊ စိတ်ကလေး တည်နေလျှင် မဂ်စိတ်
ကျနေပြီ ထို့နောက် ‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’ သည် ‘နာမ်’
ဟု ရှုမှတ် ဆင်ခြင်နေရာမှ၊ ထို ‘နာမ်’ ၏သဘော
သည် ဘာလဲဟု ထပ်မံ၍ဆင်ခြင်ပြန်သော်၊ ထို ‘နာမ်’
၏သဘောသည်၊ ခံစားတတ်တဲ့ သဘောမျှသာ ဖြစ်
တော့သည်ဟု သိလိုက်စဉ်နှင့် တပြိုင်နက် ‘ရုပ်-နာမ်’
တို့မှ လွတ်သော ဘင်္ဂုန်းကို မြင်၍၊ အတိတ်-အနာ
ဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ(၃)ပါး အတိတ် သံယောဇဉ်

အနာဂတ်သံယောဇဉ်၊ ပစ္စုပ္ပန် သံယောဇဉ်တို့မှ
လွတ်မြောက်၍ 'စိုလ်' ကို ခံစားနေဘော၏။

ဒါကြောင့် အကြောင်း သညာကို မပယ်လျှင်
တော့ အကျိုးသင်္ခါရက 'ဝေဒနာ' ကို စွဲလန်းလို့
ဒိဋ္ဌိခန္ဓာ ဖြစ်ရတယ်၊ ကပ်ညီလို့ 'ရာဂခန္ဓာ' ဖြစ်ရတယ်
'ရာဂ' ဆိုတော့ 'လောဘစေတသိတ်ဘဲ' ပြိတ္တာဖြစ်ရ
မှာ။

ဝေဒနာကို သီးခြားနိုင်လို့ ဒေါသဖြစ်လို့ ဒေါသ
ခန္ဓာ ဖြစ်ရတယ်၊ စိတ္တက္ခလကလေးနှင့် ငရဲမှာခံရမှာ
ရုပ် နာမ်ကို မမြင်လို့ မောဟဖိုးလွမ်းသဖြင့် မောဟ
ခန္ဓာ ဖြစ်ရတယ်၊ တိရစ္ဆာန်ဖြစ်ရမှာ။

ဒါကြောင့် 'ရုပ်-နာမ်' ကို အမှန်မြင်၊ အမှန်သိ၊
အမှန်ထင်မှ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်မှာ၊ ဒီတော့မှ အပါယ်က
လွတ်မှာ။

(၁) ဣပက္ခန္ဓာ သည် အကျိုးတရား၊ ဣပက္ခန္ဓာ
အကျိုးတရားမှ အကြောင်း ပြန်လိုက်တော့ ဝေဒ
နက္ခန္ဓာသည် အကျိုးတရား။

(၂) ဝေဒနက္ခန္ဓာ အကျိုးတရားမှ အကြောင်း
ပြန်လိုက်တော့ သညက္ခန္ဓာသည် အကျိုးတရား။

(၃) သညက္ခန္ဓာ အကျိုးတရားမှ အကြောင်း
ပြန်လိုက်တော့ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အကျိုးတရား။

(၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ အကျိုးတရားမှအကြောင်း
ပြန်လိုက်တော့-

(၅) ဝိညာနက္ခန္ဓာသည်အကျိုးတရားဖြစ်သည်။
အရိယာ သူတော်ကောင်းများကတော့ ခန္ဓာ
ငါးပါး အကြောင်းအကျိုးတရားတွေကိုလဲ ဆင်ခြင်
သုံးသပ်နေတယ်။ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်နာမ် သဘောတရားတွေ
ကိုလဲ အမှန်အတိုင်း သိလာတယ်။ ရုပ်အနုတ္တံ-နာမ်
အနုတ္တံကို ကိုယ်တိုင် မြင်နေပြီဖြစ်၍ အားကိုးအား
ထား အစစ်အမှန် ရသွားကြပြီ။

၁၃။ အရိမေဇတ္ထယျဘုရားကို
စောင့်မျှော်ခြင်း

အနာဂတ် ကို အားကိုးကြသည့်ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း
လို့ ဒကာကြီးအချို့ မေးလျှောက် ကြသဖြင့် အ
ကြောင်းအားလျော်စွာ ပြောရအံ့မယ်။

(က) အချို့အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များက နောင်
ပွင့်လတံ သော အရိမေဇတ္ထယျ ဘုရားသခင် ကိုယ်
တော်မြတ်ကြီးကို ရှေးဦးစွာ မူးတွေ ရပါလို၏ဟု
ဆုတောင်းနေကြတာက တမျိုးလို့ ဒကာကြီးများ
လျှောက်ကြတယ်။

ယခု ဂေါတမရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ နောက်ပိုက်
ဆုံး သာသနာတော်ကြီးနှင့် ကြုံကြိုက် နေပါလျက်

သမထ ဝိပဿနာတရားတွေ့ကိုတော့ ကျင့်ကြံ အားထုတ်ခြင်း မလုပ်ဘဲ၊ နောင် ပွင့်လတ်သော အရိမေတ္တယျ ဘုရားရှင်ကို ရှေးဦးစွာဖူးတွေ့ရပါလို့၏ဟု ဆုတောင်းနေတာ။ ဒီကြားထဲ အကုသိုလ်ကံပေးချိန်နှင့် တိုက်ဆိုင်နေပါက၊ အပါယ်သံသရာ ကျောက်ထဲကျနေမှဖြင့် နောင် ပွင့်လတ်သော ဘုရားရှင်ကိုလဲမမီ၊ လူဖြစ်ကျိုးရှုံးခြင်းကြီးမက ဆုံးရှုံးရပေလိမ့်မည်။

(ခ) နောက်တမျိုးကတော့—

“မဟာဗုဒ္ဓဟေ၊ စိမ်းမြဲဝသသည်၊ ရွှေညောင်မင်အောက်၊ မေ့ကပ်သည့်ထူးဆန်း၊ မလွှင့်နန်းသက်မှာ၊ ချိန်ခါကျမှဖြင့်၊ ဝတိံသာနတ်ပြည်၊ မြဟွာပြည်၊ လူ့ပြည်၊ နဂါးပြည်၊ ဂဠုန်ပြည်ဘို့မှ စုံညီစွာ ကြံရောက် လာကြကုန်သော တန်ခိုးတော် အထွေထွေ၊ ကြက်သဇရတော် အနန္တ၊ ပမာဏသုံးသွယ်၊ အရွယ်တော်အစားစားစိတ်တော်အများတို့သည်ပွင့်တော်မူစ၊ ဗုဒ္ဓပုံဟန်၊ ၃၂ တန်သောလက္ခဏာတော်ဘို့ဖြင့် ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်မြတ်၏ အသွင်ကိုဆောင်လျက် ပေါ်ထွန်း ပွင့်လာပြီး ‘နိဗ္ဗာန်’ ဘုရားကြီးသည်၊ သစ္စာလေးပါးမြတ်တရားကို ဟောကြားလတ်” ဟူ၍ ထိုခါတ်ပေါင်းစုံ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ရောင်တော်

ပြန်ပဲ့၊ ဝင်ကာနဲ့ဘို့၊ အားခဲစောင့်မြှော်နေကြတာက
တမျိုးလို့ ဒကာကြီးများ လျှောက်ကြတယ်။

မြတ်စွာဘုရားသခင် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးကပေမူ
ခဲတာကတော့—

ဖြစ်ဆဲရုပ်သည် ဖြစ်ပြီးမဟုတ်၊

ဖြစ်ပြီးရုပ်သည် ဖြစ်လတ်မဟုတ်၊

ဖြစ်လတ်ရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲမဟုတ်လို့ ဟောကြား
ထားတော့ ပျက်သွားတဲ့ရုပ်ဟာ၊ ပြန်ပြီးတော့အသစ်
တဖန် ဘယ်တော့မှ မဖြစ်နိုင် ဆိုသားလေတော့
အဆိုပါ ရောင်တော်ပြန်ဘုရား ကိစ္စ စဉ်းစားစရာ
ဖြစ်လာတယ်။

ဦးပဇင်း၏ အမှန်သဘာဝတရားဟူ၍ ယူဆချက်
ကတော့ ဂေါတမဘုရားသာသနာတော် ‘ကာလ
ဝိမုတ္တိ’ ‘ယုဂခေတ်’ အနတ္တ သာသနာ တပါးပြန်
လှည့်လာတာ ရောင်တော်ပြန်ခေါ်တယ်။

ဘုရားသခင် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး ရရှိထားသော
သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားများ၊ ရောင်တော်စေ့
ဟပ်နေတာ တကဲ့ အစစ်အမှန် ရောင်တော်ပြန်ဘုရား
ပါဘဲ။

ခေါ်တော်အစစ်

ဘုရားခေါ်တော် တွေဆိုတာကလဲ အစစ်အမှန်

ကတော့ သစ္စာလေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရားတွေ
မပါဘဲ။

(သံ) ကောဏ္ဍသံဘုရား ရရှိသော သစ္စာလေး
ပါး ခါတ်တွေဟာ ဂေါဏဂုံ ဘုရားတိုင်၊ အရောင်
ပြန်ဟပ်တယ်။

(ဂုံ) ဂေါဏဂုံ ဘုရားရရှိသော သစ္စာလေးပါး
ခါတ်တွေဟာ ကဿပ ဘုရားတိုင် အရောင်ပြန်ဟပ်
တယ်။

(ပ) ကဿပဘုရား ရရှိသော သစ္စာလေးပါး
ခါတ်တွေဟာ ဂေါတမဘုရားတိုင် အရောင်ပြန်ဟပ်
တယ်။

(မ) ဂေါတမဘုရား ရရှိသော သစ္စာလေးပါး
ခါတ်တွေဟာ အရိမေတ္ထေယျ ဘုရားတိုင် အရောင်
ပြန်ဟပ်လိမ့်မယ်။

(ယျ) အရိမေတ္ထေယျ ဘုရားပြီးနောက်၊ သုည
ကမ္ဘာတွေကျတော့ သစ္စာလေးပါး မြတ်တရား တွေလဲ
ကွယ်ပျောက်သွားလိမ့်မည်။

ပေဏ်ထွန်းပြီးဖြစ်သော ဘုရားလေးဆူတို့၏ ရရှိ
ထားသော သစ္စာလေးပါးတရားများ ပေဏ်လွင်ထင်
ရှားလာ၍၊ ဘုရားလေးဆူတို့၏ သစ္စာလေးပါးတရား
တွေ ပေဏ်ထွန်း လာတာမှ ရောင်တော်ပြန်ဘုရား
အစစ် လို့ ခေါ်တယ်။

ရောင်တော်ပြန်ဘုရားအစစ်

အမြို့မြို့ အရွာရွာမှ ယခုအခါ သမထ-ဝိပဿနာ တရားတွေ ထွန်းကားပေါ်ထွက်နေတာ ဘုရားခါတ် တော်တွေ ပေါ်နေတာတဲ့။ ဘုရားခါတ်တော်အစစ် ကတော့ သစ္စာလေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး တရားတွေ ပါတဲ့။

ခါတ်တော်အစစ်

သမထ-ဝိပဿနာတရားတွေ ကျင့်ကြံ အားထုတ် နေကြတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေကတော့ လူ-နတ် ဗြဟ္မာ ခေါ် ထိုက်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေပါ။ နတ်တွေ၊ ဗြဟ္မာတွေက လူ့ပြည်သက်ဆင်းလာပြီး၊ သမထ-ဝိပဿနာ တရား တွေ အားထုတ်နေကြတာဟု မှတ်ယူရမှာတဲ့။

ဒါကြောင့် ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့အားကိုး မမှားကြလေနဲ့။ အားကိုးမှားကြတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဟာ ဆရာမှားနှင့်တွေ့တဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေတဲ့။ သူတို့အဘို့သံသရာ ကြီး ရှေ့ရှောက်လယ်အုံးမယ်။

ယခုအခါ ‘ဂေါတမ’ ရှင်တော် မြတ်ဘုရား၏ သာသနာတော်နှင့် ကြုံကြိုက်နေပါလျက်၊ နေရောင် လရောင်လို ဝိပဿနာ တရားတွေ ပေါ်ထွန်းနေပါ လျက်၊ ခုတကယ်လုပ်လျှင် ခုတကယ်တန်း၊ တရားထူး တရားမြတ်တွေ ရနိုင်ပါလျက်နှင့် နေ့စဉ်ပွင့်မဲ့ ‘အရိ မေတ္တေယျဘုရားကို စောင့်မြှော် နေတာ “ရောင်

တော်ပြန်နိမ္မိတဘုရား”ကိုစောင့်မြှော်နေတာ ဘာနဲ့ တူသလဲဆိုတော့ လောကီ စကားလုံး သုံးနှုန်းရရင် တော့ ‘အမေကျော်-ဒွေးတော်လွမ်း’ ဆိုတာလို ဖြစ်နေတော့တယ်။ ပိုမိုခရီး ကတို့ သဘောကြီးပေါ် ကြုံနေ ဆုံနေ ရောက် နေ ပါလျက်၊ နောက်ကတို့ သဘောကို စောင့်မြှော်နေတော့ လက်ငင်းအကျိုး မသက်ရောက်နိုင် ဖြစ်ပေလိမ့်မယ်။

အားကိုးအားထားအစစ်

ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့ မိမိ ‘ခန္ဓာ’ ကိုသာ အားကိုး ကြရမယ်။ မိမိ ‘ခန္ဓာ’ ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၊ ဝိပဿနာ ပညာဖြစ်စေောင် ရှုမှတ် ဆင်ခြင်ပွားများ နေကြရမယ်။ သစ္စာလေးပါး တရားကို ကိုယ်တိုင်သိ၊ ကိုယ်တိုင်ရသားမှသာ အားကိုးအားထားအစစ် ရ တယ်ခေါ်တယ်။ ဒကာကြီးတို့-ဒကာမကြီးတို့—

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား

ဘဝသံသရာတလျှောက်၌၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရ ဟတ်ဖြင့် လောကကြီး-ဒီဘုံမှာ၊ ဆီဆုံပမာ၊ တဝဲလယ် ၍၊ အနဲနဲ အသွယ်သွယ်ဖြစ်လျက် နေကြရကုန်တယ်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားကို သိသောဉာဏ်ရမှသာ ဒိဋ္ဌိ နှင့်ဝိစိကိစ္ဆာ တရားနှစ်ပါးတို့ကို ပယ်ဖျောက် နိုင်မယ်။ သို့အတွက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားကို ရှာဖွေလို တယ်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ‘ခန္ဓာ’ ထဲ ရှာလျှင်တွေ့

လိမ့်မယ်၊ ဘဝတွေ အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲဖြစ်ပျက်
နေတာ တွေ့လိမ့်မယ်။

- (က) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လယ်တဲ့တရား၊
- (ခ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရပ်တဲ့တရား၊
- (ဂ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လွှတ်တဲ့တရား 'ခန္ဓာ' ထဲမှာ
ရှာလျှင် တွေ့လိမ့်မယ်။

(၁၄) က။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လယ်တဲ့တရား

(၁) မျက်စိနှင့်အဆင်း တိုက်ခိုက် လိုက်လျှင်
'ဆန္ဒရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊

(၂) နားနှင့်အသံ တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် 'ဆန္ဒ
ရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊

(၃) နှာခေါင်းနှင့်အနံ့ တိုက်ခိုက် လိုက်လျှင်
'ဆန္ဒရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊

(၄) ပါးစပ်နှင့် ရသာ တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင်
'ဆန္ဒရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊

(၅) ကိုယ်နှင့်အတွေ့ တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် 'ဆန္ဒ
ရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင်၊

(၆) မနောနှင့်ဓမ္မ တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် 'ဆန္ဒ
ရာဂ' ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ကိလေသာအာရုံပေါ်တယ်၊
သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်ပြီ၊ ဒီကိလေသာ အာရုံ
တွေဟာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လယ်စေတဲ့ တရားတွေဘဲ။

သံယောဇဉ်

သံယောဇဉ်က အတိတ် သံယောဇဉ်၊ ပစ္စုပ္ပန် သံယောဇဉ်၊ အနာဂတ် သံယောဇဉ်၊ သုံးပါး၊ သံယောဇဉ်နှောင်ကြီး၊ အနှောင်အဖွဲ့ ဆိုတာ သမီး ကိုရင်း၊ သားကိုရင်း၊ မြေးကိုရင်း၊ ခင်ပွန်းသယ်မ ကိုရင်း၊ ခင်ပွန်းသယ်ယောကျ်ားကိုရင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ကိုရင်း ဆိုတာမဟုတ်ဘူး။

ဒါတွေက သံယောဇနိယ တရားလို့ ဆိုတယ်။ သံယောဇဉ်ဆိုတာက 'ဆန္ဒနှင့်ရာဂ' ကိုဆိုတာကောင်း တဲ့ဆန္ဒ၊ မကောင်းတဲ့ဆန္ဒ၊ ကောင်းတဲ့ရာဂ၊ မကောင်း တဲ့ရာဂရှိတယ်။

သံယောဇဉ် အနှောင်အဖွဲ့

(၁) အကြောင်းအားလျော်စွာ မျက်စိနှင့် အဆင်း တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် မျက်စိသည် ရူပါရုံတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ ရူပါရုံတို့သည် မျက်စိ၏ အနှောင် အဖွဲ့မဟုတ်၊ အမှန်မှာကား-ထိုနှစ်ပါး ပေါင်းဆုံ၍ စက္ခုဗိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၊ ထိုနှစ်ပါးကို စွဲ၍ ဖြစ်သော လိုချင်စွဲမက်မှု 'ဆန္ဒရာဂ' တို့သည် ထိုနှစ်ပါး တို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

(၂) နားနှင့်အသံတိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် နားသည် သဒ္ဒါရုံတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ သဒ္ဒါရုံတို့သည်

နား၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ အမှန်ကား ထိုနှစ်ပါး ပေါင်းဆုံ၍ သောတဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၊ ထိုနှစ် ပါးကိုစုံ၍ ဖြစ်သော လိုချင် ‘စွဲမက်မှု’ ‘ဆန္ဒရာဂ’ သည် ထိုနှစ်ပါးတို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

(၃) နှာခေါင်းနှင့် အနံ့ တိုက်ခိုက်လျှင် နှာ ခေါင်းသည် ဂန္ဓာရုံတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ ဂန္ဓာရုံ တို့သည်နှာခေါင်း၏အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ အမှန်ကား ထိုနှစ်ပါး ပေါင်းဆုံ၍ သာနဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ ပြီး၊ ထိုနှစ်ပါးကို စုံ၍ဖြစ်သော လိုချင်စွဲမက်မှု ‘ဆန္ဒ ရာဂ’ သည် ထိုနှစ်ပါးတို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

(၄) လျှာနှင့် ရသာ တိုက်ခိုက်လိုက်လျှင် လျှာ သည် ရသာရုံတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့ မဟုတ်၊ ရသာရုံ တို့သည် လျှာ၏ အနှောင်အဖွဲ့ မဟုတ်၊ အမှန်ကား ထိုနှစ်ပါးပေါင်းဆုံ၍ ဇိဝှာဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၊ ထိုနှစ်ပါးကို စုံ၍ဖြစ်သော လိုချင်စွဲမက်မှု ‘ဆန္ဒရာဂ’ သည်ထိုနှစ်ပါးတို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

(၅) ကိုယ်နှင့် အတွေ့ တိုက် ခိုက် လိုက် လျှင် ကိုယ်သည် ဖေါဠဗ္ဗာရုံတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ ဖေါဠဗ္ဗာရုံတို့သည် ကိုယ်၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ အ မှန်ကား ထိုနှစ်ပါး ပေါင်းဆုံ၍ ကာယဝိညာဏ် ဖြစ် ပေါ်လာပြီး၊ ထိုနှစ်ပါးကိုစုံ၍ ဖြစ်သော လိုချင်

စွဲမက်မှု 'ဆန္ဒရာဂ' သည် ထိုနှစ်ပါးတို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

(၆) မနောနှင့်ဓမ္မတိုက်ခိုက်လိုက်လျှင်စိတ်သည် သဘောတရားတို့၏ အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ သဘော တရားတို့သည် စိတ်၏အနှောင်အဖွဲ့မဟုတ်၊ အမှန်ကား ထိုနှစ်ပါးပေါင်းဆုံ၍ 'မနောဝိညာဏ်' ဖြစ်ပေါ်လာ ပြီး၊ ထိုနှစ်ပါးကို စွဲ၍ ဖြစ်သော လိုချင်စွဲမက်မှု 'ဆန္ဒ ရာဂ' သည် ထိုနှစ်ပါးတို့၌ အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သည်ဟု ကောင်းစွာ မှတ်ရမည်။

ဝိညာဏ်(၆)ပါး

(၂၄) နာရီ ချိတ်အနက် တံခါး(၆)ပေါက်က အာရုံ(၆)နှင့် တိုက်ခိုက်တိုင်း 'ဝိညာဉ်(၆)ပါး' ဖြစ် ပေါ်လာပြီး၊ လိုချင်စွဲမက်မှု 'ဆန္ဒရာဂ' စိတ်၊ ဒေါသ စိတ်၊ မောဟစိတ်တွေ ဖြစ်ပေါ် လာခဲ့တယ်၊ ဘာ ကြောင့်လဲ မမြင်အပ်တဲ့တရား၊ မသိအပ်တဲ့တရားတွေ ကိုသာသိလို့၊ အမှန်မမြင်၊ အမှန်မသိလို့ ဘဲ၊ ဝေဒနာ ကိုဝေဒနာမှန်းလဲ မသိလို့၊ နာမ်အကြောင်း-ရုပ် အကျိုး၊ ရုပ်အကြောင်း-နာမ် အကျိုး၊ အကြောင်း အကျိုးတရားတွေ မသိခဲ့လို့ ခန္ဓာငါးပါး၊ သစ္စာ တရား၊ ဓါတ်တရား ပရမတ်တရားတွေကိုလဲ မသိခဲ့လို့ ရုပ်-နာမ်လဲ မကွဲလို့ စိတ္တဇဖန်ဆင်းတဲ့ရုပ်၊ ဥပါဒါန် ကြောင့် ဖြစ်တဲ့ရုပ်မှန်းလဲမသိ၊ အကြောင်းသညာက

လိမ်နေလို့ အကျိုး၊ ရာဂခန္ဓာ၊ ဒေါသခန္ဓာ၊ မောဟ
ခန္ဓာတွေဖြစ်နေရတယ်ဆိုတာကိုလဲ မသိခြင်းကြောင့်
ပါဘဲ၊ မျက်စိက လယ်တာမဟုတ်၊ စိတ်က လယ်နေ
တာ သဘောပေါက်ကြရမယ်။

စိတ်က လယ်နေပုံ

(၁) ဒကာမမြင်တော့ ဒကာမလို့ သညာပေး
လို့ ဒကာမလို့ သိတဲ့စိတ်၊ ဒကာကိုမြင်တော့ ဒကာ
လို့ သညာပေးလို့ ဒကာလို့ သိတဲ့စိတ်၊

(၂) နားနှင့်အသံ တိုက်ခိုက်တော့ ဒကာမအ
သံကြားတော့ ဒကာမအသံလို့ သိတဲ့စိတ်၊ ဒကာအ
သံကြားတော့ ဒကာအသံလို့ သိတဲ့စိတ်။

(၃) နှာခေါင်းနှင့်အနံ့ တိုက်ခိုက်လိုက်တော့
နှာခေါင်းက ချဉ်စော်နံ့လို့ ချဉ်စော်နံ့တယ်လို့ သိတဲ့
စိတ်၊ မွှေးစော်နံ့လို့ မွှေးစော်နံ့တယ်လို့ သိတဲ့စိတ်။

(၄) လျှာနှင့်ရသာ တိုက်ခိုက်လိုက်တော့ ချို
တာစားမိတော့ ချိုတယ်လို့ သိတဲ့စိတ်၊ ငံတာစားမိ
တော့ ငံတယ်လို့ သိတဲ့စိတ်။

(၅) ကြိုက်နှစ်သက်တဲ့ အတွေ့အထိ ကျပြန်
တော့ ကပ်ငြိတဲ့ 'ရာဂ' စိတ်၊ မကြိုက်နှစ်သက်တဲ့ အ
တွေ့အထိ ကျပြန်တော့ မခံစားချင်တဲ့ ဒေါသစိတ်။

(၆) မနောနှင့်ဓမ္မ ပေါင်းဆုံတော့ ကောင်း
တာမြင်တော့ ကောင်းတာသိခဲ့တယ်၊ မကောင်းတာ

(၆၂)

တရားထူးရလိုသော်

မြင်တော့ မကောင်းစာသိခဲ့တယ်၊ တံခါး(၆)ပေါက်
မှာလဲ ဇော(၅)ကြိမ်ကျခဲ့တယ်။

တံခါးပေါက်မှ ဇောငါးကြိမ်ကျပုံ

(က) မျက်စိပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ် ဆို
တာ=

(၁) ရူပက္ခန္ဓာဇော၊

(၂) ဝေဒနက္ခန္ဓာဇော၊

(၃) သညာက္ခန္ဓာဇော၊

(၄) သင်္ခါရက္ခန္ဓာဇော၊

(၅) ဝိညာဏက္ခန္ဓာဇော၊

(ခ) နားပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ်။

(ဂ) နှာခေါင်းပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ်။

(ဃ) ပါးစပ်ပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ်။

(င) ကိုယ်ပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ်။

(စ) မနောပေါက်ကလဲ ဇောငါးကြိမ်။

ပစ္စုပ္ပန်မှာ ဇောငါးကြိမ်ကျပြီး ‘နာမ်-ရုပ်’ ဖြစ်
ပေါ်လာတယ်။

‘ခန္ဓာငါးပါး’ ဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက်၊ ဇော
ခုနှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်လေဘော့တယ်။ ‘နာမ်-ရုပ်’ ဖြစ်
ပေါ်လာတော့ ‘ဘဝ’ ရလာတယ်၊ ဘဝရလာတော့
‘ဇာတိ’ ဖြစ်ပေါ်လာတယ်၊ ‘ဇာတိ’ ဖြစ်ပေါ် လာ
တော့ ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်’ လယ်ပြန်ရော။

ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံက
တော့—

(၁) မျက်စိက ရုပ်-ရုပ်ချင်းမြင်တာ ရူပက္ခန္ဓာ၊

(၂) အဆင်း-မိန်းမမြင်လို့ ခံစားတာ ဝေဒ
နက္ခန္ဓာ၊

(၃) မိန်းမဘဲ၊ ချောတယ်-လှတယ်လို့ သညာ
ပေးလိုက်တာ သညက္ခန္ဓာ၊

(၄) မိန်းမဘဲလို့ ကပ်ငြိတဲ့စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ
တာက သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊

(၅) မိန်းမ အဆင်းကို သိလိုက်တာက၊ သိပြီး
ပျက်တဲ့သဘောက ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊

ခန္ဓာငါးပါးသာ ဖြစ်လာတယ်၊ ခန္ဓာငါးပါး
သာ ချုပ်သွားတယ်။

မီး (၁၁) ပါး ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ဇာတိဖြစ်ပေါ်လာသည်နှင့်တပြိုင်နက်—

(၁) မျက်စိပေါက်ကလဲ ရာဂ၊ (လောဘ)မီး၊
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

(၅) နားပေါက်ကလဲ ရာဂ၊ (လောဘ)မီး၊
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

(၃) နှာခေါင်းပေါက်ကလဲရာဂ (လောဘ) မီး
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

(၄) ပါးစပ်ပေါက်ကလဲ ရာဂ (လောဘ) မီး၊
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

(၅) ကိုယ်ပေါက်ကလဲ ရာဂ (လောဘ) မီး၊
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

(၆) မနှာပေါက်ကလဲ ရာဂ (လောဘ) မီး၊
ဒေါသမီး၊ မောဟမီး။

မီး(၁၁)ပါး ထ၍ တောက်လောင် ကြတော့
တယ်၊ မီး(၁၁)ပါးဆိုတာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊
ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ၊ သေက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါ
မနဿ၊ ဥပါယသလို့ စာလို့ဆိုတယ်။

ဒီမီး(၁၁)ပါးကဘာကြောင့်ထတောက်လောင်
ကြသလဲ။

လောင်စာရှိလို့ဘဲ၊ လောင်စာကဘာလဲ ခန္ဓာ
(၅)ပါး၊ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါးဘဲ၊ ဇာတိ အကြောင်းခံ
တော့ ခန္ဓာ(၅)ပါး၊ ဧလ္လာတော့လောင်စာဖြစ်ပေါ်
နေတော့တာဘဲ၊ စိလေခင်စာနှင့်မီး(၁၁)ပါး တွဲနေ
တော့ အမြဲစာနိုး တောက်လောင်နေတာဘဲ၊ ‘ခန္ဓာ
ဝန်’ လက်စသိမ်း၍ လောင်စာ မရှိတော့မှ ဒီမီးတွေ
ငြိမ်းမှာ။

အောက် သံသရာ၊ အလယ် သံသရာ၊ အထက် သံသရာ ဟု သံသရာ(၃)ပါးရှိတယ်။

သံသရာ ရှေ့အစွန်း-နောက်အစွန်း

တဖန် သိရမှန်ကန်-

ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ-ရှေ့အစွန်း-နောက်အစွန်း၊

အတိတ် သံသရာ-ရှေ့အစွန်း-နောက်အစွန်း၊

အနာဂတ်သံသရာ-ရှေ့အစွန်း-နောက်အစွန်း၊

လွတ်မှသာ သိလိမ့်သိမ့်၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်နိုင်မယ်၊ သို့မဟုတ်ပါစာ-

(၁) မျက်စိနှင့်အဆင်း တိုက်ခိုက်လျှင် အမြင် ပေါ်မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါးငြိမ့်ပြီ။

(၂) နားနှင့်အသံ တိုက်ခိုက်လျှင် အသံပေါ်မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါးငြိမ့်ပြီ။

(၃) နှာခေါင်းနှင့်အနံ့ တိုက်ခိုက်လျှင် အနံ့ ပေါ်မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂) ပါးငြိမ့်ပြီ။

(၄) လျှာနှင့်ရသာ တိုက်ခိုက်လျှင် ရသာပေါ် မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂) ပါးငြိမ့်ပြီ။

(၅) ကိုယ်နှင့် အတွေ့ တိုက်ခိုက်လျှင် အတွေ့ ပေါ်မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာ အစွန်း(၂)ပါးငြိမ့်ပြီ။

(၆) မနောနှင့် ဓမ္မပေါင်းဆုံလျှင် ဓမ္မပေါ်မှာ ပစ္စုပ္ပန် ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါးငြိမ့်ပြီ။

ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါး

(က) မျက်စိနှင့် အဆင်း တိုက်ခိုက်လိုက်တော့
ဒကာမမြင်လို့ ဒကာမကိုသိလျှင် ဒိဋ္ဌိ၊ ဒကာမကို
ကပ်ငြိလျှင် တဏှာ၊ ဒကာမမြင်လို့ ဒကာမကိုသိလျှင်
ဒိဋ္ဌိ၊ ဒကာမကို ကပ်ငြိလျှင် တဏှာ အစွန်း(၂)ပါး
မလွတ်။

(ခ) အသံပေါ်ကလဲ ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း
(၂)ပါးမလွတ်။

(ဂ) အနံ့ပေါ်ကလဲ ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)
ပါးမလွတ်။

(ဃ) အရသာ ပေါ်ကလဲ ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အ
စွန်း(၂)ပါးမလွတ်။

(င) အတွေ့ပေါ်ကလဲ ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း
(၂)ပါးမလွတ်။

(စ) ဓမ္မပေါ်ကလဲ ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါး
မလွတ်။

ဒိဋ္ဌိနှင့်တဏှာ အစွန်း(၂)ပါး မလွတ်နိုင်လျှင်
တော့ အပါယ်မှမလွတ်နိုင်၊ နောက်ပိတ်ဆုံး ဘုရား
သာသနာမှာ စိတ်တွေပြောင်းကြဘို့ အချိန်တော်ပြီ၊
အသိပြောင်း၊ အမြင်ပြောင်း၊ အယူအဆပြောင်းကြမှ
တော်လိမ့်မယ်၊ ခန္ဓာ(၅)ပါး၊ ရုပ်-နာမ်တရား၊ နာမ်
အကြောင်း-ရုပ်အကျိုး၊ ရုပ်အကြောင်း-နာမ်အကျိုး

သစ္စာလေးပါး၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၊ အတွင်းအာယတန
 (၆)ပါး၊ အပြင်အာယတန(၆)ပါး၊ ဓါတ်(၁၈)
 ပါး၊ သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး အစရှိသော တရား
 တို့ကို သိလျှင်သိ၊ ပညတ် ပရမတ် ကဲ့လျှင်ကဲ့၊
 ဝိပဿနာ-ဘာဝနာတရားကို လုပ်လျှင်လုပ်၊ မလုပ်
 လျှင်တော့ ကိုယ်ကျိုးနဲ့ ကြံတော့မယ်၊ လူတသိန်း
 သေလို့ လူတယောက် ပြန်ဖြစ်ဘို့ အလွန်ခဲယဉ်း
 လှတယ်။

(၁၅) ခ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်တဲ့တရား

သမ္မာဒိဋ္ဌိအသိ.....မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအသိ၊

ပရမတ်ပညတ်၊

ပရမတ်သစ္စာသမုတိသစ္စာ၊

တို့ကို ခဲ့ခြားပြီး သိနားလည်ထားရမယ်၊ ရှစ်-နာမ်
 ဓမ္မသဘာဝတို့ကို အမှန်သိရမယ်၊ အမှန်မြင်ရမယ်၊
 အသိတလုံး အမြတ်ဆုံးဘဲ၊ အမှန်သိအမှန်မြင်ကြမယ်
 ဆိုလျှင် မနောနှင့်ဓမ္မ ပေါင်းဆုံလိုက်တော့ ဓမ္မရုပ်
 အပေါ်မှာ စိတ္တက္ခဏ ကလေးနှင့် သောတာပန်
 တည်နိုင်တယ်။

အမှန်မြင် အမှန်သိရမှသာ မျက်စိရုပ်နှင့်အဆင်း
 ရုပ် တိုက်ခိုက်လိုက်တော့ သိလုံးနာမ်တရားပေါ်ပြီး၊
 ဖဿဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာတယ်၊ ဝေဒနာကို နာမ်

ကညွတ်ပြီး ခံစားတယ်၊ ခံစားပြီး ပျက်တဲ့သဘောသာ
ရှိတယ်။ ဒီလိုမြင် ဒီလိုသိပါမှ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်
သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လို့ ခေါ်တယ်။

သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး

‘ခန္ဓာ’ မှာသတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး နှင့်လိုက်ရ
မယ်။

သတိပဋ္ဌာန်တရား လေးပါးက လွဲလို့ နိဗ္ဗာ
ရောက်ကြောင်း တရားမရှိဘူး။ သတိပဋ္ဌာန်တရား
လေးပါးကား နိဗ္ဗာန်သို့သွားရန် တကြောင်းတည်း
သော လမ်းမှန်ဖြစ်တယ်။ သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး
ကို သိရှိနားလည် သဘောပေါက်ဘို့ အရေးကြီး
တယ်။

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကား-

(၁) ကာယ သတိပဋ္ဌာန် - ကာယနဲ့ပဿနာ
(သောတာပန်)။

(၂) ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာန် - ဝေဒနာ နှုပဿနာ
(သကဒါဂါမ်)။

(၃) စိတ္တ သတိပဋ္ဌာန် - စိတ္တာ နှုပဿနာ
(အနာဂါမ်)။

(၄) ဓမ္မသတိပဋ္ဌာန် - ဓမ္မာနုပဿနာ (ရဟန္တာ)

(က) မြင်လိုက်တဲ့ အဆင်းပေါ်မှာ ‘ခံစားတဲ့
သဘောသိလိုက်တာက-ကာယသတိပဋ္ဌာန်၊ ခံစားတဲ့

အပျက်သဘော သိလိုက်တာက ကာယနုပဿနာ
ခေါ်တယ်။

(ခ) ကာယသတိပဋ္ဌာန် ရုပ်ကိုညွှတ်မှု၊ တဖန်
ရုပ်ကိုမြင်ပြီးမှ ရုပ်ဝေဒနာ နာမ်ခံစားတဲ့ သဘော
ဇာရာက ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာန်၊ ဝေဒနာကို ခံစားပြီး
အပျက်သဘောကိုသိလိုက်တာက ဝေဒနာနုပဿနာ။

(ဂ) ဝေဒနာချုပ်ပြီး ခံစားမှု ချုပ်သွားလို့
ပကတိ စိတ်ကလေး ကျန်နေတာက ဓိတ္တာသတိ
ပဋ္ဌာန်၊ ပကတိစိတ်ကလေး၏ အပျက်သဘော၊ မမြဲ
ခြင်းသဘောကို သိလိုက်တာက ဓိတ္တာနုပဿနာ။

(ဃ) ရုပ်သဘော-နာမ်သဘော တရားတွေကို
အမှန်အတိုင်း သိလိုက်တာက ဓမ္မာသတိပဋ္ဌာန်၊ ၎င်း
တရားတွေ သူ့သဘောနှင့်သူ ပျက်နေတယ်၊ မမြဲဘူး
ဟုသိလိုက်တာက ဓမ္မာနုပဿနာ။

အကျိုးသတ်တရား-အကြောင်းသတ်တရား

အကျိုးသတ်တရား၊ အကြောင်းသတ်တရားကိုလွဲ
သိထားရမယ်။

ဝေဒနာတခုပေါ်လာတော့၊ ကင်းလာလျှင်စင်း
တယ်လို့ သိ၊ တောင့်တာပေါ်လာလျှင် တောင့်တယ်
လို့သိတာဟာ အဘိဇ္ဇကာလကသိလာတဲ့စိတ်တွေဘဲ၊
အဲဒီစိတ်တွေက အကျိုးသတ်တရားတွေဘဲ၊ မြင်-ကြား
နံ-စား-ထိ အာရုံ ငါးပါးနှင့် ထိုက်စိုက်တဲ့ အချိန်၊

အတိတ်ကာလကလဲ ဒီအတိုင်းသိတဲ့တရား၊ ပစ္စုပ္ပန်လဲ ဒီလိုသိတဲ့တရား၊ အနာဂတ်လဲ ဒီလိုသိတဲ့ တရားတွေ မဟာ အကျိုးသတ် တရားတွေဘဲ၊ မလွတ်ဘူး၊ အကြောင်းသတ် တရား တွေကတော့ ဝေဒနာတခု ပေါ်လာလျှင် စ-လယ်-ဆုံး သူ့သဘောလိုက်သိ၊ တင်းတာ တောင့်တာ ပေါ်လာလျှင်၊ တင်းတယ် တောင့်တယ်လို့ မသိနှင့်၊ ဒါကပညတ်တရား၊ မရှိတဲ့ တရားဘဲ၊ သိရမှန်က ပြောင်းလွှဲဖောက်ပြန် နေတဲ့ ရုပ်သဘောကိုသာသိ၊ ဖောက်ပြန်တဲ့ 'ရုပ်' မှုဖြစ်ပေါ် လာသော ဝေဒနာသည် 'ဝေဒနက္ခန္ဓာ' ဟု သိ။ ဝေဒနက္ခန္ဓာသည် 'နာမ်' ဟုသိ၊ နာမ်သည်တခုပြီးတခု လိုက်လိုက်ညွတ်ပြီး ခံစားတတ်တဲ့ သဘောမျှဘဲလို့ သိလိုက်ကြ၊ ပဌမစိတ်က တင်းတာပေါ် တင်းတယ် လို့ သိတဲ့စိတ်၊ ဒါက အကုသိုလ်စိတ်၊ နောက်စိတ်က တင်းကာ ပေါ်လာတော့ ရုပ်တရား၊ ပြောင်းလွှဲ ဖောက်ပြန်နေတဲ့ ရုပ်ဝေဒနာဘဲ၊ နာမ်ကလဲ ဝေဒနာ ကိုလိုက်ညွတ်ပြီး ခံစားတဲ့ သဘောသာ ရှိတယ် လို့ တဒင်္ဂမဂ်စိတ်ဖြင့် အကုသိုလ်စိတ်ကို သတ်လိုက် တော့တယ်၊ ရုပ်-နာမ် ပိုင်းခြားလို့ သိလာတယ်။

သဘာဝလက္ခဏာသုံးပါး

(က) နာမ်ကလဲ ဝေဒနာတခု ပေါ်လာလျှင် ညွတ်တတ်တဲ့ သဘော၊ ခံစားတတ်တဲ့သဘော။

(ခ) ရုပ်ကလဲ ပြောင်းလွဲတဲ့သဘော၊ ဖေါက် ပြန်တဲ့သဘော။

(ဂ) မြင်တဲ့ အဆင်း ရုပ်-အသုဘ ကြီးကလဲ ပြောင်းလွဲ ဖေါက်ပြန်တဲ့သဘော။

စိတ်ကပျက်၊ မနောကပျက်၊ သဘာဝကပျက် နေတဲ့ သံဘော၊ သူ့ သဘောသူ ဆောင်နေတယ်လို့ သဘာဝ လက္ခဏာ(၃)ပါးကိုသိနေလျှင် မဟာဘုရားဖေါက်ကြီး လေးပါးပေါ်က ဝေဒနာပညာမှ ဝေဒနာပညာ ဖြစ်ပြီး၊ ဖေါက်ပြန်တဲ့စိတ္တသင်္ခါရတွေချုပ်လာသည်။ ‘ဝေဒနာ’ မှ ‘တဏှာ’ ကို မကူးတော့ဘူး၊ ရုပ်-နာမ် ကွဲလာတော့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရုပ်နေပြီ။

(၁၆) ဂ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လွတ်မြောက် တဲ့တရား

ဥပဒါ နက္ခန္ဓာ လွတ်မြောက်အောင် သံယောဇဉ် (၃)ပါး လွတ်မြောက်အောင် ဖေါက်ပြန်တဲ့ ရုပ် ဝေဒနာပေါ်ကစိတ်ကလေးကိုပြောင်းမှဖြစ်ကြမည်။ ရုပ်ဝေဒနာတခု ပေါ်လာလျှင် စိတ်ကဝေဒနာသည်၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာသည် နာမ်ဟု ဘုရားက ဟောတယ်။ ဝေဒနာမှ နာမ်စိတ်ကိုပြောင်း၊ နာမ် သည်ညွှတ်တတ်တဲ့သဘော၊ ခံစားတတ်တဲ့သဘော၊ ခံစားတတ်တယ်ဆိုတဲ့ လက္ခဏာ သဘာဝကိုဘဲသိနေ

တော့တယ်။ ‘ဝေဒနာ’ ဟု သိတဲ့စိတ်မှ ‘ခံစားတဲ့ သဘော’ သဘာဝကို ပြောင်းပြီး သိတဲ့စိတ် ဖြစ်ပေါ် နေလျှင် ပစ္စုပ္ပန် တည့်တည့် သဘာဝ လက္ခဏာကို အမှန်အတိုင်း နာမ်ခံစားတဲ့သဘောကိုသာ သိသဖြင့် အကြောင်းသတ်တရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လွတ်မြောက်တဲ့ တရား ဖြစ်တော့တယ်။

ဝေဒနာတခုပေါ်လာသို့ တင်းလျှင်တင်းတယ်။ တောင့်လျှင်တောင့်တယ်လို့ သိတဲ့စိတ်က အတိတ်က သိလာတဲ့စိတ်၊ သိစိတ်ဟာတွေက အကျိုးသတ်တရား တွေဘဲ၊ မသွင်းနိုင်ဘူး။ အဇ္ဈတ္တသဏ္ဌာန်က မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောကို ရှုတာလဲ အကျိုးသတ် တရားဘဲ၊ အကျိုးကိုသာ သွားသတ် လျှင်တော့ ဒိဋ္ဌိ မပြုတ်နိုင်ဘူး။ အကြောင်း သတ် တရားက ဘယ်တရာလဲ၊ ဘုရားက ဟောတယ်၊ အကြောင်းက နာမ်ဘဲ၊ အကျိုးကရုပ်ဘဲ၊ နာမ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ ခံစားတဲ့သဘောကို သိလိုက်လျှင် တင်းတယ်၊ တောင့်တယ်လို့ ပညတ် အသိတွေမသိ တော့ဘူး။ ကာလဝိမုတ္တိ ကာလ(၃)ပါး လွတ်မြောက် တဲ့စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ အဘိတ် ယုံမှားခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်ယုံမှားခြင်း၊ အနာဂတ်ယုံမှားခြင်း ဆံယော ဇဉ်(၃)ပါး ကင်းသွားတယ်။ အစိသီလ၊ အစိစိတ္တ၊

အဓိပ္ပာ ဖြစ်သွားတော့တယ်။ နာမ်၏ လက္ခဏာ သဘာဝကို သိရမှန်ကန်—

(၁) မြင်တာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော။

(၂) ကြားတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခခံစားတဲ့သဘော။

(၃) နံတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော။

(၄) ရသာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော။

(၅) တွေ့ထိပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော။

(၆) သိတာပေါ် ခံစားတဲ့သဘော၊ ဒုက္ခ-သုခ ခံစားတဲ့သဘော။

ဒီသဘောတရားတွေကို ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းပြီး အသိကပ်နေရမယ်။

(က) သမထနှင့် ဝိပဿနာ၊

(ခ) သမာဓိနှင့် ပညာ၊

သမထနှင့် ဝိပဿနာ

(ဇာ) ခံစားတာသိလိုက်တာက 'သမထ' ခံစားတဲ့ အယူကံသဘောကို သိလိုက်တာက 'ဝိပဿနာ'။

သမာဓိနှင့် ပညာ

(ခ) နာမ်၏ လက္ခဏာကို မပြောင်းဘဲခံစားတဲ့ သဘောကို သိလိုက်တာက ‘သမာဓိ’။

ကာလ(၃)ပါး၊ သယောဇဉ် (၃)ပါး လွတ်မြောက်ပြီးတော့ ပိမုတ္တိစိတ်ဖြစ်နေတာ ‘ဝိဇ္ဇာပညာ’။

ဝေဒနာကို ပညာ ဖြစ်အောင် ရှုနည်း

ရုပ်နှင့်နာမ်ဟာ တထပ်တည်းဖြစ်၊ တထပ်တည်းပျက်ကယ်၊ ခွဲခွါလို့ မရဘူး၊ ရုပ်ဝေဒနာတခု ပေါ်လာတော့ ဝေဒနာကို သညာ မဖြစ်စေဘဲ၊ ဝေဒနာကို ပညာ ဖြစ်အောင် ‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’ ဟုရူ၊ ဝေဒနက္ခန္ဓာသည် ‘နာမ်’ ဟု သိပြီး၊ မဂ်စိတ် ကျနေတော့၏။ ထိုနောက် ‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’ သည် ‘နာမ်’ ဟု ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရာမှ ထို ‘နာမ်’ ၏ သဘောသည် ဘာလဲဟု တပ်မံ ဆင်ခြင်ကြည့်ပြန်သော်၊ ထို ‘နာမ်’ သည် ဒုက္ခနှင့်သုခခံစားတဲ့ သဘောမျှသာ ဖြစ်တော့ဘယ်ဟု သိလိုက် တာနှင့်တပြိုင်နက်၊ ရုပ်-နာမ်တို့မှ လွတ်သော ဘင်စွန်းကိုမြင်၍၊ အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလသုံးပါး၊ အတိတ် သံယောဇဉ်၊ အနာဂတ် သံယောဇဉ်၊ ပစ္စုပ္ပန် သံယောဇဉ်တို့မှ လွတ်မြောက်၍ ‘ဖိုလ်’ ကိုခံစားနေတော့တာဘဲ၊ အဲဒါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လွတ်မြောက်တဲ့တရားဘဲ။

(၁၇) အကြောင်းသတ်တရား အကျိုး
သတ်တရား ဥပမာပေးပုံ

အကြောင်းသတ်တရား - အကျိုးသတ်တရား နှင့်
စပ်လျဉ်းလို့ ဒကာကြီး-ဒကာမကြီးတို့ကို ထင်ရှား
သော သဓကတခုဆောင်၍ ပြောပြမယ်။

လွန်လေပြီးသော အခါက၊ ဝိဒေဟရာဇ်ဘိုင်း၊
မိထိလာပြည်၌၊ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီး စိုးစံနေတော်
မူတယ်။

မြို့၏ တောင်တံခါးဝနှင့်မနီးမဝေးသောအရပ်၌
ရေကန်တခုရှိ၍၊ ၎င်းအနီး ထန်းပင်တပင်ရှိတယ်၊
တနေ့သောအခါ စွန်ရဲတကောင်သည် နန်းတော်မှ
မင်းကြီး၏ ပတ္တမြားကို သားတစ်မှတ်၍ ချီလာပြီး၊
ထန်းပင်ထက် မိမိအသိုက်ရှိရာသို့ ယူဆောင်လာတယ်၊
ထိုအခါ ရေကန်ထဲ၌ ပတ္တမြား၏ အရောင်သည် ထင်
ရှားဖြစ်ပေါ်နေတယ်။

ထိုအကြောင်းကို ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီး ကြားသိ
ရလေသော်၊ ၎င်းထံတွင် ခစားနေသော သေနက၊
ပက္ကုသ၊ ကာမိန္ဒ၊ ဒေဝိန္ဒ သုခမိန် အမတ်ကြီးလေးဦး
ခေါ်၍၊ ထိုပတ္တမြား မျက်ကောင်းကို အဘယ်သို့
ယူအံ့နည်းဟုမေးတယ်၊ သုခမိန်အမတ်ကြီးလေးဦးက
“အရှင်မင်းကြီး-ရေကန်မှ ရေကို အကုန်အစင်ထုတ်၍

ယူရသော်-သင့်ပါ၏' လို့ လျှောက်ကြတော့ မင်း
 ကြီးက သူ၏သုခမိန် အမတ်ကြီးများအား ပတ္တမြားကို
 ထုတ်ယူစေခြင်းငှာ ခန့်ထားလိုက်တယ်။ သုခမိန်
 အမတ်ကြီး များကလည်း မြို့သူမြို့သား လုပ်သား
 ပြည်သူ အပေါင်းတို့ကိုလည်း ဝမ်းစေပြီးသော်၊ ရေကန်
 မှရေကို ထုတ်ပြေးမှ ရွံ့ညွှန်တို့ကိုလည်း ထုတ်ပစ်စေ
 သဖြင့်၊ ပတ္တမြားကို မရသွင် မြေကိုတူးပေါက်စေ
 တယ်။ ထိုသို့ မြေကိုတူးပေါက်သော်လည်း ပတ္တမြား
 ၏နေရာ မဟုတ်သောကြောင့် မရနိုင်ဖြစ်၍ နေပြန်
 တယ်။ ထိုရေကန်သည် ဘယ်လိုမိုသားရှာ၍ ရေပြည့်ပြန်
 လတ်သော် ပတ္တမြားရောင် ထင်မြဲ ထင်ပြန်တယ်။
 ရှေးနည်းအတူ သုခမိန်အမတ်ကြီးများက မြို့သူမြို့သား
 လုပ်သားပြည်သူများအား ရေ၊ ရွံ့ညွှန်၊ မြေတို့ကို တူး
 ပေါက်ထုတ်ယူစေလျက်၊ ဒုက္ခအကြီးအကျယ်ပေးပြန်
 တယ်။ သို့သော်လဲ ပတ္တမြားကား မရနိုင်ဖြစ်၍ နေပြန်
 တယ်။ ထိုအခါမှ ပိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည် သား
 တော် မဟောသမ သုခမိန်ကို ခေါ်တော်မူ၍၊ ထို
 ပတ္တမြားကို ထုတ်ယူနိုင်ပါမည်လောဟု မေးလေလျှင်
 အရှင်မင်းကြီး ပညာရှိသော သူတို့မှာမှ ထိုပတ္တမြား
 ကိုထုတ်ယူခြင်း၌ မခဲယဉ်း၊ အကျွန်ုပ်သည် မပင်
 မပန်းစေရသဖြင့် ထိုပတ္တမြားကို ရေကန်မှထုတ်၍
 ဆက်ပါအံ့' ဟုလျှောက်တယ်။ ထိုစကားကိုကြား၍

ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးသည် လွန်စွာနှစ်သက် ဝမ်းမြော်
၍၊ ကိုယ်တော်တိုင် မူးမတ်သင်းပင်းနှင့်တကွ သုခမိန်
(၅)ယောက် ခြံရံလျက်၊ ထိုရေကန်သို့ ထွက်ကြလေ
တယ်။

ရေကန်သို့ ရောက်လျှင် မဟောသဓ သုခမိန်သည်
ကန်ရိုးပေါ်၌ ရပ်လျက်၊ ပတ္တမြားကို ရလှုတ်သော်၊
ပတ္တမြားရောင်ကို မြင်သဖြင့် ဤပတ္တမြားသည် ရေ
ကန်ထဲ၌ရှိသည်မဟုတ်၊ ထန်းပင်ပေါ် စွန်သိုက်ထဲ၌
ရှိရာ၏၊ ထိုထန်းပင်ထက်က ပတ္တမြား အရောင်သာ
လျှင် ရေကန်ထဲ၌ ထွန်းသည်ဖြစ်မည်ဟု အတပ်သိရ
သဖြင့် မဟောသဓ သုခမိန်က တခုသောရေခွက်ကို
ဆောင်ယူစေပြီးလျှင်၊ ပတ္တမြားအရောင် ခတ်မိရာ၌
ရေခွက်ကိုထား၍ မင်းကြီးအားပြ၏၊ ရေကန်နှင့်
ရေခွက်တို့၌ ထင်သည်ကား ပတ္တမြား အရောင်အရိပ်
သာဖြစ်ကြောင်း သိစေပြီးလျှင် မင်းချင်းတယောက်
အား ထန်းပင်ကို တက်စေ၍ စွန်သိုက်ထဲမှပတ္တမြားကို
ချယူဆင်းသက်စေ၏၊ မဟောသဓ သုခမိန်လည်း
ထိုပတ္တမြားကိုယူ၍ ဝိဒေဟရာဇ်မင်းကြီးအားဆက်သ
လေ၏။

ဤသို့သော အချင်းအရာကို မူးမတ် ပရိသတ်နှင့်
လုပ်သားပြည်သူ လူအပေါင်းတို့ မြင်ကြလတ်သော်
မဟောသဓသုခမိန်အား ချီးမွမ်းထောပနာ ဩဘာ

ကောင်းချီး အသီးသီး ပေးကြကုန်လျက်၊ ရေကန်မှ ရေ ရှံညှန်တို့ကို ထုတ်ယူစေသဖြင့် လုပ်သားပြည်သူ တို့အား ကြက်ကြက်ဆူပူစေသည်ကိုမျှ အားမရသေးဘဲ၊ မြေကို တူးဖော်ဖို့ဖျက်၍ ကြာမျိုးငါးပါးဖြင့် တင့်တယ်စွာသောရေကန်ကိုလည်း ပျက်စေ၍၊ ထိုသူ ခပ်သိမ်းတို့ကိုအကျိုးမဲ့ စေသောကြောင့် များမြောက်သော ဒုက္ခ ဆင်းရဲခြင်းကိုသာ ရှာကြံ၍ စီရင်တတ်ပေသော သေနက၊ ပတ္တသ၊ ကာမိန္ဒ၊ ဒေဝိန္ဒအမတ်ကြီး လေးဦးတို့ကို ပြစ်တင် ကဲ့ရဲ့ ဆဲရေး ရေရွတ်ကြကုန်လေတယ်။

ဒါ ဘာဖြစ်လို့လဲ ဆိုတော့ ထိုပညာနဲ့ သော သုခမိန် သေးဦးက အကြောင်းရင်းကို မရှာကြံဘဲ အကျိုး သက်သက်ကိုသာ ရှာကြံသဖြင့် လုပ်သားပြည်သူ လူအများ ဒုက္ခဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းဖြစ်ရတယ်။ ပညာရှိ မဟောသခ သုခမိန်ကတော့ အကြောင်းကို ရှာကြံသဖြင့် မပင်မပန်း အကျိုးတည်းဟူသော အလိုရှိအပ်သော ပတ္တမြားကို ရယူနိုင်ခဲ့ပေတယ်။ ဒကာကြီးတို့ ဒကာမကြီးတို့၍ သင်ရှားလှသော 'သာဓက' ကို ထောက်ဆ၍ အကြောင်းသတ်တရား-အကျိုး သတ်တရားများကို ခွဲခြား၍ သိရှိ နားလည်ကြရပေမည်။ မိမိခန္ဓာကိုယ်ကို ရှုကြည့် ဆင်ခြင် သုံးသပ်လျှင် အကြောင်းအကျိုးတရားသာ ရှိတယ်ဆိုတာ မြင်လိမ့်

မယ်၊ အကြောင်းကိုသာ မုချသတ်မှ ဒုက္ခပြတ်လို့
ငြိမ်းလိမ့်မယ်။ ဘုရားက ဟောသွားတာက အ
ကြောင်း သမုဒယ၊ အကျိုး ရုပ်-နာမ် ဒုက္ခတဲ့၊ အ
ကြောင်းအကျိုးသာ ဖြစ်တယ်၊ အကြောင်းအကျိုး
သာပြတ်တယ်။

ဓါတ်ကြီးလေးပါးအကြောင်းအကျိုးတရား

ပရာမာ ဣဗြုခန့်မျှ သေးငယ်လှသော ပထဝီ
အမှု၊ ကလေးတွေကို အရည်တည်းဟူသော အာပေါ
ကမ္မံစီးပေးခြင်းကြောင့် နူးညံ့တဲ့သဘော၊ နူးညံ့ပထဝီ
ဖြစ်ပေါ်လာတယ်၊ ကျက်စေ့ဘတ်တဲ့ တေဇောက
တဖန် အာပေါကို လောင်ကျွမ်း ပေးခြင်းကြောင့်
ပထဝီအမှု၊ တွေဟာနူးညံ့တဲ့ သဘောမှ မာလာတယ်၊
တင်းလှာတယ်၊ တောင့်လာတယ်၊ မာပထဝီ ဖြစ်ပေါ်
လာတယ်၊ တေဇော က မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်
လောင်ကျွမ်းပေးရသလဲဆိုတော့ နောက်က ဓါယော
က တွန်းကန် လှုပ်ရှားပေးနေလို့ဘဲ ဖြစ်တယ်၊ ဓါတ်
ကြီး လေးပါးလဲ အကြောင်းအကျိုး တရားဘဲ၊
ခန္ဓာ(၅)ပါးလဲ အကြောင်း အကျိုး တရားဘဲ၊
သစ္စာလေးပါးလဲ အကြောင်းအကျိုး တရားဘဲ၊
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လဲ အကြောင်းအကျိုး တရားဘဲ၊
တလောကလုံး လိုရင်းအနှစ် အရင်းစစ်လျှင် အ

ကြောင်းအကျိုးသာ ရှိတယ်လို့ သဘော ပေါက်
ရောက်ကြရမယ်။

မိုလ်ငါးပါး

‘မခံသာ မှန်ပါဘိတရား၊ ခံသာအောင်ခံကြလျှင်
တော့ သံသရာကြောမျောသိမ့်အများ’ ဆိုထားသဖြင့်
ဒကာကြီးတို့-ဒကာကြီးတို့ မိမိတို့ ‘ခန္ဓာ’ ကြီးကိုမညာ
ကြနှင့်၊ မလျော့ကြနှင့်၊ ကြိုးစားကြ၊ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊
သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဆိုတဲ့ တရားငါးပါးကို လက်
ကိုင်ထားကြ။

(၁) သဒ္ဓါ ဆိုတာ အရိုးကြေကြေ-အရေခမ်း
ခမ်း ယုံယုံကြည်ကြည်နှင့် ဆရာပြောသည့်အတိုင်း၊
တသဝေမတိမ်း လုပ်မယ်လို့ဆုံးဖြတ်ပြီး တရားကျင့်ကြံ
အားထုတ်နေတာကိုဆိုတယ်။

(၂) ဝီရိယ ဆိုတာ ပရိကမ္မနိမိတ်၊ အဆင်းတွေ
ပေါ်မှာ ရုပ်တရားများ ပြောင်းလွှဲဖောက်ပြန်တဲ့ သ
ဘော၊ နာမ်တရား၏ တခုပြီး တခု လိုက်ညွတ်ပြီး
ခံစားတဲ့ သဘောတရားတွေကို စွဲစွဲမြဲမြဲ ရှုမှတ် ဆင်
ခြင်နေတာကိုဆိုတယ်။

(၃) သတိဆိုတာ ‘ဝေဒနာ’ တခုပေါ်လစလျှင်
‘ဝေဒနက္ခန္ဓာ’ ကိုဘာလုံးသွင်းမှန်နေတာကိုဆိုတယ်။

(၄) သမာဓိဆိုတာ ‘ဝေဒနာ’ နာမ် ဒုက္ခ-သုက္ခ
ကိုခံစားတဲ့သဘောပေါ်စိတ်တည်နေတာကိုဆိုတယ်။

(၅) ပညာ ဆိုတာ ရုပ်လက္ခဏာ သဘာဝ၊
 နာမ်လက္ခဏာသဘာဝ၊ အသုဘ လက္ခဏာသဘာဝ
 အစရှိသော သဘာဝလက္ခဏာ သဘောတရားများ
 ပေါ် အမှန်အတိုင်း နှလုံးသွင်း နေတာကိုဆိုတယ်။

ဒီတရား ငါးပါးကို ‘ဗိုလ်’ ငါးပါးလို့လဲ ခေါ်
 တယ်။ ဒီဗိုလ်ငါးပါး လက်ကိုင်ထားပြီး၊ ဒကာကြီး
 တို့-တကာမကြီးတို့၊ မနားမနေ ကြိုးစားကြ တကယ်
 ကြိုးစားကြလျှင် ဆရာမှတ်အတိုင်း လုပ်ကြလျှင်
 တော့ တရားထူးတရားမြတ်ရကြလိမ့်မယ်၊ တထိုင်ထဲ
 နှင့်လဲ သောတပန်တည်နိုင်တယ်၊ ယုံယုံကြည်ကြည်
 ‘သဒ္ဓါ’ စိတ်နှင့်အားထုတ်ကြ။

တရားနိဂုံး

လာရောက်ကြတဲ့ ဒါယကာကြီး-ဒါယိကာမကြီး
 တို့ကို ဒိဋ္ဌိနှင့် တဏှာသတ်တရား၊ အကြောင်းသတ်
 တရား၊ အကျိုးသတ်တရား၊ ရုပ်လက္ခဏာ၊ နာမ်
 လက္ခဏာ၊ အသုဘလက္ခဏာ၊ သဘာဝလက္ခဏာရေး
 သုံးပါး၊ သံယောဇဉ်တရား၊ ဓါတ်တရား၊ ပရမတ်
 တရား၊ ရုပ်တရား၊ နာမ်တရား၊ ခန္ဓာငါးပါး၊ သစ္စာ
 သေးပါး၊ ကာယသတိပဋ္ဌာန်၊ ကာယနုပဿနာ၊
 ဝေဒနာသတိပဋ္ဌာန်၊ ဝေဒနာ နုပဿနာ၊ စိတ္တာ
 သတိပဋ္ဌာန်၊ စိတ္တာနုပဿနာ။ ဓမ္မာသတိပဋ္ဌာန်။
 ဓမ္မာနုပဿနာ။ သတိပဋ္ဌာန်တရားလေးပါး။ ပဋိစ္စ

သံမုပ္ပါဒ်တရား အစရှိသော အဘိဓမ္မာ တရားများ
 ဟောကြားဆုံးမ သြဝါဒ ပေးရသော အာနိသင်
 ကြောင့် မျက်စိတံခါး။နားတံခါး။ နှာခေါင်းတံခါး
 ပါးစပ်တံခါး။ကိုယ်တံခါး။မနောတံခါး တို့ကိုအာရုံ
 (၅)။ အာရုံ(၆)ဖြင့် တိုက်ခိုက်တိုင်း တိုက်ခိုက်တိုင်း
 ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်မှ လွတ်မြောက် ကြ၍
 တရားထူးတရားမြတ်တွေ့ရကြပြီး ‘ခန္ဓာ’ငန် လက်စ
 သိမ်း၍ တဏှာ-လောဘ အစရှိသော မီး(၁၁)ပါး
 တို့၏ ငြိမ်းအေးရာအမှန် ပြည်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်
 ပြုနိုင် ကြပါစေကုန်တော့သံတည်း။

သာဓု....သာဓု.. သွာဓု။

ကျေးဇူးရှင် သဲအင်းဂူ ဆရာတော်
ဘုရားကြီး၏ အဖိုးထိုက်တန်လှသော
ဩဝါဒ ကထာများ။

(၁) ဉာဏ်အလုပ် လုပ်ကြရမယ်၊ ဉာဏ်အလုပ်
ဆိုတာ ဝိပဿနာအလုပ်ဘဲ၊ ဝိပဿနာဆိုတာ အမှန်
မြင်၊ အမှန်သိ၊ အမှန်ထင်အောင် ဆင်ခြင်ပွားများ
နေရတဲ့ တရားဘဲ၊ အမှန်မြင်ရမှသာ ရုပ်နှင့်နာမ်၊ အ
မှန်သိရမှသာ ရုပ်-နာမ် တို့၏ သဘာဝ လက္ခဏာ
သဘောတရားတွေဘဲ။

(၂) အချိန်ရှိခိုက် ဝိပဿနာတရား အလုပ်လုပ်
ကြ၊ လုပ်ရင်လုပ်၊ မလုပ်လျှင်တော့ စုံးစုံးမြုပ်ကြ
လိမ့်မယ်၊ အပြောသမားမဖြစ်စေနှင့်၊ အလုပ်သမား
ဖြစ်ပါစေ။

(၃) ကိုယ်ပြုတဲ့ကံ ကိုယ်ဘဲရကြမယ်၊ ကိုယ်က
ဘာအိမ် ဆောက်လုပ်ထားသလဲ၊ ကိုယ်ဆောက်လုပ်
ထားတဲ့အိမ် ကိုယ်နေရမှာဘဲ၊ ကိုယ် လမ်းကိုယ်သွား
ကြရမှာဘဲ၊ ဒီတော့ ကိုယ်က ဘာကံတွေပြုထားသလဲ
ဘယ်လိုအိမ်မျိုးတွေ ဆောက်လုပ်ထားသလဲ။

မျက်စိနှင့်အဆင်း တွေဆုံ လိုက်တဲ့အခါ၊ ရာဂ
အိမ်လား၊ ဒေါသအိမ်လား၊ မောဟအိမ်လား၊ မာန
အိမ်လား၊ ကိုယ် စိတ်ကိုယ်စစ်လျှင် အသိဆုံးပေါ့။

(၄) ဆယ်ပေပတ်လည်ရှိတဲ့ ကျောက်ပြားကြီးကို(၂၀)သားရှိတဲ့တူနှင့် ထုပ်ပါများတော့ အက်ကဲလာလိမ့်မယ်။ အဲဒီသဘောအတိုင်း 'စိတ်' ကြောင့်ဖြစ်တဲ့ 'ရုပ်' 'စိတ်တူ' နှင့်ထူထူပြီးဖျက်၊ ဒါမှပုံပျက်မှာ ပုံပျက်တော့မှ မစုံမက်မှာ၊ မစုံမက်တော့မှ 'တဏှာ' သေမှာ။

(၅) ဒီခန္ဓာကြီးကို မစုံမက်၊ မစွဲလမ်းကြနဲ့၊ မလိုချင်ကြနဲ့၊ ဒီခန္ဓာကြီးကို စုံမက်၊ စွဲလမ်း၊ လိုချင်နေရင်တော့ ခန္ဓာအသစ် ပြန်ရနေလိမ့်မယ်။ ခန္ဓာအသစ်ပြန်ရလျှင်တော့ ဘေးတွေ၊ ဝဋ်တွေ၊ ဝေဒနာတွေ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခတွေဘဲ ရကြလိမ့်မယ်။

(၆) ယခု လာရောက်ကြတဲ့ ဒကာကြီးတွေ၊ ဒကာမကြီးတွေ အရွယ်အစားစားပါတယ်။

၃-နာရီထိုးမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်။

၄-နာရီထိုးမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်။

၅-နာရီထိုးမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်။

၆-နာရီထိုးမဲ့ပုဂ္ဂိုလ် အသီးသီးပါကြတယ်။

၆-နာရီထိုးရင်တော့ နေဝင်တော့မယ်၊ နေဝင်ရင်ကိုယ်လမ်းကိုယ် ပြန်ကြရလိမ့်မယ်၊ ကိုယ်လမ်းပြန်ရမှာက လော့ရွာဘဲ၊ မပြန်ချင်ကြနဲ့တော့။

(၇) ရွှေမြိုင်အောင်(အာနာပါန)ဖိုလီနှင့်အသိကပ်၍နာနာထိုး၊ ဓာတု၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန အညှီ

စာကံနေတဲ့ 'ကြေး' က ရွှေဖြစ်လာလိမ့်မယ်၊ ရွှေဆိုတာ နိဗ္ဗာနမဂ်တစ်သဘောတည်း။

(၈) မမြင်ချင်နဲ့၊ မကြားချင်နဲ့၊ မသိချင်နဲ့ 'ချင်' (၉) ချင်ကိုရှောင်၊ သို့မဟုတ် ပြောမိဆိုမိမယ်၊ စိတ်ဆင်းရဲရမယ်၊ အကုသိုလ်တရားပွားများမိမယ်။

(၉) သူတပါးအပြစ်ကိုမရှုနှင့်၊ မပြောနှင့်၊ မိမိအပြစ်ကိုသာရှု၊ သူတပါးစိတ်ကို ကျော်မစစ်နဲ့၊ မိမိစိတ်ကိုသာ စစ်နေပါ။

(၁၀) အမှန်မြင်၊ အမှန်သိ၊ အမှန်ယူဆမှု၊ စိတ်စင်ကြယ်မယ်၊ စိတ်စင်ကြယ်မှု သမာဓိရမယ်၊ သမာဓိရမှ ပညာဖြစ်မယ်။

(၁၁) ပွားနေရမှာက (၁) သီလမဂ္ဂင်၊

(၂) သမာဓိမဂ္ဂင်၊

(၃) ပညာမဂ္ဂင်၊

ဒီမဂ္ဂင်သုံးပါး ပွားများနေရင်တော့ မဂ်လာ တရားအစစ်နှင့် ပြည့်စုံနေလိမ့်မယ်။

(၁၂) ပုဂ္ဂိုလ်များဟာ မိမိတို့ 'ကိုယ်ကာယ' ကြီးကိုသာ ဆင်ပြာပွေးအမျိုးမျိုးနှင့် ချေးညှော်စင်အောင် တိုက်ချွတ်ဆေးကြော အမျိုးမျိုး ပြုပြင်သေ့ရှိကြတယ်၊ သို့သော် မိမိတို့၏ 'စိတ်' ကိုကော့ သန့်ရှင်းစစ်ကြယ် ဖြူစင်လာအောင် မပြုလုပ်ကြ၊ အားမထုတ်ကြဘူး။ မိမိတို့ 'စိတ်' ကို ဝိပဿနာတရားနှင့် ဆေး

ကြော သုတ်သင်မှသာလျှင် လောဘအညှို့၊ ဒေါသ
အညှို့၊ မောဟအညှို့ မာနအညှို့တက်နေတဲ့စိတ်ကလေး
ဟာ ဖြူစင်သန့်ရှင်း ကြည်လင်လာလိမ့်မယ်။

(၁၃) အနေမြတ်၊ အသေတတ်အောင် ဝိပဿ
နာ တရားကျင့်ကြံအားထုတ်ကြ၊ ပုတီးယောင်ယောင်
ဖောင်းယောင်ယောင်နှင့်ဟိုယောင်ယောင် ဒီယောင်
ဇယောင် မနေကြလေနှင့်။

(၁၄) အသိဘလုံး အမြတ်ဆုံး၊ အသိမကင်း
ကြနဲ့၊ အသိအမြဲတန်းကပ်ကြ။

(၁၅) အသိမှ ငါသိကိုပြောင်းကြ၊ ငါသိဘို့က
ခန္ဓာကိုရှာမှ ငါသိဖြစ်မှာ။

(၁၆) မျက်စိကလည်း သန့်ရှင်းသော ဝိညာဏ်
ဖြစ်ပါမှ၊ နားကလည်း သန့်ရှင်းသော ဝိညာဏ် ဖြစ်
ပါမှ၊ နှာခေါင်းကလည်း သန့်ရှင်းသော ဝိညာဏ်
ဖြစ်ပါမှ၊ ပါးစပ်ကလည်း သန့်ရှင်းသော ဝိညာဏ်
ဖြစ်ပါမှ၊ ကိုယ်ပေါက် ကလည်း သန့် ရှင်း သော
ဝိညာဏ်ဖြစ်ပါမှ၊ မနောကလည်း သန့် ရှင်း သော
ဝိညာဏ်ဖြစ်ပါမှ၊ ယခုခေတ်ပေါ်ပင်စကားလုံး သုံးရ
လျှင် လမ်းသရဲ စိတ်မဖြစ်ပါမှ အပါယ်လွတ်မှာ။

(၁၇) ရုပ်ကိုသာ သုံးသပ်ဝေဖန်၍မနေကြနှင့်၊
မိမိစိတ်ကိုလည်း သုံးသပ်ဝေဖန်ကြပါ။

သတိပေးချက်။ ။ အထူး သတိပြုရန်မှာ။ ။
 ပုဗ္ဗကိစ္စ ပရိကံမပြုမီ၊ တရားမသိုင်မီ၊ ငါးပါးသီလ၊
 ရှစ်ပါးသီလ၊ အင်္ဂုဏ်ဝဋ္ဌမကသီလ၊ နဝင်္ဂဉ္စပုသ်သီလ
 တပါးပါး ခံယူ ဆောက်တည်ပါ။ သီလဝိသုဒ္ဓိ၊
 သီလစင်ကြယ်ခြင်း၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ-စိတ်စင်ကြယ်ခြင်း။

ဤတရား နှစ်ပါးသည် ဝိပဿနာပညာ၏ အမြစ်
 အခြေမည်ပါသဖြင့် ရှေးဦးစွာ 'သီလ' တပါးပါး ခံယူ
 ဆောက်တည်ခြင်းသည် အလွန် လျော်ကန်သင့်မြတ်
 လှပါသည်။

မှော်ဘိမြို့

သဲကင်း၊ ဂူကျောင်းတိုက်

ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော် ဘုရားကြီး

ထံမှော်ကံ၌ တရားအားမထုတ်မီ

ပရိကံယူပုံ

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော

သမ္မာသဗ္ဗုဒ္ဓဿ ၊

သုံးခေါက်ဆိုကြပါ

မြတ်စွာဘုရား၊ ဘုရားကံပည့်တော်သည်၊ ယခု
 တရား အားထုတ်ဆဲ အခါ၌၊ မြတ်စွာဘုရားအား
 နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်း၍ ခန္ဓာငါးပါး ရှစ်-နာမ်နှစ်ပါးကို

လှူဒါန်းမပါ၏အရှင်ဘုရား၊ ကပ်လှူပါ၏အရှင်ဘုရား၊ ပူဇော်ပါ၏ အရှင်ဘုရား၊ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါး၊ လှူဒါန်းရသောအကျိုး မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဉာဏ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ရပါလို၏ အရှင်ဘုရား။

ကမ္မဋ္ဌာန်းဆရာ ဖြစ်တော်မူသော သံအင်းဂူ ကျောင်း ဆရာတော် အရှင်သူမြတ်ကြီးဘုရား၊ ဘုရား တပည့်တော် သည် နိဗ္ဗာန်ကို ရည်မှန်း၍ တပည့် တော်၏ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါးကို အရှင် ဘုရားအား လှူဒါန်းပါ၏၊ ကပ်လှူပါ၏၊ ပူဇော်ပါ၏ အရှင်ဘုရား၊ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်-နာမ်နှစ်ပါး လှူ ဒါန်းရသောအကျိုး ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သိအပ် သော ဓါတ်တရား၊ ပရမတ်တရား၊ ရုပ်တရား၊ နာမ် တရား၊ သံဇ္ဇာတရားတို့ကို ဘုရား တပည့်တော်အား ပေးသနားတော်မူပါ အရှင်ဘုရား။

ဘုံ(၃၁) ရှိရှိသမျှ အနန္တဝယ် ကုန်းမှာနေ ကိုးကုဋေ၊ ရေမှာနေ ဆယ်ကုဋေ၊ ကုန်းသတ္တဝါ၊ ရေသတ္တဝါ၊ သဗ္ဗေ သတ္တံ၊ သတ္တဝါ အပေါင်း၊ ဧကရာဇ်ဝဋ္ဋာဓာတ်တိုင်း၊ သီဟာပတ်ကုန်း ကုန်းမကျန် ရေမကျန်၊ အထက်ဘဝဂ်၊ အောက်အဝီစိယံ (၃၁) ဘုံ ကြည်လည် ကြကုန်သော ဝေနေယျ သတ္တဝါ အပေါင်း တို့အား ကျွန်ုပ်၏ ဒါနကုသိုလ်၊ သီလ

ကုသိုလ်၊ ဘာဝနာကုသိုလ်၊ ကျွန်ုပ်နှင့် ထပ်တူထပ်မျှ
ရကြရအောင် အားလုံးကြားကြားသမျှ အမျှ....အမျှ
အမျှ 'ယူတော်မူကြပါကုန်လော့။

အရိယာ သူတော်စဉ်များ ပို့သသောမေတ္တာ၊
ပေးဝေသော ကုသိုလ်အဖို့ကိုလဲ အကျွန်ုပ်က ဝမ်း
မြောက် ဝမ်းသာနှင့် 'သာဓု-သာဓု-သာဓု' ခေါ်ပါ
၏။

ပုဗ္ဗကိစ္စ၊ ပရိကံပြုပြီးနောက်
အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း တရားကို
ထိုင်၍ ပွားများအားထုတ်နည်း

(၁) ဆိတ်ငြိမ်၍ သင့်တင့်သော နေရာရှာ၍
စာရှည်ထိုင်နိုင်ရန် သက်သာသလိုထိုင်ပါ။ ဝိပဿနာ
တရား အားထုတ်ရာ၌ ဝင်ရောက် နှောက်ယှက်ခြင်း
မရှိစေခြင်းငှာ ရှေးဦးစွာ 'ဗလိဗောဓ' ဟူသရွေ့ကို
ပယ်ရှင်း၍ ပြတ်ကင်းအောင်လုပ်ထားရပါမည်။ ဖြစ်
ပေါ်လာတတ်သော 'ဗလိဗောဓ' များမှာ ပူပန်စရာ
စိုးရိမ်စရာ ကြောင့်ကျစရာကိစ္စမျိုးဖြစ်သည်။

(၂) ယောက်ျားများမှာ တင်ပလွှင်ခွေလျက်
ခြေချင်းမထပ်စေဘဲ ထိုင်ပါ။ မိန်းမများမှာ မိန်းမ
ထိုင် ကျုံ့ ကျုံ့ ထိုင်နေကျအတိုင်းဘဲ ထိုင်ပါ။ ဇာန်
မလွှင်ခွေ ထိုင်လိုလျှင်လဲ ထိုင်နိုင်ပါသည်။

(၃) အထက် ပိုင်း ကိုယ် ကို ဖြောင့် မတ် စွာ ထားပါ။

(၄) ဘယ်လက်ဝါးပေ၍ ညာလက်ဝါးဖြန့်၍ တင်ပါ။

(၅) ဘယ်လက်မနှင့် ညာလက်မထိ၍ ထားပါ။

(၆) မျက်စိနှစ်ဘက် မှိတ်ထားပါ။ ခေါင်းကို အောက်သို့ အနည်းငယ်မျှစိုက်ချထားပါ။

ဝိပဿနာစာရား အားထုတ်ရာ၌၊ ရှေးဦးစွာ သဘောပိုက်ထားရမှသာ 'ငါ' က တရားပွားများ အားထုတ်နေတယ်လို့ ငါမပါရ၊ ငါမဝင်ရ၊ ငါမထင်ရပါ။ ရုပ်-နာမ်ဓမ္မ ပရမတ္ထ သဘောသဘာဝ တရားတွေကို စိတ်နှင့် စေတသိက် နာမ်တရားတို့ကသာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင် ပွားများနေခြင်းဘဲဟု နှလုံးသွင်းထားရမည်။ သို့မှသာ 'အတ္တ' စင်၍၊ 'အနတ္တ' မြင်စွမ်းနိုင်ပေမည်။

(၇) နဂိုရှိရှိကနေမြဲ ရှုနေမြဲ အတိုင်းသာ ဝင်လေကိုရှိရှိ၊ ထွက်လေကို ရှု၍ နေပါ။

လျှော့လွန်းတော့ပတ်၊ တင်းလွန်းတော့ပြတ်တဲ့ ဒါကြောင့် မလျှော့လွန်း၊ မတင်းလွန်းစေဘဲ၊ အလယ်အလတ် မှန်မှန်သာ ရှိက ပြုပေးပါ။ ယားရင်လဲမကုတ်နှင့်၊ ကိုယ်ကလဲမလှုပ်နှင့်၊ ခေါင်းကလဲ ပုတ်သင်ကဲ့သို့

ငြိမ်မနေပါနှင့်၊ ‘ကာယ’ဣန္ဒြေကို ထိန်းသိမ်းထားဘို့ လိုပါသည်။

အရေးကြီးသည်မှာ ဣန္ဒြေ(၆)တန်လုံရပါမည်။
(သို့မို့ကြောင့် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးက
ဟောကြားသည်မှာ-

(က) ဣန္ဒြေ(၆)တန် အမှန်လုံလျင် ဖြစ်ဆဲရုပ်-
နာမ်၊ ဉာဏ်မှာထင်တော့သည်။

(ခ) ဖြစ်ဆဲ ရုပ်-နာမ် ဉာဏ်မှာ ထင်လျှင်၊
သင်္ကတလက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ ထင်တော့သည်။

(ဂ) သင်္ကတ လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ ထင်လျှင်
သဘာဝလက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ ထင်တော့သည်။

(ဃ) သဘာဝ လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ ထင်လျှင်
သာမည လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာထင်တော့သည်။

(င) သာမည လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ ထင်လျှင်
‘ဗလဝ’ဝိပဿနာ မှန်စွာဖြစ်တော့သည်။

(စ) ‘ဗလဝ’ဝိပဿနာမှန်စွာဖြစ်လျှင်မဂ်-ဖိုလ်
နိဗ္ဗာန် ကော်ရတော့မည်။)

(က) ဗလဝဝိပဿနာမှန်စွာမဖြစ်လျှင်သာမည
လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာမထင်သေး။

(ခ) သာမည လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ မထင်လျှင်
သဘာဝလက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ မထင်သေး။

(ဂ) သဘာဝ လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ မထင်လျှင် သက်တ လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ မထင်သေး။

(ဃ) သက်တ လက္ခဏာ ဉာဏ်မှာ မထင်လျှင် ဖြစ်ဆဲ ရုပ်-နာမ် ဉာဏ်မှာ မထင်သေး။

(င) ဖြစ်ဆဲ ရုပ်-နာမ် ဉာဏ်မှာ မထင်လျှင် ဣန္ဒြေ(၆)တန် အမှန်မလုံသေး။

(စ) ဣန္ဒြေ(၆)တန် အမှန်မလုံလျှင် မဂ်-ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် ကော်ဝေးလှသေး—

ဟူ၍ဟောကြားတော်မူပါသဖြင့် ဣန္ဒြေ(၆)တန် အမှန်လုံရန် အရေးကြီးလှပါသည်။

(ဂ) နှာသီးဝဉ်းဖြစ်စေ၊ အထက်နှုတ်ခမ်း၌ ဖြစ်စေ၊ ဝင်ထွက်နေသော လေကို ဝင်ဆဲခဏ၊ တွက်ဆဲခဏ၌ ထိလျှင် ထိမှန်း သိလိုက်ပါ။

(ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော် ဘုရားကြီးက၊ ကနဦး စိတ်ကလေးဟာ ချိုက်ရှူနေသော လေကို မိမိနှာသီးဝဉ်း ဝင်တာကလေးလဲ သိလိုက်၊ ထွက်တာကလေးလဲ သိလိုက်အသိအမြဲတန်းရှိနေမှသာ စိတ်ကလေးတည်ငြိမ် မှာဟု အမိန့်ရှိပါသည်။)

(ဇ) ရှေ့ဦးစွာ ချိုက်ငင်၍ ဝင်လာသော လေ ထိခြင်းကို အာရုံပြုပြီးမှသာ ရှုထုတ်၍ ထွက်လာသော လေ ထိခြင်းကို အာရုံပြုပါ။

(၁၀) ရှိုက်စိုင်း ‘ထိသိ’ ရှုတိုင်း ‘ထိသိ’ ဟူ၍ မြဲမြန်သောသတိထားလျက် ‘ထိသိ-ထိသိ-ထိသိ’ ဟူ၍ တအာရုံ တဝိထိ၊ စိတ်ထဲမှာ စွဲမှတ်လျက်၊ အာရုံပြု ခါ ရှိုက်ရှု၍ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ခြင်းပြုနေရပါမည်။ သင် တန်းအစသော ဖြစ်ပေသည်။ သတိမြဲဘို့လိုပါသည်။ အာရုံပြုင်း၍ အခြားကို မကြည့်ရာ၊ မသိရာ၊ မအောင်ကံ မေ့ရာ၊ မတွေးတောရာ၊ မကြံစီရာ။

(သို့မို့ကြောင့် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရား ကြီးက အတိတ်ကိုလဲ မတွေးနဲ့ - ထိတ်လန့်တတ်တယ်၊ အနာဂတ်ကိုလဲ မတွေးနဲ့ - ပျံ့လွင့်တတ်တယ်၊ ပစ္စုပ္ပန် တဲ့တဲ့၊ ဖြစ်ဆဲရုပ်-နာမ်အပေါ်မှာသာ ရှုမှတ်ဆင်ခြင် နေရမယ်၊ ရုပ်နှင့်နာမ်ဟာ တထပ်တည်းဖြစ်၊ တထပ် တည်းမျက်တဲ့ သဘောသာ ရှိတယ်လို့ အမိန့်ရှိပါ သည်)။

(၁၁) ထိုမှတစ်ဆင့် မိမိနှာသီးဝဉ္စ ဝင်လေကိုလဲ ဝင်တယ်၊ ထွက်လေကိုလဲ ထွက်တယ်လို့ မှတ်မနေ တော့ဘဲ ထိသိ-သိသိ-ထိသိလို့ လဲမှတ်မနေတော့ဘဲ ဝင်လေကို ဗဟိန္ဒမ္မ ကန်တဲ့သဘော၊ ထွက်လေကိုလဲ အဇ္ဈတ္တမ္မ တွန်းတဲ့ သဘောတည်းဟူသော ဝါယော လေခါတ်၊ ရုပ်ပရမတ်၏ လက္ခဏာ သဘာဝကိုသာ စိတ်စူးစိုက်၍ ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရမည်။

သမထက-နိဝရဏငြိမ်းတည်၊

ဝိပဿနာက-ရုပ်-နာမ်သဘောစသည်၊

ရှုရ-မှတ်ရ-‘ဉာဏ’အမည်၊

ထူးထွေပြား-မှတ်သားဤနှစ်လ^၁။

လို့ ဆိုထားတဲ့အနက်၊ ပိုတ်ဘင်ဖုံးလွှမ်းတတ်သော
ကြောင့် ‘နိဝရဏ’ မည်ကုန်သော တရားငါးပါးကို
သိထားဘို့ သင့်ပါသည်။

၎င်းတရား ငါးပါးကား—

(၁) ကာမတ္တနိဝရဏ—ကာမဂုဏ်တို့၌ တပ်သော
လောဘ၊

(၂) ဗျာပါဒနိဝရဏ—ဒေါသတရားရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊

(၃) ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ — အိပ်ခြင်း၊ ငိုက်မျှဉ်းခြင်း၊

(၄) ဥဒ္ဓစ္စ ကုဏ္ဍုဒ္ဓနိဝရဏ-စိတ်မငြိမ်သက်ခြင်း၊ စိုး
ရိမ်ခြင်းလက္ခဏာ။

(၅) ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ—အာရုံကိုမဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။

တရားထိုင်နေစဉ်အထူးသဖြင့် ‘ထိနမိဒ္ဓ’ တရား
က ဝင်ရောက်ပိတ်ပင် ဖုံးလွှမ်းတတ်သဖြင့် အဝင်မခံ
ဘဲ၊ သတိနှင့် ဖယ်ရှား၍ ပြင်းပြင်းကလေး ရှိုက်ရှု
ပေးလိုက်ရပါမည်။

(၁၂) ဤသို့လျှင် ဝင်လေ-ထွက်လေကို မိမိနှာ
သီးဝဉ်းကန်တဲ့သဘော၊ တွန်းတဲ့သဘောတည်း ဟူ
သော ဝါယောလေဓါတ်၊ ရုပ်ပရမတ်၏၊ လက္ခဏာ

သဘာဝကို ရှုမှတ် ဆင်ခြင်နေရာ၌၊ မိမိနှာသီးဝ၌
သတိမြဲစွာနှင့် အသိကပ်နေရပါမည်။

(အသိမကင်းကြနဲ့၊ အသိကလုံး-အမြတ်ဆုံးလို့
ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး မကြာခဏ အမိန့်
ရှိပါသည်။)

တသံသရာလုံးက ရှုပါရုံစသော အာရုံတို့၌သာ
ကျက်စားသင့်သော 'စိတ်ရှူး' 'စိတ်မိုက်' ကို ဆုံးမ
လိုသော ဓမ္မမာမက ကလျာဏနှယ်ဝင် သူတော်စင်
တို့သည်၊ ထွက်သက်-ဝင်သက် တည်းဟူသော ချည်
တိုင်း၌ နှားငယ် နှားရိုင်းနှင့်တူသော 'စိတ်ရှူး' 'စိတ်
မိုက်'ကို (သတိ) တည်းဟူသော ကြံ ဖြင့် မြဲမြန်စွာ
ဖွဲ့ချည်ထားရပေမည်။

(၁၃) ဝိပဿနာမူမှာ 'သတိ' လွန်စွာ လိုဘတ်
ပါသည်။

သတိပဋ္ဌာန်၊ သတိဣဒန္တ၊ သတိဗိုလ်၊ သမ္မာသတိ
မဂ္ဂင် ခေါ်သော သတိ စေတသိတ်သည်၊ သတိ
သမ္မောဇ္ဈင်မည်သည်၊ 'ဘာဝိတာ၊ ဗဟုလိကတာ'
အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ထပ်ခါထပ်ခါ ပွားများနေရ
မည့်တရားပါသည်။

(၁၄) ဤသို့ ရုပ်-နာမ်တို့ကို ရှုမှတ်နေရာ၌၊
သမာဓိကို တည်စဖြစ်သဖြင့် ထို 'သမာဓိ'၌ သမ္မာ

ဝါယမ' 'သမ္မာသတိ' 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသော မဂ္ဂင်
(၃)ပါးကို လုံခြုံအောင် စောင့်သုံးရပါမည်။

နာသီးဝဉ္စ အသိကပ်နေရာမှ သတိမြဲမြန်လာသ
ဖြင့် ဝင်လေ-ထွက်လေ ရှိုက်ရှုနေစဉ်၊ မိမိလက်ဖဝါး
ဖြင့်လက်ဖဝါး၊ ဒူးခေါင်းဖြင့်ဒူးခေါင်း၊ ရင်ချိုင့်ဖြင့်
ရင်ချိုင့်၊ မိမိကိုယ် တနေရာရာကို အာရုံဖြင့် စူးစိုက်
ကြည့်နေပါ။ 'သမာဓိ' ဒင်ပြည့်ကျပ်ပြည့်တည်ကြည်
မြဲမြန် ထက်သန်လာလျှင် ကိလေသာ အမှောင်ထု
ပေါက်ထွင်းပြီး၊ ဝိဇ္ဇာ အလင်းရောင်ရ၍၊ မနောဒွါရ
မှ မိမိရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း မြင်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ရုပ်
ပေါ်ကသာ ကိလေသာဖြစ်တာ၊ ရုပ်ပျက်ကိုမြင်မှ
တဏှာသေမှာ၊ ဝိပဿနာမှ၌ 'သမာဓိ' တည်ကြည်
ခိုင်ခန့်ရန် လွန်စွာ အရေးကြီးလှပါသည်။

(သို့မို့ ကြောင့် ဆရာတော်ဘုရားကြီးက 'သမာဓိ
ဦးဆောင်ပေးကြ၊ သမာဓိ ဦးဆောင်ပေးကြ၊ အသိ
မကင်းကြနဲ့ - အသိမကင်းကြနဲ့ ဟု တရားထိုင်နေကြ
သော ယောဂီများကို အမြဲတစေ သတိပေးလေ့
ရှိပါသည်)။

(၁၅) သတိမြဲမြန်သဖြင့် စိတ်အတော်အတန်
တည်ငြိမ်၍ 'သမာဓိ' ရလာသောအခါ 'ပညာ'နှင့်
ဘောင်ချိန်ရပါမည်။ နာသီးဝဉ္စ အသိကပ်၍ 'တုန်း
စာသဘော' 'ကန်တဲ့အခဏာ' ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရာ၌

နာသီးဝ အမာခံကပထဝီခါတ်သဘော၊ နာသီးဝ၌
 စိုစိုထိုင်းထိုင်းကလေးကို သိရတာက အာပေါခါတ်
 သဘော၊ နာသီးဝ၌ ပုပုရွေးရွေးကလေးကို သိရတာက
 တေဇောခါတ်သဘော၊ နာသီးဝ၌ ထိထိပြီး တွန်း
 ကန်နေတဲ့ သဘောကို သိနေတာက ဝါယောခါတ်
 သဘော၊ ဤခါတ်ကြီး လေးပါးသာ ထင်ထင်ရှား
 ရှား ရှိနေတာ တွေ့ရမယ်၊ ဒီခါတ်ကြီးလေးပါးကလဲ
 ဖြစ်လိုက်ပျက်လိုက်၊ ဖြစ်လိုက်ပျက်လိုက်နဲ့၊ မမြဲ၊
 ဆင်းရဲစွာလူ စိုးမရတဲ့ မဟာဘုတ် ခါတ်ကြီးလေး
 ပါးဘဲ၊ ဒီခါတ်ကြီးတွေကလဲ ခါတ်သဘော၊ ခါတ်
 ဆောင်နေတာဘဲ၊ အကြောင်းအကျိုး တရားတွေ
 ဘဲလို့ သိလျှင်၊ ဖြစ်လျှင်၊ ထင်လျှင်၊ ငါ-သူ၊ ယောကျ်ား
 မိန်းမ၊ ယောဂီစသဖြင့် မတွေ့တော့၍ အတွင်းတက္က
 ယဒိဋ္ဌိကွာလေတော့သည်၊ အပါယ်တံခါး ပိတ်တော့
 သည်။

(၁၆) ထိုမှ တဆင့်တက်၍ ‘ကန်တဲ့သဘော’
 ‘တွန်းတဲ့သဘော’ ဝါယောလေခါတ်၊ ရုပ်ပရမတ်
 ဖြစ်တဲ့ ‘ရုပ်’ ကို—

(က) ဆင်ခြင်ပြန်သော် ရုပ်ဟောင်းတွေ ကုန်
 ကုန်သွား၊ ပျောက်ပျောက်သွားတာက အနိစ္စတရား
 ဘဲ၊ သန္တတိ ဖြင့် အစဉ်ဖုံးလွှမ်း၍ နေသောကြောင့်
 သင်္ခါရတို့၏မပြတ်ဖြစ်ပျက်နေသည်၏အဖြစ်ကို နှလုံး

မသွင်းနိုင်သဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ ကောင်းစွာ မထင်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေ၏။ အနိစ္စနုပဿနာ ဉာဏ်ပေါ်လျှင်တော့ မြဲသည်ဟု မှတ်ထင်သော နိစ္စသညာ ပျောက်သည်။

(ခ) နောက်ရုပ်အသစ်တွေ ထပ်ထပ်ပြီး ဖြစ်နေတာက ဒုက္ခတရားဘဲ၊ အဖြစ်အပျက်တို့ဖြင့် ညှာတာ ဖောက်၊ အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်၍ နေသည်ကို နှလုံးမသွင်းသည့်အတွက် ဣရိယာပုတ် ဖြင့် ပုံးလွှမ်း၍နေသောကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာ ကောင်းစွာ မထင်နိုင်သည် ဖြစ်တော့၏။ ဒုက္ခနုပဿနာ ဉာဏ်ပေါ်လျှင်တော့ဖြင့် ချမ်းသာသည်ဟု မှတ်ထင်သော သုခသညာ ပျောက်သည်။

(ဂ) ထိုထိုရုပ်တွေဟာ ပြောင်းလဲ-ပြောင်းသွဲပေါက်ပြန် နေတယ်ဆိုတာ အနတ္တတရားဘဲ၊ အနတ္တလက္ခဏာ သည် ဓါတ်ကြီးလေးပါးကို ခွဲခြားဝေဖန်၍ မရှုခြင်း၊ ရုပ်လက္ခဏာ သဘာဝ၊ နာမ်လက္ခဏာ သဘာဝတို့ကို သဘောမပေါက်ခြင်းကြောင့် အတုံးအခဲတည်းဟူသော ဗန္ဓသညာ ဖြင့် ပုံးလွှမ်း၍ နေသဖြင့် ကောင်းစွာ မထင်နိုင်သည်ဖြစ်၏။ အနတ္တနုပဿနာ ဉာဏ်ပေါ်လျှင်တော့ ‘ရုပ်အနတ္တ’ ‘နာမ်အနတ္တ’ တို့ကို ကိုယ်တိုင်မြင်၍၊ အစိုးရသည်၊ မိုင်ဆိုင်သည်၊ အလိုသို့ လိုက်နာသည်၊ ငါဟုတ်သည်၊

သတ္တဝါဟုတ်သည်ဟု မှတ်ထင်သော 'အတ္တ'သညာ ပျောက်သည်။

ပရမတ္ထ ရုပ်တရား အပေါင်းဟာ စင်စစ်မှာ ပြောင်းလွဲ-ပြောင်းလွဲ ဖောက်ပြန် နေတယ်ဆိုတဲ့ 'ရုပ်လက္ခဏာ' သဘာဝ သဘောတရားတွေကို ပိုင်အောင် ရှုမှတ်ဆင်ခြင်နေရမည်။

(၁၇) ထိုရုပ်တရားများ တခုပြီးတခုပြောင်းလွဲ ဖောက်ပြန်နေရာ၌ လိုက်လိုက်ပြီး အာရုံညွှတ်၍ ဒုက္ခ သုခခံစားတဲ့တရားက 'နာမ်လက္ခဏာသဘာဝ' ပါဘဲ။ ခံစားပြီး တော့လဲ ပျက်တဲ့ သဘောတရားသာ ရှိတယ် လို့ ပိုင်အောင် ရှုရမယ်။

ဤသို့ ရှုဖန် များ လတ် သော် 'သမာဓိ'အား ကောင်းသလောက် မိမိခန္ဓာ၌—

(၁) ရှုရှိုက်နေတာကသပ်သပ်၊

(၂) ပြောင်းလွဲ ဖောက်ပြန်နေတဲ့ ပရမတ္ထ 'ရုပ်' တရားတွေကသပ်သပ်၊

(၃) အာရုံညွှတ်ပြီး ခံစားနေတဲ့ 'နာမ်' တရား တွေကသပ်သပ်၊

(၄) မြင်နေတဲ့အဆင်းရုပ် 'အသုဘရုပ်'ကြီးက လဲသပ်သပ် တခြားစီ ဖြစ်နေပြီး၊ ရုပ် နာမ်ကွဲလာ တော့သည်။ ပကတိစိတ်ကလေးကလည်း 'ကြားကာ လ'သို့ ဆိုက်ရောက်၍ အလွန်ကြည်လင်သန့်ရှင်းတည်

ငြိမ်လာပါလိမ့်မည်။ ထို့အခါ ဝိတ္တာသတိပဋ္ဌာန် ဖြစ်နေပါပြီ။

(၁၈) မြင်နေတဲ့အဆင်းရုပ်၊ ပညတ်ရုပ်ပေါ် ချွေကြည့်ဆင်ခြင် သုံးသပ်လျှင် ‘အသုဘ’ တရားသာ ပေါ်လိမ့်မည်။ အဆင်းတွေ၊ စိမ်းတာ၊ ဝါတာ၊ နီတာ၊ မဲတာ၊ ဖြူတာတွေ ပေါ်လျှင် ပြောင်းလွှဲ ဖောက်ပြန်နေတဲ့ ရုပ်သဘောကိုရှု။

တင်းတယ်၊ တောင့်တယ်၊ တုံ့တယ်၊ ကျင်တယ်၊ အောင့်တယ်၊ ကိုက်တယ်လို့ နာတာကို မသိနှင့်၊ ဝေဒနာတခုပေါ်လာလျှင် ဝေဒနာကွနွာလို့ သိ၊ ဝေဒနာကွနွာက နာမ်၊ နာမ်က တချိုးပြီးတခု ဝေဒနာကို လိုက်ညွတ်ပြီး ခံစားတတ်တဲ့ နာမ်သဘောကိုရှု။

သဏ္ဌာန်နတွေ-ဘုရားဆင်းတုတွေ၊ ရဟန္တာတွေ၊ နတ်တွေ၊ ဗြဟ္မာတွေ ဒကာမတွေ-ဒကာတွေသဖြင့် တခုခုပေါ်လာလျှင် ‘အသုဘ’ သဘောကိုသာသိ၊ သူ့သဘောနှင့်သူ ပေါ်လာတာဘဲလို့ သာ သိလိုက်၊ အသုဘသဘောကိုသာ နှလုံးသွင်းနေပါ။ မမှတ်နှင့်၊ မှတ်နေလျှင် ပညတ်ဖြစ်နေမယ်။

‘အသုဘ’ သဒ္ဓါသည် မတင့်တယ်ဟူသော အနက် ကိုဟောသည်။ ခန္ဓာကိုယ်နှင့် စပ်၍ သေသည့်အခါ၊ အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေါ်လာကတ်သော ပုံသဏ္ဌာန်ဒြပ်ကို ‘အသုဘ’ ဟုခေါ်ဆိုအပ်၏ ၎င်းပုံသဏ္ဌာန်ဒြပ်များမှာ

စက်ဆုတ်ဘွယ်၊ ရွံရှာဘွယ်၊ မကြည့်ဝန့်၊ မနာသာ
တရားတွေ့ဘဲ၊ ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး
ဟောဖော်ပြထားတဲ့ (၁)ရက်အသုဘမှ (၁၀)ရက်
အသုဘ အစရှိတဲ့ အသုဘလက္ခဏာ သဘာဝ တရား
တွေ့ဘဲ၊ ၎င်းတို့ကိုပွား၍ ထင်အောင်၊ မြင်အောင်၊
သဘော ပေါက်အောင် ရှုကြည့်ရမည်။ အသုဘ
လက္ခဏာ သဘာဝတရားတွေ့ကို မနောအမြင်၊ သ
ဘောအမြင်နှင့် ခြံလျှင်၊ ထင်လျှင်၊ စွဲနေလျှင်တော့
'တဏှာ'သေလိမ့်မယ်။

(ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးက 'ဒိန္နာဒိမ်
ကြီးဟာ ပိုးကောင်အိမ်ကြီး၊ ပိုးကောင်ဌာနကြီး၊
ပိုးကောင် သင်္ဂြိုင်းကြီးဘဲ၊ ပိုးမျိုး(၈၀)စားသောက်
နေတဲ့ဒိန္နာဒိမ်ကြီးဘဲ၊ သေလျှင်တော့ ငှက်ပျောတုံး
လက်ပံတုံးလို အသုံးမကျဘဲ ဆိုခိုးစကား ရှိပေမဲ့
ငှက်ပျောတုံးကမှမို့ ဟင်းခါးထဲထည့်ချက်လို ရသေ့
တယ်၊ လက်ပံတုံးကမှ ချိတ်နပ်ရတ်လို အသုံးမကျသေ
တယ်၊ ဒီဒိန္နာကြီးကတော့ သေပြီးနောက် ဘာ
အသုံးမကျတော့ဘူး၊ ဘယ်သူကမှလဲ မလိုချင်ကြ
တော့ဘူး၊ ဒါကြောင့် ဒီဒိန္နာကြီးဟာ လုံးလုံးအသုံး
မကျ၊ အနှစ်သာရ ကင်းမဲ့တဲ့ အသုဘတရားကြီး၊
စင်စစ်ဖြစ်တော့သည်ဟု မကြာခဏ အမိန့်ရှိပါသည်။)

(၁၉) ဤသို့လျှင် = ရုပ်သက္ခဏာသဘာဝ၊

နာမ်သက္ခဏာသဘာဝ၊

အသုဘသက္ခဏာသဘာဝ၊

တရားများအပေါ် ရှုကြည့် ဆင်ခြင် သုံးသပ်နေရာဝယ် 'ဝေဒနာ' တခုခုပေါ်လာခဲ့သော်၊ စ-လှယ်-ဆုံးကိုလိုက်သိ၊ ထို့နောက်အစနှင့် အဆုံးကိုသာသိယောဂီများသိအပ်သော 'ဥပါဒ်စွန်းနှင့် ဘင်္ဂစွန်းကိုသာသိလို ဆိုလိုတယ်၊ အထူးသဖြင့် ဘင်္ဂစွန်းကိုမြင်အောင်ကြည့်လိုက်ပါ။ သို့မှ အပျက်သာထင်တော့သည် 'ဘင်' ၌သာသိတိတည်လျှင်တော့ 'ဘင်္ဂဉာဏ်' ဖြစ်ပြီး ဝေဒနာပြင်းလျှင် ပြင်းသလောက် နှာသီးဝကလေကို ပြင်းပြင်း ရှုပေးပါ။

ဥပမာ—ဝေဒနာ (၁° / သား) တက်တယ်ဆိုလျှင် သမာဓိကလဲ (၁° / သား)၊ ဝေဒနာ (၂° / သား) တက်တယ်ဆိုလျှင် သမာဓိကလဲ (၂° / သား) စသဖြင့် ဘောင်ချိန်၍ ဇောတင်ပြီး ရှုပေးပါ။

ဝေဒနာ ပြင်းလာတော့ နှာသီးဖျား ရှုနေတဲ့ နာမ်တရားက မနေနိုင်တော့ဘူး၊ သို့သော်ဘာနှင့်သူ ဝေဒနာကို သွားရှုလိုက်တယ်၊ ဒါပေမဲ့ နာမ်ကဒုက္ခ ဝေဒနာကို မခံစားချင်ဘူး၊ မခံစားချင်တော့ နှာသီးဝ ပြေးကပ်တယ်၊ နှာသီးဝမှတစ်ဆင့်လဲမနေ၊ နာမ်

ကဝေဒနာကို ပြေးပြီးသိပြန်တယ်။ ဒီတော့မှ ငါ့စိတ်
ကလေးဟာ ငါ့သားရာမှာ မနေတော့၊ ငါ့လဲခပိုင်ပါ
ကလား၊ ငါ့ပြုပြင်လို့ လဲမရပါလား၊ သူ့အဘောသ
ဆောင်နေတဲ့ ရုပ်ခမ္မာ နာမ်ခမ္မာ ပါကလားဟု ‘အနတ္တ
နုပဿနာညဉ်’ ပေါ်လာမယ်။ ဝေဒနာ ပြင်းထန်
သောကြောင့် ရှေ့စိတ်ကပျက်၍တော်ချင်တာလျှင်
နောက်စိတ်က တွန်းတင်ပေးပါ။ ဝေဒနာ ပြင်းထန်
လာသော တနေရာတည်းကို စိုက်၍ ရှေ့မပါနှင့်၊
ဝေဒနာပေါ်ကို သညာမဖြစ်စေဘဲ၊ တကိုယ်လုံးကို
ဖြန့်၍ ရှုပေးပါ။ ဝေဒနာတခု ပေါ်လာလျှင် ငါ
ပေါင်ကဘင်းတယ်၊ တောင့်တယ်၊ ထုံတယ်၊ ကျင်
တယ်၊ ကိုက်တယ်၊ အောင့်တယ်၊ နာတယ်လို့ မသိ
လိုက်ပါနှင့်၊ သညာမပေးပါနှင့်၊ စိတ်ကလေးကို
ပြောင်းပစ်လိုက်ပါ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာ ဖွဲ့ပြီး၊ ‘ငါ’
ပျောက်အောင်ရှုပါ။ ဝေဒနာတခု ပေါ်လာလျှင်
ဝေဒနက္ခန္ဓာလို့ သိလိုက်ပါ။ ဝေဒနက္ခန္ဓာက ‘နာမ်’
လို့ ဘုရားဟောတယ်၊ ‘နာမ်’စိတ်ကို ပြောင်းလိုက်
ပါ။ ဝေဒနာတခုပေါ်လာလျှင် နာမ်ကလိုက်ညွတ်ပြီး
ခံစားတတ်တဲ့ သဘောသာရှိသဖြင့် ဝေဒနက္ခန္ဓာ လို့
သိလိုက်ပါ။ အမှတ်သညာပေးနေတာက သညက္ခန္ဓာ၊
ပြုပြင်ပေါင်းစုစီရင်ပေးနေတာက ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’ သိမှု
ကလေးကတော့ သိပြီးပျက်တဲ့ သဘောမျှသာရှိတာ

က 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ အပျင်းအပူ အရေခိုသည်တို့
ကြောင့် ပြောင်းလဲ-ပြောင်းလဲ ဖေါက်ပြန်နေတဲ့
ပရမတ္ထ ရုပ်တရားတွေက 'ရူပက္ခန္ဓာ'၊ ဤသို့လျှင် ခန္ဓာ
ငါးပါးဖွဲ့လိုက်ပြီး၊ ရုပ်နှင့် နာမ်တဲ ရှိတော့တယ်ဟူ၍
'ငါ'လွှတ်သွားအောင် ရှုမှတ်ဆင်ခြင်ပါ။

(သို့မှီ ကြောင့်ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး
က ခန္ဓာငါးပါးသာ ဖြစ်တယ်၊ ခန္ဓာငါးပါးသာ
ပျက်တယ်၊ 'ဝေဒနာ' ကိုသက်နှင့်ကိုင်းပြလို လဲမရဘူး
ငါ့နာတယ်၊ ငါ့ပေါင်ကတင်းတယ်၊ တောင့်တယ်၊
ကိုက်တယ်၊ အောင့်တယ်ဆိုရအောင်လဲ၊ 'ငါ'မှမရှိဘဲ
ဟာတဲ၊ မရှိဘဲသိနေ၊ ရှိတာကိုသာသိ၊ အမှန်ရှိတဲ့
သဘောတရား တွေကိုသာ ရှုမှတ် ဆင်ခြင်ရမယ်လို့
အမိန့်ရှိပါတယ်။)

အမှန်မြင်၊ အမှန်သိ၊ အမှန် ထင်လျှင်တော့-နိဗ္ဗာ
သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘအနေအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုဟုဆိုတဲ့
မှားသောအားဖြင့် ယူစွဲခြင်းဆိုအပ်သော 'အယောနိ
သော မနသိကာရ' မဖြစ်တော့ဘူး။

(၂၀) တွန်းတဲ့သဘော၊ ကန်တဲ့သဘော လက္ခ
ဏာသည်၊ အကြောင်းမဲ့ ဖြစ်ပေါ် လာတာမဟုတ်၊
သူ၏အကြောင်းက 'စိတ်' ပါတဲ၊ 'စိတ်' အကြောင်းခံ၍
'တွန်းတဲ့သဘော၊ ကန်တဲ့သဘော' လက္ခဏာရှိသော

‘စိတ္တဇဝါယောရုပ်’ အကျိုးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းအကျိုးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့တရားပါတဲ့ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားလဲ အကြောင်းအကျိုးတရားတဲ့ ခန္ဓာငါးပါးလဲ အကြောင်းအကျိုးတရားတဲ့၊ သစ္စာလေးပါးလဲ အကြောင်းအကျိုးတရားတဲ့၊ ဂေါသ်ကြီးလေးပါးလဲ အကြောင်းအကျိုး တရားတဲ့၊ စလောကလုံး အကြောင်းအကျိုးတရားတွေသးရှိတယ်လို့ ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဟောပါသည်။)

အကြောင်းအကျိုး တရားတွေကိုသာ အမှန်အတိုင်း မြင်လာကြလျှင် တော့၊ ငါ သူတပါး ယောက်ျား-မိန်းမ ယောက် စသည် မရှိဘဲ သိသာလိမ့်မယ်။ အနိစ္စ ဒုက္ခ-အနတ္တ-အသုဘ အနေအားဖြင့် နှလုံးသွင်း မှန်မှန်ရှုပြင် နေခြင်းသည် ယေးနိဓသာ မနသိကာရ ဖြစ်နေပြီ။ ဤသို့လျှင် အမှန်အတိုင်းမြင်၊ အမှန်အတိုင်းသိ၊ အမှန်တိုင်းထင်သဖြင့် ‘အတ္တ စွဲမှတ်သွားသဖြင့် ယဇာဘူတဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။’

(၂၁) ဝိပဿနာအရာ၌ ပဌမအရေးအကြီးဆုံးအချက်က ‘သဒ္ဓါစိတ်’ပါတဲ့။ သဒ္ဓါရှိမှဝိရိယရှိမည်၊ ဝိရိယရှိမှသတိရှိမည်၊ သတိရှိမှသမာဓိမြဲမည်၊ သမာဓိမြဲမှ ပညာ ဖြစ်မည်။ ‘သဒ္ဓါ’သည် ပကတိသဒ္ဓါ၊

ဘာဝနာသဒ္ဓါဟူ၍နစ်ပါးရုံ၏။ ဗောဓိပက္ခိယအရာ၌ ‘ဘာဝနာသဒ္ဓါ’ ကိုသာ လိုအပ်၏။ ဘာဝနာသဒ္ဓါဆိုသည်မှာ။

ထွက်သက်-ဝင်သက် ကမ္မဋ္ဌာန်း အလုပ် အစရှိသော ဘာဝနာအလုပ်၌ အရိုးကြေကြေ အရေခမ်းခမ်း၊ အားသွန်ခွန်စိုက်၊ ကြီးပွားလေအောင် ပျိုးထောင်ထားအပ်သော ‘သဒ္ဓါ’သည် ဘာဝနာသဒ္ဓါမည်သည်။ ဤဘာဝနာ သဒ္ဓါကို ဗောဓိပက္ခိယအရာ၌ ‘သဒ္ဓါန္တရ’ဟု ဆိုသည်။ ကာယဂတသတိစွဲ၍ ထွက်သက်-ဝင်သက်စသော မိမိကိုယ်ခန္ဓာထဲ၌ ‘စိတ်’ကိုမြဲအောင် ထားနိုင်လျှင်ပင် ဘာဝနာသဒ္ဓါကို ရပြီဟု မှတ်ရမည်။

ပကတိသဒ္ဓါကား-ဒါနမူ၊ သီလမူ၊ သမထမူတို့နှင့်ဖြစ်၍နေသော သဒ္ဓါစိတ်ကို ဆိုသည်။ ဤသို့လျှင် ‘သဒ္ဓါ’နစ်မျိုး ပကတိသဒ္ဓါနှင့် ဘာဝနာသဒ္ဓါတို့ကို ခွဲခြား၍သိအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးက-

(ဗိုလ်ငါးပါးလက်ကိုင်ထားပြီး ဒါယကာကြီးတို့ ဒါယိကာမကြီးတို့ မနားမနေကြိုးစားကြ တကယ်ကြိုးစားကြလျှင်၊ ဆရာမှာဘဲအတိုင်း လုပ်ကြလျှင်တော့ တရားထူးတရားမြတ် တွေ ရ ကြ လိမ့်မယ်၊

တထိုင်ထဲနှင့်လဲ သောတာပန်တည်နိုင်တယ်။ ယုံယုံ
ကြည်ကြည် ‘သဒ္ဓါ’ စိတ်နှင့် အားထုတ်ကြ)ဟူ၍
ကောင်းစွာ ဟောကြားတော်မူပါပေသည်။

သံသရာဝဋ်ဘေး၊ လွတ်လိုရေးနှင့်၊ မြော်ကွေး
ကြောက်ငြောင်းသူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့၊ ထက်
မြက်သော ‘သဒ္ဓါ’ စိတ်ဖြင့် ကြိုးစား အားထုတ်နိုင်ကြ
ပါစေသော်-

ကိလေသာ အမြင် မဝင်ရန်
‘ငါ’ စင်အောင်ရှုကြပါကုန်

အမှန်လေးပါး၊ တရားကိုရှာ၊ များဗိုလ်ပါတို့၊
ငါ-ငါ-ငါ့ကိုယ်၊ မဆိုစသော၊ ဤခန္ဓာကို၊ တဏှာဒိဋ္ဌိ
မာနုဋ္ဌိ၍၊ ဟုတ်လိနိုးနိုး၊ ဆင်ကန်းတိုးသို့၊ အားမကိုး
လင့်၊ ကြောင်းကျိုးအစဉ်၊ ဝိညာဏ်နာမ်-ရုပ်၊ ဖြစ်ချုပ်
မပြတ်၊ ‘ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်’ အစဉ်အလာ၊ သင်္ခါရာမှ၊
ပမာပြုသော်၊ သူ့ သဘာဝ၊ သံသရာမှာ၊ ခန္ဓာမီးခိုး
တိမ်ရုပ်မျိုးတည့်၊ တစိုးတစိ၊ မြဲမရှိဘူး၊ ဖြစ်မိဖြစ်ရာ၊
သူ့ ဘာသာလိုက်၊ ခါခိုက်တန်မှ၊ ခဏဖြစ်စဉ်၊ မိုသ်း
ကောင်းကင်၌၊ ခုဆင် ခုမြင်း၊ ရွှေ ရွှေ ယွင်းလျက်၊
ကြည့်တွင်းမမှန်၊ ဤရုပ်-နာမ်တို့၊ ပြောင်းလဲတုံ့အံ၊
လေလိုက်အံသို့၊ ခဏိကမှ အနိစ္စနှင့် ဒုက္ခအစ၊ ပုပ္ဖရူ

အနတ္တသာ၊ သဘာဝါကို၊ ခန္ဓာသမုတ်၊ နာမ်-ရုပ်၊ နှစ်
ဖြာမှတ်စရာမှာ သတ္တဝါနှင့် ‘ကိုယ်’၊ ‘ငါ’မစပ်၊
အိပ်မက်အပ်သံညွှတ်၊ တံလျှပ်သဘာဝ၊ အနည်းငယ်မျှ၊
‘စုဝ’ ‘သုဘ’ ‘သုခ’ ‘အတ္တ’ ရှာမရသည့်၊ ဘာဝတရား
‘ပြောင်းလွဲ-ဖောက်ပြန်’ သဘော လက္ခဏာမျှသာ
လျှင်ကတည်း။

စီစဉ်ရေးသားသူ၏ ဆုတောင်း

ဤသို့ အကျိုးအာနိသင်နှင့် ပြည့်စုံသော သဲအင်း
ဆရာတော် ဘုရားကြီး ကိုယ်တော်တိုင် မိမိခန္ဓာ၌
ရှာဖွေရရှိထားသော ရုပ်-နာမ်တို့၏သဘောသဘာဝ
တရားထူး တရားမြတ်တို့ကို ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ အလိုရှိသူတို့
ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ပွားများစေခြင်းငှာ အခါသင့်၍ ပွင့်
သော ‘ကုမုဒြာကြာ’ ကဲ့သို့ ကျေးဇူးရှင် ဆရာမြတ်မှ
ရအပ်သော နည်းဥပဒေတို့ဖြင့် ပွင့်လန်းသော ထူး
မြတ်သည့်ဝိပဿနာပညာအနှစ်အမုသာအဆီအသား
များကို ကောင်းနိုးရာရာ ရွေးချယ် ထုတ်နုတ်၍၊
စီရင်ပြုစုရသော ကောင်းမှုကံ စေတနာ အဖြာဖြာ
တို့ကြောင့်၊ ကျွန်ုပ်သည် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပင်လျှင်
တရားထူးတရားမြတ်များကို ရရှိ၍ ‘နိဗ္ဗာန် ပရမံ သုခံ’

ဟု ကျမ်းဂန်ပါဠိ လာရှိသည်နှင့်အညီ ‘ဝိမုတ္တိသုခ’
တဏှာလွတ်၊ ဝေဒနာလွတ်၊ သင်္ခါရချယ်လှယ်မှုလွတ်
အလွတ်ကြီး လွတ်သဖြင့် အတုမဲ့ ချမ်းသာစင်စင်
မွန်သော နိဗ္ဗာန်သို့ လျင်မြန်ထူထောင်ချောက် ရောက်ရ
ပါလိမ့်။

အကယ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ မရောက်ရသေးသည်ရှိသော်
ထိုထိုနောင်လာ သံသရာ၌၊ ကျင်လည် ရငြားလည်း
အကျွန်ုပ်သည် တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ပဋိသန္ဓေ နေရသည်
ဖြစ်၍ နက်နဲ ကော်ခဲသော ဝတ္ထုရပ်ညွှာ၊ လျင်မြန်
သော ဇဝနပညာ၊ ရှင်လန်းသော ဟာသပညာ၊
မြေကြီးအထူနှင့် တူသော ပုထုပညာ၊ ဝဇီရ စိန်
လက်နက်ကဲ့သို့ ထက်မြက် လှစွာသော တိက္ခပညာ၊
အာရုံသော ဝိဇ္ဇာဉာဏ် အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်
ဖြစ်၍ ကိလေသာဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ် သုံးပါး
သော သံသရာဝဋ်တို့မှ မချွတ်မယွင်း ရှင်းရှင်း လွတ်
လွယ်ပါစေသော်။

မေ-အကျွန်ုပ်သည်၊ ယံပုညံ-အကြင် ‘သဲအင်း
ဒေသနာတရားစာ’ ကျမ်းပြုစုခြင်း ကောင်းမှုကို
သုလဒ္ဓိဝ-ကောင်းစွာ ရအပ် သည်သးလျှင်တည်း၊
တံပုညံ-ထိုကျမ်းပြုစုခြင်းကောင်းမှုကို၊ သာဓဓေါ

(၁၁၀)

တရားထူးရလိုသော်

ယောဂီ အပေါင်း သူတော်ကောင်း တို့သည်၊
မောဒယန္တု-ဝမ်းမြောက်ကြစေကုန်သတည်း။

သဗ္ဗသတ္တဘုံ-ခပ်သိမ်းသော ယောဂီအပေါင်း
သူတော်ကောင်းတို့၏၊ အာသယာ-အလိုဆန္ဒ၊ အာ
သယတို့သည်၊ ပရိပူရေန္တု-ပြည့်စုံကြစေကုန်သတည်း။

စိစဉ်ရေးသားသူ
ဦးကဝိဓဇ (ယခင်) ဦးနန်းညွန့်
ဗုဒ္ဓသာသနာ့အကျိုးဆောင်၊
တရားယောဂီ
သဲအင်းဂူကျောင်းတိုက်၊
နှောကုန်းကျေးရွာ။ မှော်ဘီမြို့။

သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၅၁၂။
၁၃၃၀ ခု၊ တော်သလင်းလွန်း (၁၁) ရက်။
တနင်းလာနေ့။
၁၉၆၈ ခု၊ စက်တင်ဘာလ (၂) ရက်နေ့။

နိဂုံး

အမှောင်-ခန္ဓာ-နာမ်-ရုပ် အကျွန်ုပ် တို့၏။ ဣဒံ
ပုညံ၊ ဤသို့ ကြောင်းပြု ဤ ဓမ္မဒါန ကောင်းမှု
သည်။ အာသဝက္ခယံ၊ အာသဝေါလေးဖြာ ချုပ်
ငြိမ်းရာဖြစ်သော မဂ်ဉာဏ်ဖိုလ်ဉာဏ် မြတ်နိဗ္ဗာန်ကို။
ဝဟံဝဟံတော၊ မုချပိုင်ပိုင် ရှက်ဆောင်နိုင်သည်။
ဟောတု၊ မလွဲမသွေ ဖြစ်ပါစေသတည်း။

ဣဒံပုညဘာဂံ၊ ဤသို့ကောင်းမှုဖို့အစုကို။ မာတာ
ပိတုနဉ္စ၊ ကျေးဇူးကြီးလှ မိနှင့်ဘတို့အား၎င်း၊ အာစရိ
ယာနဉ္စ၊ ဆုံးမသွန်သင်၊ ဆရာရှင်တို့အား၎င်း။ မိတ္တာ
နဉ္စ၊ ကောင်းမကောင်းကို လမ်း ကြောင်း ပေးတတ်
အဆောင်ပွန်းမြတ်တို့အား၎င်း။ ညတိနဉ္စ (ညာတကာ
နဉ္စသင်္ဂဟော) ကျမ်းဂန်ဟောကြား ဆွေမျိုးများ
အား၎င်း။ သာသနရက္ခဋ္ဌဒေဝတာနဉ္စ၊ သာသနာ
တော်ကို စောင့်ကြပ် သမ္မာဒေဝ နတ်ကောင်းနတ်
မြတ်တို့အား၎င်း။ ဧကတ္တိ သဘဝေ၊ သုံးဆယ် တဘုံ၌
စရန္တာနံ၊ ရပ်တည်မနား ပြေးလွှား ကြ ကုန်သော

သဗ္ဗသတ္တနာနု၊ ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ အလုံးစုံသော သတ္တဝါ
 တို့အား၎င်း။ ဘာဇေမ၊ သဒ္ဓါဖြူဖွေး အမျှပေးပါ
 ကုန်၏။ အမေဟိ၊ အဝိဇ္ဇာပြုတ်၊ အကျွန်ုပ်တို့နှင့်။
 သမံ၊ လှူဒါန်းသူအလားမထူးခြားသော။ ပုညဘာဝံ၊
 ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဖို့အစုကို။ လဘန္တု၊ ရကြပါစေ
 ကုန်သတည်း။

~~~~~

ဓမ္မဒါန ပြုသူ
 သဒ္ဓါကြည်လင် ပါရမီရှင်များ။

၁၀၇၈၃

တရားထူးရလိုသော်စာမူကို ရှုဒါန်းခြင်း

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တွင်မက၊ ကမ္ဘာ
ပြန့်၍ နေလို-လလို ထင်ရှားကျော်စောတော်မူသော
ကျေးဇူးတော်ရှင် သဲအင်းဆရာတော် ဘုရားကြီး၏
သဲအင်း သာသနာ နေရောင်-လရောင်ပမာ၊ နေရာမ
လပ် ပျံ့နှံ့၍ကြီးမားသော အကျိုးကျေးဇူးပွားများ
စိမ့်သောငှာ၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တဝှမ်း
လုံးရှိ၊ လုပ်သား ပြည်သူလူထုအရပ်လုံးအား “တရား
ထူးရလိုသော်” ဓမ္မဒါနပြုသည့် သဲအင်း-ဒေသနာ
တရားစာယောင်လက်စွဲ”၏စာမူကိုလူ ဒါန်းပါသည်။

မည်သည့် မြို့ရွာဒေသ၊ မည်သည့် အသင်းအဖွဲ့၊
မဆို၊ လုပ်သား ပြည်သူလူထု မည်သူမဆို အလိုရှိပါ
က၊ တဆင့်တဆင့် ပုံနှိပ်ပြီး၊ ကျယ်ပြန့်စွာ ဖြန့်ဖြူး၍
သာသနာပြုကြပါရန် စေားနက်စွာ မေတ္တာရပ်ခံ
လိုက်ပါသည်။

ဓမ္မပါလကျောင်း၊
သဲအင်းဂူကျောင်းတိုက်၊ မွေဘိမြို့။

ဓမ္မဒါနပြုလို့သူများ

ယခု “သဲအင်း-ဒေသနာတရားစာသည်၊
ထပ်မံ၍ အနည်းငယ် ပြည့်စုံကုန်သုတ်သင်ပြီး၊
ပဉ္စမအကြိမ်မြောက်ပုံနှိပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤသဲအင်း-ဒေသနာ မြတ်ကျမ်း စာကို
တအုပ်လျှင်ပြား(၅၀)မျှနှင့် လုပ်သားပြည်သူ
အပေါင်း နည်းများမသိ လွယ်လင့်တကူ
ရရှိနိုင်ရန်၊ ဓမ္မဒါနပြုနိုင်ရန် “နဝဒေးစာပုံနှိပ်
တိုက်က” သဲအင်း-သာသနာပြန့်ပွားရန်
အဓိကရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အဆင်သင့် ရိုက်နှိပ်
ထားရာအရှိသူများ-

နဝဒေးစာပုံနှိပ်တိုက်
အမှတ်(၁၃)၊ နတ်ဝင်လမ်း၊
ကျောက်မြောင်းရပ်၊
တပေစာတိုက်၊
ရန်ကုန်မြို့။

ဖုံး-(၅၁၂၀၉) တွင် စုံစမ်းပါ။

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာပေခွင့်ပြုချက်
အမှတ် (၃၆၁၁)

ပဉ္စမအကြိမ်-ဖြည့်စွက် ပြင်ဆင် ရိုက်နှိပ်ခြင်း။
အုပ် ရေ-၅၀၀၀။

၁၉၆၉-ခု၊ နိုဝင်ဘာလ။

၁၃၃၁-ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလ။

ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူ ပုဂံလင်းစာပေ၊ နဝဒေးပုံနှိပ်တိုက်၊
၁၃၊ နတ်စင်လမ်း၊ ကျောက်မြောင်း၊ ရန်ကုန်။
ဦးမြင့်သိန်း၊ (၀၂၅၀-၀၁၅၀) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ
သည်။

(ဖုံး-၅၁၂၀၉)။

အထွေထွေ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းများနှင့်

စာအုပ် စာတန်းများကို

စိတ်ဆိုင်ကျပြုလုပ်ပေးနေသော

နဝ ဓမ္မ ဓမ္မ ဓမ္မ ပုံနှိပ် ဝိသိ

နှင့် အက်သွယ်ပါ။

အမှတ် ၁၃-နတ်စင်လမ်း၊ ကျောက်မြောင်းရပ်
(တာမွေ စာတိုက်) ရန်ကုန်မြို့။

သို့မဟုတ်-

ဖုံး-နံပါတ်-၅၁၂၀၉ ကို လှည့်ပါ-

နိဗ္ဗာန်ကိုရည်မှန်း၍
ဓမ္မဒါနပြုသူ
သဒ္ဓါကြည်လင်၊ ပါရမီရှင်များ။